

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vybrané aspekty kriminalistiky a její
souvislosti s trestním právem

Plzeň 2012

Kopsová Martina

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vybrané aspekty kriminalistiky a její souvislosti
s trestním právem

Vypracovala: Kopsová Martina

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Vavera František, Ph.D

Katedra trestního práva

Plzeň 2012

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vybrané aspekty kriminalistiky a její souvislosti s trestním právem“ vypracovala samostatně a všechny citace a prameny řádně vyznačila v textu. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Kralupech nad Vltavou dne 28. 3. 2012

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D za cenné komentáře, rady a připomínky při zpracování mé práce.

OBSAH

I.	ÚVOD	7
II.	HISTORICKÝ VÝVOJ	10
II.1.	Pravěk	10
II. 2.	Starověk	10
II. 3.	Středověk v kriminální historii	12
II. 4.	Období kriminalistiky (polovina 18. století až 21. století)	15
III.	OSOBNOSTI A METODY SVĚTOVÉ KRIMINALISTIKY	18
III. 1.	Detektivní sbory	18
III. 1. 1.	Bratři Fieldingové	18
III. 1. 2.	Eugen Francois Vidocq	21
III. 1. 3.	Scotland Yard a CID	24
III. 1. 4.	Pinkertoni	26
III. 2.	Antropometrie	27
III. 2. 1.	Alphonse Bertillon	29
III. 3.	Daktyloskopie	32
III. 3. 1.	Počátky daktyloskopie	34
III. 3. 1. 1.	Jan Evangelista Purkyně	34
III. 3. 1. 2.	William James Herschel	36
III. 3. 1. 3.	Henry Faulds	37
III. 3. 2.	Klasifikace obrazců papírných linií	39
III. 3. 2. 1.	Francis Galton	39
III. 3. 2. 2.	Juan Vucetich	41
III. 3. 2. 3.	Edward Richard Henry	43
III. 4.	Hans Gross - „otec světové kriminalistiky“	44
III. 5.	Další metody kriminalistiky	48
III. 5. 1.	Balistika	48
III. 5. 2.	Rekonstrukce	51
III. 5. 3.	Odorologie	53
III. 5. 4.	Přelom 20. a 21. století	55

IV. ČESKOSLOVESKÁ A ČESKÁ KRIMINALISTIKA	56
IV. 1. do roku 1918, kdy české země spadaly do Rakouské a poté do Rakousko uherské monarchie	56
IV. 2. od roku 1918 do roku 1939, období samostatné Československé republiky	58
IV. 3. od roku 1939, od okupace německou armádou do roku 1945, kdy vznikl sbor národní bezpečnosti	61
IV. 3. 1. Ladislav Havlíček	62
IV. 4. od roku 1945 až do roku 1990	65
IV. 4. 1. 1945 – 1948	65
IV. 4. 2. 1948 – 1960	67
IV. 4. 3. 1960 – 1990	68
IV. 5. rok 1991 až po současnost	72
IV. 5. 1. Současnost české kriminalistiky	73
V. KRIMINALISTIKA, TRESTNÍ PRÁVO A JEJICH VZÁJEMNÝ VZTAH	75
V. 1. Kriminalistika	75
V. 1. 1. Pojem a předmět kriminalistiky	75
V. 1. 2. Postavení kriminalistiky v systému věd	77
V. 2. Vzájemný vztah kriminalistiky a trestního práva	79
V. 2. 1. Trestní právo	79
V. 2. 2. Vzájemný vztah kriminalistiky a trestního práva	80
V. 2. 3. Kriminalistika a trestní právo procesní	81
VI. ZÁVĚR	85
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	87
PŘÍLOHY	91
RESUME	106

I. Úvod

Moje diplomová práce má být jakýmsi systematickým exkurzem do historie a vývoje kriminalistiky, potažmo kriminality a trestu, neboť tyto pojmy s sebou úzce souvisí. „*Zločiny jsou tak staré jako lidstvo samo. Už v druhé generaci své existence se člověk stává zločincem. Kain zabíjí svého bratra Ábela – prototyp všech vrahů, kteří od té doby svého bratra-člověka zabili, zardousili, otrávil. Tak starý jako vina je i trest a jeho nutný předpoklad, pátrání po viníku.*“¹ Vždyť historii a dějiny lze považovat za jakýsi odrazový můstek pro současný vývoj a pokrok „*V tom spěchu dnešní doby a hledání stále nových a zdokonalování již známých kriminalistických metod, jaksi zapomínáme na začátky, kdy dědové a pradědové (rovněž lidského rodu), pokládali základní kameny toho, co dnes tisíce kriminalistů se samozřejmostí využívá.*“²

Kriminalistika v sobě zahrnuje čtyři části: První se věnuje historii, problematice stop a identifikaci. Druhá je zaměřena na kriminalistickou techniku obsahující jednotlivé metody, jimiž se kriminalistická věda zabývá (mechanoskopie, daktyloskopie, balistika). Do třetí části se řadí metody kriminalistické taktiky jako je výslech, rekonstrukce či rekognice a do poslední části spadá metodika vyšetřování jednotlivých trestných činů. Jak již patrné je kriminalistika rozsáhlé téma, proto jsem svou práci zaměřila na první, úvodní část kriminalistiky. Hlavním cílem mé práce je systematicky popsat vývoj kriminalistiky, ačkoliv pojem objevující se až v 19. století, je boj s kriminalitou společenským problémem od pravěku. Vědní disciplínu kriminalistiku propojit s trestním právem a popsat společné základy a historii. Poukázat na propojenost kriminalistiky s trestním právem, jejich vzájemnou vazbu. Ukázat, že kriminalistika nemůže fungovat bez trestního práva a ani trestní právo bez kriminalistiky.

Chtěla bych přiblížit kriminalistiku, zločinnost a trest v dobách dávné minulosti: ve starověku, středověku až do současné doby. Poukázat na kriminalistiku z pohledu historie, kdy ještě tak úplně nemluvíme o kriminalistice v dnešním slova smyslu. A pomalu se posouvat po pomyslné ose času do dob, kdy kriminalistika zaznamenávala největší rozkvět, tedy období 19. století až po současnost.

---

¹ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 7-8.

² STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 3.

Největší prostor ve své práci dám právě onomu 19. století, sto let ve znamení rozkvětu kriminalistiky ve světě, kdy vznikala do podoby, jak ji známe dnes. Období, které dalo kriminalistice jméno, období převratných objevů a pokroků v oblasti antropometrie, daktyloskopie, soudní fotografie, vyhodnocování stop zločinů a další. Především se zaměřím na dvě základní metody, zabývající se identifikací osob – antropometrie a daktyloskopie. Spadají mezi metody kriminalistiky, ovšem problematika kriminalistických metod by vydala na samostatnou práci, proto se z hlediska historického vývoje zaměřím pouze na tyto dvě. Jedná se o jedny z nejstarších metod, které formovaly kriminalistiku a značně napomohly v boji se zločinem. Jen okrajově bych se dotkla i dalších metod kriminalistiky jako je balistika, rekonstrukce, odorologie či mechanoskopie z pohledu jejich historického vývoje.

Dále bych ráda přiblížila vývoj kriminalistiky v Československu a pak v následné samostatné České republice. Jaká byla pozice kriminalistiky v českých zemích po rozpadu Rakousko-Uherska až do současnosti. Poukázat na postup českých a československých kriminalistů na poli kriminalistiky. Nejprve pod vlivem rozpadlého Rakousko-Uherka, pak podléhající vlivu nacistické okupace, následně ovlivňování sovětskou kriminalistikou, až po současnost, kdy si česká kriminalistika vydobyla své místo mezi světovou kriminalistickou špičkou. Rovněž chci poukázat na osobnost Ladislava Havlíčka, neboť i československá kriminalistika měla svou významnou osobnost, která obohatila kriminalistiku o další metodu – mechanoskopii.

K vývoji kriminalistiky patří mnoho významných osobnosti, které daly kriminalistice jméno, podobu a postavení v systému věd. „*Jako každá průkopnická doba je i 19. století v kriminalistice reprezentováno velkými a výjimečnými postavami; nejprve snílky, ale pak realisty dravými, agresivními, průbojnými, nelekajícími se nepochopení a překážek, jedinci oslavovanými i zavržovanými, s tragickým koncem i s triumfem úspěchu.*”³ Proto by tyto osoby zahraničního i českého původu, neměly upadnout v zapomnění. Jedná se o jména tak významná jako je Vidocq, Bertillon, Galton, Henry, Herschel, Faulds, Vucetich, Jesenský, Purkyně, Gross, Protiwenský, Havlíček a další.

Postupným vývojem doby, vědy a kultury se postupně vyvíjela i kriminalistika. Čím propracovanější se kriminalistika stávala, tím docházelo k lepšímu odhalování,

---

³ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 7.

zajišťování a zkoumání kriminalistických stop, lepším postupům vyšetřování a lepším vyšetřovacími metodám a zákonitě i lepšimu odhalování trestné činnosti. Vzhledem k nekončícímu vývoji vědy a techniky, není ani vývoj v oblasti kriminalistiky stále ještě u konce.

Krom vývoje a historie kriminalistiky je obsahem mé práce rovněž odpovědět na otázku: Co je kriminalistika, její hlavní rysy a postavení v systému věd. Vzhledem k tomu, že kriminalistika, jako vědní obor, v sobě zahrnuje mnohé podobory a je propojena i s jinými vědními obory, mám v úmyslu objasnit vztah a vliv kriminalistiky na jiné vědní obory a naopak i vliv jiných vědních oborů na kriminalistiku. Hlavně se však zaměřit na sepětí kriminalistiky a práva, které s sebou úzce souvisí.

Kriminalistika upravuje postupy při vyšetřování trestných činů, přičemž se opírá o ustanovení zákona, který stanoví její meze. Kriminalistika doplňuje trestní právo, převážně se jedná o trestní právo procesní, ale ani hmotné nelze opomíjet. Svými doporučeními obohatila ustanovení trestního řádu například o rekognici, rekonstrukci či konfrontaci. Kriminalistika má své největší uplatnění v přípravném řízení trestním a svými postupy vyšetřuje protispolečenské činy, které jsou definovány trestním právem hmotným jako trestné. Dovolím si tedy říci: *„Kde by byla a hlavně co by byla kriminalistika bez trestního práva a trestní právo bez kriminalistiky.“*

Téma mé diplomové práce jsem si vybrala, protože kriminalistika a trestní právo jsou aktuálními tématy, které se nás ať přímo či nepřímo dotýkají. Ráda bych chtěla poukázat na spolupráci a symbiózu kriminalistických metod a samotného trestního práva. Pro zjištění mých stanovených cílů, které chci tvorbou této práce dosáhnout, mi posloužila především odborná literatura, kterou uvádím v „Seznamu použité literatury“, její analýza a komparace. Dále jsem využila poznatky ze seriálu „Dobrodružství kriminalistiky“ režiséra Antonína Moskalyka, který patří k jedněm z nejzdařilejších seriálů zabývajících se kriminalistikou. K doplnění mého tématu mi posloužily také články v odborných časopisech a internetové stránky. Po shromáždění literatury jsem ji analyzovala, následně provedla syntézu do podoby diplomové práce. Tedy jsem použila metody humanitní.

II. Historický vývoj

Kriminalistika, její vznik a rozkvět bývá zasazen do období 19. století, jak je patrné z mnoha odborných prací a učebnic⁴. Ovšem z dějin lidské společnosti je známo, že již o mnoho let dříve byly využívány kriminalistické metody. Za nejstarší metodu je se vši pravděpodobností považován výslech. Tyto metody se však jen vzdáleně podobaly těm dnešním.

Postupem dějin se měnilo i chápání zločinu, co bylo pro pravěkou společnost běžností se později považovalo jako zločin. Například, chtěl-li získat pračlověk - lovec ženu, stačilo ji pouze odnést z jejího kmene ke svému ohni a tím se stala jeho ženou, opatrovatelkou rodinného ohně. V dnešní době by tato skutečnost byla posouzena jako únos⁵.

II. 1. Pravěk

Pravěk (3 milióny let př. n. l. - 4 tisíce př. n. l.) je rozsáhlé období dějin lidstva, které počíná vývojem člověka a končí okamžikem objevení písma. Již v zde se setkáváme s kriminalistikou, sice v primitivním duchu, ale určité podobnosti se současnou kriminalistikou jsou patrné. Kouzelníka pravěkého lidstva je možno považovat za „prvního kriminalistu“⁶, nepoužíval sice moderní postupy, bez kterých se dnešní kriminalistika neobejde, ale dokázal využít svého vlivu v kmenu při vyšetřování zločinu. S nadsázkou by se dalo říci, že využíval psychologického jednání, kdy pachatele utvrzoval v myšlence, že on, kouzelník-kriminalista, ví, jak vše bylo.

II. 2. Starověk

Počátek lidské civilizace, její vývoj, dělba práce a rozvrstvení společnosti, dalo základ potřebnosti práva a stíhání těch, co dané normy porušovali. K tvorbě práva docházelo odlišně, dle doby, kultury a vyspělosti společností, kmenů a národů. Zločinnost je spojena s každým obdobím lidských dějin, starověk (4 tisíce př. n. l. – 476

---

⁴ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 22-24.

⁵ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 6-7.

⁶ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 7-8.

n. l.) však klade důraz na toho, kdo trestný čin spáchal, a jeho potrestání, dále se o případ nikdo nezajímal. „*Spíše než na povaze činu, záleželo na tom, kdo jej spáchal.*“⁷

Za nejstarší kriminalistickou metodu je považován výslech, samozřejmě v odlišné podobě, než jej známe dnes. První zmínka o výslechu je patrna ve starověkém **Egyptě**. Svitky papyru z doby 1100 před naším letopočtem, nazvané „Vloupání do města mrtvých“⁸, jsou prvním vyšetřovacím protokolem světa. Podrobně nám popisují vyšetřování případu a pátrání po pachatelích, kteří se dopustili zločinu vykrádání královských hrobů. Poukazuje na schopnost „starověké policie“ rychle jednat, přesně pracovat a spolupracovat s důvěrníky neboli špehy z řad běžných občanů. Zpráva pochází z dob vlády Egyptského krále Ramesse IX., a byla archeology nalezena v 19. stole ní na území egyptského Wésetu.⁹

Doba vlády Alexandra Velikého a výměna egyptské policie za řeckou, měla přínos v podobě rozsáhlého a organizovaného ohlašovacího systému a systému kartoték, jejichž součástí byl i soupis obyvatel. Posloužil jako předloha pro polici, pro pozdější římskou a posléze i francouzskou policii.

Egyptřanům rovněž vděčíme za první zatykač kriminální historie, či za možnost odměny při pomoci dopadení uprchlíků. Důležitý byl proto přesný popis osob, který má pro pátrání rozhodující význam. První zatykač kriminální historie pochází z roku 145 před naším letopočtem: „*Dne 16. epif. roku 25 uprchl v Alexandrii mladý otrok Aristogena, Chrysippova syna, poslanec z Alabandy, jménem Hermón, též Neilos zvaný, rozený Syřan z Bambyke, asi 18 let starý, střední postavy, bezvousý, s rovnýma nohama, v bradě důlek, na levé straně nosu bradavice tvaru čočky, jizva nad levým koutkem úst, na pravém zápětí tetován barbarskými písmeny. Nosil pás s obsahem 3 min raženého zlata, 10 perel, železný kruh, na něm visela nádoba s masťou a struhadlo, na sobě měl chlamydu a koženou zástěru. Kdo ho přivede zpět, obdrží 2 talenty a 3000 drachem kovu, kdo prozradí jeho pobyt, dostane, jestliže je na posvátném místě 1 talent a 2000 drachem, jestliže u muže schopného platit a jehož lze soudně stíhat, 3 talenty a 5000 drachem. Oznámení laskavě podejte úředníkům stratéga. Spolu s ním uprchl Bión, otrok Kallikrata, dvorního úředníka I. třídy. Je podsaditý, širokoramenný, se svalnatýma nohama, oči modro-zelené. Když uprchl, měl tuniku a malý otrocký plášť, dále ženský*

⁷MAREŠ Jiří: Kriminalita ve starověku In SÉM, Julius - *Kriminalistický sborník*. 1. vyd. Praha, Kriminalistický klub, 1947, s. 115-116.

⁸ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 12.

⁹ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 8.

kufříček v ceně 6 talentů a 5000 drachem. Kdo ho přivede zpět, obdrží týž obnos jako za výše uvedeného. Oznámení též podejte úředníkům stratéga.“¹⁰ – zde jest plné znění zatykače s poukázáním na tehdejší detailní popisy osob, srovnatelné s fotografiemi současné kriminalistiky.

Ve starých **čínských kulturách** se setkáváme s užíváním otisku prstu, jejichž papírní linie měly sloužit k rozpoznání osoby a užívaly se četně při stvrzování pravosti dokumentů, označení osoby majitele či pisatele.

II. 3. Středověk v kriminální historii

Středověk v kriminální historii se vymyká klasickému dělení dějin na středověk a novověk, kdy dělicím mezníkem je konec 15. století. Středověk v kriminální historii trvá téměř do konce 18. století.¹¹

Od starověku až do konce 18. století stálo dokazování v trestním řízení hlavně na výslechu obviněného a svědka. Největší důkazní váhu však mělo doznání obviněného, jak nám napovídá zásada inkvizičního procesu *confessio corona probationum*¹² – doznání je koruna důkazů. Proto bylo často k dosažení doznání obviněného používáno mučení, typická součást tehdejších výslechu, jehož praktiky byly mnohdy zachovány ještě i ve 20. století¹³. Císař **Justinian I.** rozvedl, ve své světoznámé právní sbírce¹⁴, mučení do těch nejpodrobnějších detailů. Tím dal základ pro středověké křesťanství, které svou pozici upevňovalo díky „svaté inkvizici“, která své jednání omlouvala právě tímto dokumentem a hledala v něm morální oporu užívání mučení pro získání domnělé pravdy.

V dobách raného středověku přinesly **germánské kmeny** nový právní řád, na zločin se hledělo jinak než za starověku. Důvodem pro stíhání byly jen ty nejtěžší zločiny, zejména proti kultu, svatokrádeže či zbabělé chování v armádě. Soudcem býval v těchto případech kněz, jehož úkolem bylo nejen odsoudit provinilce, ale i usmířit božstvo. Ostatní případy provinění nespadaly do kompetence kněze, ale náležely rodině poškozeného, která sama rozhodla, zda provinilce bude stíhat, či nikoliv. Středověké

¹⁰WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 14.

¹¹WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 37.

¹²MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 19.

¹³Mučení politických vězňů patřilo k všeobecným praktikám tajných státních policejních aparátů. Patrně jsou u fašistických režimů a socialistických zemí ve 30. - 50. letech. U nás se jednalo zejména o dobu 50. let 20. století.

¹⁴Kapitola „O výslechu“ kodifikace římského práva známé jako Corpus iuris civilis

germánské kmeny ještě neznají žádný podobný institut dnešnímu veřejnému žalobci. Primární bylo zadostiučinění, pokud k němu nedošlo, byl provinilec dán na pospas nepřátelskému rodu.

S rozvojem státního a kulturního života dochází k rozvoji práva a sociálního řádu. V důsledku stále patrnějších rozdílů mezi bohatými a chudými, dochází i k rozvoji kriminality. Chudí mají hlad a tak přepadají, kradou a loupí. Poprvé v historii může být tento pojem použit a je spojen hlavně s loupeživými tlupami, které přepadaly všechny, jež měli u sebe větší obnos peněz. Krom loupeživých tlup, které se staly hlavami kriminálními živly středověku, sem můžeme řadit obávané čarodějnice, které dle tehdejších mravů zasluhovaly jedině smrt.

S rozvojem území **Svaté říše římské**, přichází Karel Veliký s myšlenkou vytvořit správní úřady, polici a soudnictví. Rozčlenění říšské moci napomohlo lepšímu boji proti zločinnosti, tzv. „vědomá kriminální politika“¹⁵. Trestní právo bylo na tehdejší dobu dosti propracované, systematické, rychlé a účelné. Stálo na zásadě obžalovací¹⁶, nikoliv inkviziční, jak tomu bylo později.

Soudci **středověku** neměli mnoho cest, jak docílit k pravdě, proto se využívalo několik způsobů, jak obviněného usvědčit. Základem bylo přiznání obviněného, pokud se nepřiznal a popíral svou vinu, mohl s povolením soudu složit očistnou přísahu spolu se svými spolupřísežníky. Tato přísaha měla dokládat jeho nevinu, soud ji však povoloval jen zřídka. Proto byly užívány další dva způsoby na důkaz viny či nevinu, a to souboj a boží soud (ordál)¹⁷.

Středověk byl určován náboženstvím, proto jako důkazní prostředek byly využívány přísahy, souboje a boží soudy, neboť lidé respektovali boží pravidla a věřili, že prostřednictvím těchto důkazů jim bude ukázána pravda. Boží soudy měly vyjadřovat vůli boží, kdy prostřednictvím ohně, vody či země, měl Bůh ukázat, zda je dotyčná osoba vina či nevinna. Příkladem může být zkouška ohněm, kdy měl obviněný za úkol přenést žhavé železo, či se projít po žhavých uhlících, splnil-li tento úkol, byl považován za nevinného.

V době **inkvizičních procesů** byl boží soud nahrazen důkazem o mnoho horším, a to torturou neboli mučením. Počátky tortury spadají do období 13. století, kdy

---

¹⁵ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 24.

¹⁶ Proti sobě stojí poškozený a obviněný. Poškozený požaduje zadostiučinění, obviněný se snaží prosadit svou nevinu.

¹⁷ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 19.

zavedením římského práva inkviziční proces nahrazuje starý germánský obžalovací proces. Na počátcích metody tortury nebyly prosazovány všeobecně, ale postupem času zevšedňovaly v celé Evropě a udržely se zde téměř do konce 19. století.

Inkviziční procesy jsou hlavním znakem 15. až 18. století. V těchto procesech zastává nejvýznamnější postavení mučení (tortura)¹⁸. Oproti dřívějšímu germánskému obžalovacímu procesu se inkviziční vyznačuje tajností a písemností procesu. Soudce již nevyslýchá dvě rovnoprávné strany, ale sám je vyšetřujícím úředníkem. Změnily se i důkazy, zatímco v obžalovacím procesu se kladl velký význam na svědka události, v inkvizičním procesu jsou to spisy a hlavně přiznání obviněného. Přiznání bylo stěžejní, bylo výsledkem celého důkazního řízení.

Pán z Schwarzenbergu a z Hohenlandsbergu byl tvůrce **řádu práva hrdelního** z roku 1507, který se stal základem pro Říšský trestní zákoník, schválený v roce 1533 a zapsal se do kriminálních dějin na celá staletí¹⁹ - Hrdelní trestní řád Karla V. „*Carolina*“. Tento právní řád však v žádném případě neodstraňoval mučení, spíše je utužoval. V případě jakékoli pochybnosti či podezření bylo možno aplikovat útrpný výslech k zjištění domnělé pravdy. V době 14. až 18. století byly inkviziční metody a tortura o to víc používány ve spojitosti s čarodějnickými procesy. Koncem 18. století byly však tyto kruté metody vyšetřování postupně odstraňovány v celé Evropě.

Starý inkviziční proces z dob feudalismu zcela jasně porušovala základní práva, zásady a svobody dnešního práva. V 18. století byl inkviziční proces proto nahrazen moderním právem, na němž se podepsaly nové revoluční požadavky. Celé procesní právo prošlo zásadní změnou. Již žádné tajné řízení a presumpce viny, ale naopak řízení založené na principu demokratického soudnictví, dávající přednost zásadě obžalovací, presumpci neviny, zásadě veřejnosti, ústnosti a zásadě volného hodnocení důkazů. Tyto zásady tvoří základ také pro právo 21. století, zejména právo procesní. Úlohou každého demokratického státu je proto dodržovat zásady spravedlivého soudního procesu, jinak bychom se brzy mohli navrátit ke starým praktikám inkvizice.

Své kořeny ve středověku a počátkem novověku má i **pátrání**, již v 15. století byly v řadě zemí vedeny soupisy zločinců a tuláků, zvané „*Liber vagatorum*“²⁰. Jedná

---

¹⁸ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 19.

¹⁹ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 32.

²⁰ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 23.

se o první kartotéku modu operandi v kriminální historii.²¹ Popisuje nám zvláštní techniky a metody páchání zločinů a podle způsobu spáchání zločinu nám pomáhá nelézt pachatele.

II. 4. Období kriminalistiky (polovina 18. století až 21. století)

Doba 18. a 19. století je spojena s velkým rozvojem myšlenkových proudů, rozvojem kultury, hospodářství i společnosti a pochopitelně reformy v oblasti trestního procesu v Evropě. Bylo upuštěno od inkvizičního procesu a hlavně vymícení tortury a nátlaku v procesu dokazování. Došlo k humanizaci trestního procesu a s tím související potřebou na tvorbu policejního a justičního aparátu, založeném na nových metodách a postupech, které by jim umožnily účinnější boj s kriminalitou, neboť došlo k jejímu velkému nárůstu.

Velkým zlomem v kriminální policii bylo zřízení detektivních sborů. První detektivní oddíl vytvořil **Henry Fielding** v Londýně roku 1750, na ně pak navázala v roce 1810 pařížská Sûreté, za jejíhož zakladatele se považuje **Eugen Francois Vidocq** či v roce 1829 londýnský Scotland Yard spojený se jménem **Roberta Peela**. S detektivními oddíly vznikaly i nové metody policejní práce, které napomohly zlepšit stíhání po zločincích. Mezi tyto nové metody můžeme zařadit například telegrafickou komunikaci či rozsáhlé evidence pachatelů. Se zřízením první známé kartotéky zločinců je spojen soudce **John Fielding**, byly evidencí nejen zločinců, ale i spáchaných činů.

V 19. století se konstituovala kriminalistika²² a to díky rozvoji přírodních, technických a společenských věd, které do velké míry ovlivnily postupy vyšetřování policie. Výsledky těchto věd byly užívány jako důkazy před soudy v podobě znaleckých posudků. Vznikaly nové identifikační metody, které byly založené právě na vědeckém základě. Jedná se o antropometrii a daktyloskopii.

Za „otce“ kriminalistiky jako vědeckého oboru je považován rakouský profesor **Hans Gross**.²³ Mezi jeho současníky na poli kriminalistiky můžeme řadit francouzského kriminalistu **Alphonse Bertillona**, po němž nese název jeho metoda bertillonáž, či další Francouze jako je **Edmond Locard**, **J. L. Clément** a **A. Buquet**.

---

²¹ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 36.

²² MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 19 - 25.

²³ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 19 - 25.

Bertillonáž byla později vystřídána daktyloskopií. Mezi významné osobnosti daktyloskopie můžeme řadit Angličany, jež se zasloužily o výklad základních zásad daktyloskopie – **Francis Galton**, **William J. Herschel**, **Henry Faulds** a **Edward J. Henry** poté převedl zásady daktyloskopie do praxe, vznikaly daktyloskopické registrace, postupem času nahrazeny počítačovým systémem. Argentinec **Juan Vucetich** jako soudní znalec v Americe prosadil daktyloskopickou identifikaci jako důkaz v soudním řízení. Již dříve se však papilárními liniemi a studiem jejich obrazců zabýval český vědec **Jan Evangelista Purkyně**, nikoliv však z hlediska kriminalistického ale biologického.

Z německých kriminalistů jmenujme **Roberta Heindla**, jež zavedl registraci zločinců na základě způsobu páchaní trestné činnosti, tzv. modus operandi systém. Dále **Hanse Schneickerta** a **Alberta Weigardta**.

Mimo jiné se kriminalistika rozvíjela i ve Švédsku, Švýcarsku, USA a v socialistických zemích, jako je Rusko, Polsko Jugoslávie. Jen na okraj jmenujme několik jmen z těchto zemí – Arne Svensson, R. A. Reiss, K. P. O'Brien, E. F. Burinský, S. M. Potapov a další.

Vznik československé kriminalistiky je spojen se vznikem československého státu. Již ve 20. letech 20. století dosahovala naše kriminalistika solidní úrovně, jež by se dala srovnat se zahraniční. Naši kriminalisté byli převážně policisté, inspiraci čerpali zejména v Rakousku, Francii a Německu. Nástin jen několika jmen, o nichž se budu zmiňovat později v kapitole IV. o československé kriminalistice – František Protivenský, Josef Povondra, Oldřich Pinkas, Petr Chyba, Josef Šejnoha, Josef Lebeda, Ladislav Havlíček, Václav Nosek, Ján Pješčák, Viktor Porada, Jan Musil, Jiří Straus a další neméně významné osobnosti československé a české kriminalistiky²⁴.

V polovině 20. století se mimo antropometrii a daktyloskopii vyvíjí nové významné kriminalistické metody – trasologie, grafologie, kriminalistická biologie, mechanoskopie, balistika či toxikologie. Do roku 1939 byly alespoň částečně objeveny a prakticky využívány všechny tyto obory klasické kriminalistiky. Tím jak šel rozvoj vědy ve světě kupředu, zlepšovala se i kriminalistická věda.²⁵ Vznikaly nové kriminalistické metody pro odhalování a vyšetřování trestných činů, nové technické

---

²⁴ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 19 - 25.

²⁵ STRAUS Jiří, VAVERA František – K vývoji a systematizaci kriminalistiky. *Kriminalistika*. Praha, MV ČR, 2007, č. 4., s. 287 – 288.

obory a zlepšovala se i systematizace kriminalistiky. Moderní kriminalistika pak přináší takové metody jako je zkoumání mikrostop, kriminalistická elektrotechnika a chemie či nová identifikační metoda pomocí analýzy DNA.²⁶ Vývoj kriminalistiky se nezastavuje, s rozvojem informačních technologií postupuje kupředu.

---

²⁶ STRAUS Jiří, VAVERA František – K vývoji a systematizaci kriminalistiky. *Kriminalistika*. Praha, MV ČR, 2007, č. 4., s. 292.

III. Osobnosti a metody světové kriminalistiky

Tato kapitola je věnována osobnostem světové kriminalistiky, které mají zásluhu na posunu člověka o notný kus kupředu v boji s kriminalitou. Jedná se o průkopníky světové kriminalistiky²⁷, kteří položili základ organizaci boje se zločinem, začali využívat vědeckých poznatků a dali kriminalistice jistý řád. Například Vidocq, Bertillon, Galton, Gross.²⁸ Některé z jimi užívaných postupů a metod jsou již překonané, ovšem některé přetrvávají dodnes.

Na svém počátku byla kriminalistika zaměřena na identifikaci osob a na problematiku stop. Do historie světové kriminalistiky se nesmazatelně zapsaly dvě základní a nejstarší identifikační metody, které se v kriminalistice začaly používat, a které byly rozvíjeny na vědeckém základě – antropometrie a daktyloskopie.²⁹ Na ně navázaly další metody významné pro kriminalistiku jako je trasologie, odorologie, mechanoskopie či balistika.

III. 1. Detektivní sbory

19. století přálo prvním detektivům a detektivním sborům. Při boji se zločinem neměli mnoho vědeckých a technických pomůcek. Ve své práci využívali zejména zkušenosti z praktického života, důvtip, odvalu a obratnost, využívali schopnosti intuice a kombinace. Období detektivů se pro svou dobrodružnost stalo inspirací mnoha spisovatelů jako je Edgar Wallace, Arthur Conan Doyle, Agatha Christie a dalších.³⁰

III. 1. 2. Bratři Fieldingové

Henry Fielding (1707 – 1754) byl romanopisec a kritik v době osvícenství, psal satiry a ironické články do novin. U anglické veřejnosti se stal populárním a mnohdy i neoblíbený pro své kritické postoje k trestní politice v Anglii. V roce 1743 napsal román na pětadvacet let starý případ Jonathana Wilda, pod stejnojmenným názvem, u nás však dílo známější jako *Slavný mizera*³¹.

---

²⁷DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (1). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 1, s. 37-38.

²⁸ Viz. následující podkapitoly.

²⁹ VAVERA František - Minulost, přítomnost a budoucnost „dějin kriminalistiky“ aneb exkurz do dějin kriminalistické vědy. *Pokroky v kriminalistice*. Praha, PA ČR, 2004, s. 433-439.

³⁰ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 80.

³¹DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (1). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 1, s. 37.

Jonathan Wild ve své době žil dvojitým životem. Na jedné straně byl lapačem zločinců a na straně druhé vytvořil zločineckou bandu, která byla nejmocnější v Londýně. Za pomoci kompliců měl nadvládu nad celým londýnským podsvětím. Byl přechovávačem, nebránil se ani podplácení novin a vydírání zločinců. Noviny, jež si získal podplácením, o něm psaly, jako o „*generálovi lapačů zlodějů*“³². Na znamení své důležitosti a výsadní pozice nosíval stříbrem vyšívanou uniformu. Konec Wildova dvojího života nastal roku 1725, kdy byl usvědčen z loupežnictví a popraven v Tyburnu.

Pro mnohé bylo překvapením, když byl Henry Fielding roku 1748 zvolen na pozici smírčího soudce ve Westminsteru. V úřední budově na Bow Street v Londýně se Fielding ze své pozice snažil o realizaci svých reformních myšlenek. Z nich nejvýznamnější a nejzásadnější bylo vytvoření prvního detektivního oddílu na světě, tzv. „*Bow Street Runners*“.³³ Tento detektivní oddíl byl tvořen šesti, sedmi muži z řad obyčejných občanů, otců rodin. Fielding chtěl tento oddíl udržet v tajnosti, protože teprve pak bylo možno úspěšně bojovat se zločinností. Jeho lidé se ničím neodlišovali od běžného londýnského občana, ani chováním ani oblečením. Úspěch byl zaručen právě díky anonymitě, v té době ještě nikdo neměl ani tušení o existenci detektivních oddílů, které pronikaly do zločineckých kruhů a odhalovaly zločince. Začátky Fieldingova oddílu nebyly jednoduché, oddíl nebyl oficiálně uznán, proto nedostávali žádný honorář a žili pouze z odměn za dopadené zločince. Nejvýznamnějším z Fieldingových mužů byl Peter Townsend.

John Fielding (1721 – 1780) byl Henryho nevlastní bratr, který se podílel na jeho plánech s policejním oddílem. Roku 1754 Henry umírá a do úřadu smírčího soudce nastupuje právě jeho slepý bratr, který brzy získává významné postavení hlavního soudce metropolitní policie. John vynikal neobyčejnou pamětí, kdy si dokázal osoby zapamatovat podle hlasu a ještě po mnoha letech je dokázal poznat. Mnoho knih píše o Johnovi Fieldingovi jako o slepém soudci, jež dokázal rozeznat na tři tisíce zločinců jen podle hlasu.³⁴

John byl pokračovatelem po svém bratru nejen v úřadě ale i v udržení detektivního oddílu, to i přestože v roce 1758 došlo k prozrazení oddílu a zároveň k jeho rozpuštění. Fielding však udržoval oddíl tajně a nakonec docílil uznání jeho

---

³² WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 50.

³³ Fieldingův oddíl do češtiny možné přeložit jako Běžci z Bow Street či Bow streetští strážníci.

³⁴ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 7.

existence. Po čase došlo k rozšíření oddílu o pěší patroly a jezdecké hlídky. Pro boj se zločinností vytvořil silnou, schopnou a údernou jednotku policie.

Kromě smírčího soudce a kriminálního policisty, byl John Fielding i prvním praktickým kriminologem dějin. Jeho pokrokové revoluční myšlenky se zaměřili na boj proti zločinnosti, kdy nemají být zločinci jen stíháni, ale má se na společnost, zejména tu rizikovou, působit preventivně. Zaměřil se zejména na okruh prostitutek a mladistvých zločinců, tito měli být převáženi do speciálních domovů, daleko vzdálených a mělo dojít k jejich převýchově a nápravě. Řadu plánů uskutečnil a některé jím zřízené instituce existují dodnes. „*Byl prvním praktickým kriminologem dějin, protože poznal podstatné formy zločinu a vytyčil cesty k jejich potírání.*“³⁵

První policejní pátrací listy vznikly v Londýně. Jejich vznik je rovněž spojen se jménem Johna Fieldinga, který vydání těchto listů marně navrhoval několik let. Úspěch přišel až roku 1771, kdy pachatelé vraždy v ulici King's Road byli zadrženi na základě informací uveřejněných v policejním pátracím listu. Od toho okamžiku listy vycházely nejprve čtvrtletně a posléze týdně.

Policejní organizace byla z dalších Fieldingových úspěšných moderních počinů. V jednotlivých městských částech Londýna pracovali úředníci v tzv. „Rotation-Offices“, kteří spolupracovali s policejní centrálou, která projednávala spíše těžší zločiny. Každá část Londýna vedla listy zločinců žijících v jejím obvodu, jejich kopie pak posílali centrále v Bow Street, která vedla evidenci celého Londýna. Jednalo se o první úplnou kartotéku zločinců a zločinů, která se stala vzorem pro dnešní velké světové centrály.

Vytvořením oddílu „Runners“ došlo k velkému pokroku. Až do roku 1843 byly oficiálním policejním oddílem, poté byli vystřídáni Scotland Yardem v čele s Robertem Peelem.

Bratři Fieldingové a zejména John Fielding se právem řadí mezi významné osobnosti dějin kriminalistiky. Díky nim došlo k pokroku v oblasti pátrání po zločincích, dali základ jisté systematické pátrání a organizaci policejních sborů. První kroky bratří Fieldingů v evidenci zločinců a zločinů byly základem pro dnešní světové centrály zločinců, které napomáhají při jejich odhalování i na poli mezinárodním. Již nestojí každý stát sám za sebe, ale stále více se uplatňuje mezinárodní spolupráce.

---

³⁵ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 52.

Vliv bratří Fieldingů na právo nebyl zanedbatelný. Právu se věnovali nejen jako smírčí soudci, ale John Fielding se prosadil také jako jeden prvních kriminologů, pochopil problematiku prevence zločinnosti a snažil se působit na rizikové skupiny, jakými byly ženy, děti a mladiství pohybující se na hraně zákona. Pro trestní právo mělo zásadní význam vytyčení forem zločinů a způsob boje proti nim.

III. 1. 2. Eugen Francois Vidocq

Již v 18. století existovaly v Evropě policejní organizace, ovšem spíše než boji s kriminalitou se věnovaly stíhání politických odpůrců panovníka. S rozvojem Paříže a nárůstem počtu obyvatelstva, vznikla i potřeba na bezpečnost a stíhání zločinců, jejichž počet značně narostl. Zejména docházelo k loupežným přepadáváním, vydírání, vraždám, doplněné ještě o kuplířství či prostituci.

Zásadním zlomem pro boj s kriminalitou Paříže byla osoba Eugena Francoise Vidocqa (1775 – 1857), zakladatele věhlasné Sûreté. Narodil se 24. července 1775 v rodině pekaře, již v mládí utekl z doma, byl vojákem, námořníkem, ale i trestancem. Dopouštěl se různé trestné činnosti, byl stíhán a několikrát zatčen. Život Vidocqa byl ve znamení útěků a skrývání, z vězení několikrát unikl a před spravedlností se skrýval a přestrojoval. Jeho poslední zatčení ovlivnilo jeho život, umožnil svým spoluvězňům ve své cele napsat propouštěcí list pro jiného spoluvězně. Tento podvod byl odhalen a odsouzen byl právě Vidocq k osmy letům nucených prací na galejích za padělání dokumentů. Jako již několikrát se mu podařilo uprchnout a ukrýval se u své přítelkyně v Paříži.

V Paříži je na Vidocqa vyvíjen nátlak, jak ze strany policie, která má za cíl pátrat po uprchlých zločincích, tak ze strany pařížského podsvětí. Lidé z podsvětí ho nutí k páchání zločinů, k loupežím a krádežím, jinak ho udají policii. Vidocq stojí na rozcestí, zda těmto lidem vyhovět, nebo se dát na cestu proti nim: „*Osud mi nedopřál štěstí počestného života. Bylo mi jasné, že jako propuštěný trestanec jsem měl pouze volbu být zrazen, nebo stát se zrádcem*“.³⁶ Proto se roku 1809 vydává na pařížskou prefekturu za šéfem druhého oddělení monsieurem Henrym.

---

³⁶ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 59.
VIDOCQ Eugen Francois. *Paměti – Z galejníka policejním náčelníkem*. 2. vyd. Praha, Orbis, 1969, s. 80.

Henry vyslechne Vidocqovy plány na boj se zločinem, nepřikládá jim však velkou váhu, přesto si zapíše jeho jméno, adresu a životní příběh. Po svém neúspěchu na prefektuře je nakonec Vidocq opět zatčen, a s největší pravděpodobností ho život na svobodě již nečeká. Ve vězení má mnoho času na přemýšlení a propracování svého plánu boje se zločinností do nejmenších detailů. Úspěch se dostavil zanedlouho, kdy požádal o opětovné setkání s monsieurem Henrym, a jeho plány byly realizovány do praxe. Dva roky pobýval Vidocq ve vězení mezi zloději, vrahy, lupiči a pasáky. Zde byl jako pozorovatel a získával informace, díky nimž pak bylo odsouzeno mnoho zločinců.

Roku 1812 zakládá organizaci Sûreté (Bezpečnost) pro efektivní boj se zločinem. Jednalo se o skupinu detektivů pracujících po celé Paříži a sídlící v ulici Petite Rue Saint Anne. Skupina byla tvořena čtyřmi, poté dvanácti a nakonec dvaceti osmy bývalými trestanci, které se Vidocq sám vybral, razil totiž heslo, že „zločin může být potřen jen zločincem“.³⁷ „Zločinci nemají nikdy horší nepřátele než propuštěné trestance, kteří se shromáždí pod korouhví policie. Zloděj, který se považuje za spaseného a zachráněného, je vůči svým kolegům nelítostný.“³⁸

Výhoda ustanovení bývalých trestanců do pozice detektivů tkvěla v tom, že dobře znali zločince a metody jejich práce. Do podsvětí pronikali pomocí různých převleků a masek. Inscenovali zatčení a útky z vězení i fiktivní úmrtí a využívali sít' mnoha informátorů. Stěžejní pro usvědčení pachatele bylo přiznání pachatele získané lstí, či přichycení na místě činu. Vidocqova banda jako první na světě používala metody operativní práce.³⁹ Díky Sûreté bylo zatčeno 811 zločinců z toho 15 vrahů, 341 zlodějí, 38 přechovávačů, 46 padělatelů, podvodníků a hochštaplerů, 14 uprchlých vězňů a 43 podmíněčně propuštěných.⁴⁰

Vidocq pochopil význam využívání stop zanechaných na místě činu a také význam osobních znalostí zločinců. Měl výbornou fotografickou paměť, díky níž založil evidenci zločinců. Pravidelně navštěvoval věznice a na tzv. „parádách“⁴¹, kdy kolem něj

---

³⁷ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 12.

³⁸ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 63.
VIDOCQ Eugen Francois. *Paměti – Z galejníka policejním náčelníkem*. 2. vyd. Praha, Orbis, 1969, s. 123.

³⁹ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (2). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 2, s. 79-80.

⁴⁰ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 8-9.

⁴¹ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (1-10). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 2, s. 79-80.

procházeli noví vězni, si jejich podoby ukládal do paměti. Vznikla tak kartotéka zločinců včetně jejich popisů, krycích jmen a přezdívek, skrýší a pracovních metod. Byla jakýmsi základem pro pozdější „papírovou paměť“ Sûreté.⁴²

Poté co byl roku 1828 Francois Vidocq omilostněn, byl pro něj rok 1832 zlomovým. Došlo k jeho jmenování do pozice šéfa brigády de Sûreté, ale i k jeho odchodu z policie, neboť se nepohodl s novým policejním prefektem a propuštění předešel sám, svou žádostí o uvolnění. Detektivní činnost však neopustil úplně, založil první soukromou detektivní kancelář, ve které využíval své kontakty z dob u policie. Mimo jiné se věnoval i obchodu a literární činnosti.

11. května 1857 umírá Eugen Francois Vidocq, první velký detektiv kriminální historie. Dal základy moderní kriminalistice v oblasti operativně pátrací činnosti a svým způsobem pochopil i důležitost znalosti psychologie zločinců. Tím, že byl jedním z nich, dobře znal jejich metody a postupy, což mu napomohlo k jejich odhalování. Vidocq jako jeden z mála policejních inspektorů využíval jisté pracovní zásady, které dodržoval nejen on sám, ale vyžadoval jejich dodržování i od svých podřízených. Například se jednalo o šetření na místě činu, kdy se nespoléhal na hlášení svých podřízených, ale sám vyrážel do terénu a prováděl šetření přímo na místě činu.

Mezi významný případ Vidocqovi kariéry patří vyšetřování série vražd obchodníků. Z tohoto případu si Vidocq poprvé odnesl pomocí sádrového odlitku důkaz stopy zanechané na místě činu. Série vražd začaly vraždou obchodníka z Champigny ve Vinceneském lese, který se vracel z tržiště. Sem se dostavil Vidocq se svými spolupracovníky, aby provedl šetření na místě činu, nedaleko odtud v rozměklé půdě našel otisk boty. Po bedlivém prozkoumání dospěl k názoru, že se jedná o osobu sledující celou událost a podle otisku mající jistou deformaci pravé nohy. Během pátrání po muži s deformovanou nohou, došlo ještě k několika vraždám a vždy se na místě činu našla obdobná stopa, jednalo se proto nejspíš o osobu řídící celou akci z povzdálí. Vidocqovo vyřešení se začalo rýsovat záhy, co dostal tip na správce tržiště mající deformaci pravé nohy, zároveň šlo o člena městské rady, osobu váženou, Jeana Pierra Valliera.

Možnost jak usvědčit iniciátora vražd obchodníků bylo možné pouze na základě spolehlivého důkazu. Otisk boty jím mohl být, jen bylo nutno jej zajistit. Po neúspěšném pokusu otisk vyříznout z rozmoklé půdy, dostal Vidocq převratný nápad –

---

⁴²WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 64.

použít sádro, jednoduchou, ale velmi účinnou metodu pro zajištění stop v terénu. Poté co svíral Vidocq v rukou usvědčující důkaz, mohl podat obžalobu na Jeana Pierra Valliera. Soudce během procesu zpochybnil Vidocqova tvrzení, poukazujíc na jeho morální profil, ten se však nevzdává a přímo v soudní síni provádí důkaz. Nechal do síně dopravit plato s blátem a požádal Valliera, aby se po něm prošel, následně byl udělán sádrový odlitek shodující se s odlitkem pořízeným na místě činu. Jednalo se o nepochybný důkaz Vallierovi viny a Vidocqův velký úspěch na poli kriminalistiky.

Metoda, kterou nabídl spravedlnosti, se stala základem trasologie. Vidocq použil pro zajištění stop v terénu primitivní metodu – sádro. Sádrový odlitek, ačkoliv založen na jednoduchém postupu, se k zajišťování stop používá dodnes. Zde je ukázáno, že i přes moderní techniku současnosti, existují postupy, které se používají stále stejným způsobem již od svého počátku. Co je pro dnešní dobu běžností, má své počátky v myšlence průkopníků kriminalistiky, kteří nám tímto zanechali svůj odkaz.

Cenným historickým dokumentem pro kriminalistickou praxi jsou jeho Paměti ve čtyřech svazcích, kde popisuje svůj životní příběh, popisuje své případy, kategorie zločinců a metody policejní práce, veškeré poznatky z jeho boje proti zločinnosti. Spor ve vědeckém světě o padesát let později pak zapříčinila jeho myšlenka: „*Jsem toho názoru, že slušný člověk se nemůže stát zločincem ani chudobou, a že obráceně ani blahobyt nedokáže v rozhodující míře zločince změnit.*“⁴³

Eugen Francois Vidocq je typickým příkladem románového hrdiny, kdy se z několikrát trestaného zločince stane poctivý občan bojující za spravedlnost. Proto se také stal předlohou svého přítele Honoré de Balzaca a pro jeho postavu prchajícího galejníka Vautrina. Také pro Victora Huga a jeho galejníka Jeana Valjeana v díle Bídníci a pro mnoho dalších autorů.

III. 1. 3. Scotland Yard a CID

Roku 1822 se stal **Robert Peel** ministrem vnitra. Měl určitou představu reformací v Londýně, jež spočívala ve vytvoření nového trestního zákoníku, emancipaci katolíků a vytvoření velkoměstské policie. Policejní systém v tehdejší Londýně byl nedostačující pro boj se zločinem, špatná organizace a spolupráce mezi jednotlivými londýnskými částmi, to vše byly důvody, proto se Peel snažil o reformaci.

---

⁴³ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 66.

Peelovy myšlenky dostávaly jasnou podobu. Nejprve byla zřízena denní patrola, poté byl každé části Londýna přidělen konstábl, který velel podřízenému mužstvu. Tím byl položen základ soustředění všech policejních sil v jedné ústředně. Ústředna měla udělovat rozkazy jednotnému policejnímu oddílu. Sídlem policejní ústředny se stal roku 1829 starý Whitehallský palác též přezdívaný Scotland Yard, odtud název pro celé policejní ústředí. Jednalo se o komplex budov, který byl svou rozlohou ideální pro pracovní prostory jednotlivých oddělení policie. 25. května 1829 byl schválen Peelův policejní zákon a vznikla tak nejslavnější policejní organizace světa.⁴⁴

Vedoucími metropolitní policie se stal Charles Rowan a Richard Mayne, kteří byly cennými Peelovými pomocníky při realizaci jeho plánů, vytvořili policejní moc, která si postupem času získala vážnost a uznání. V této době však policie neměla detektivní sbor, proto se jednalo spíše o ochrannou policii, která měla hlavně zabránit zločinům, ochránit bezpečnost osob a majetku a veřejného pořádku. Hlavním cílem byl preventivní boj proti zločinnosti.

Detektivní oddělení nebylo oficiálně povoleno, Nicholas Pearce však v tradici detektivů v civilu pokračoval. Až později došlo k vytvoření stálého detektivního oddělení Scotland Yardu a jedním z inspektorů byl právě Nicholas Pearce. Mezi významné detektivy kromě Pearce můžeme jmenovat Thortona, Haynese, Jonathana Whichera či Charlese Fredericka Fielda. Všichni tito se stali předlohou v detektivních povídkách či románech pro mnohé autory jako byl například Dickens, Collins či Poe. Až 11. srpna 1849 se mohlo detektivní oddělení osvědčit v prvním velkém kriminálním případě a jeho sláva se pak šířila po světě.⁴⁵

V březnu 1878 byl Scotland Yard přeměněn na Criminal Investigation Department (CID) a od této doby počíná vývoj nejvýznamnější kriminální policie světa, vývoj její organizace, personálního obsazení a výkonnosti. K přeměně došlo podle vzoru centralizované pařížské kriminální policie. V čele stál **Vincent Howard**, který organizoval detektivní sbor dle zkušeností nabytých v zahraničí. Přinášel mnoho nových a neobvyklých metod, díky tomu si získal neoblubu u zaslužilých detektivů, neboť kriminalistické úkoly svěřoval školeným odborníkům, již nebyli z řad policie.

Přestože byl Scotland Yard a potažmo i CID pozadu za detektivy Paříže a Berlína, v nadcházejících třiceti letech je svou slávou předebral.

---

⁴⁴ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 70.

⁴⁵ Případ manželské dvojice Manningových, kteří společně zavraždili a oloupili celního úředníka O'Connora. Manželé byli usvědčeni, soudem Old Bailey odsouzeni a 13. listopadu 1849 popraveni.

III. 1. 4. Pinkertoni

V době, kdy ve Francii fungovala propracovaná organizace Sûreté a v Anglii detektivní oddělení Scotland Yard, v Americe byla policejní a kriminalistická situace o krok pozadu. Změny nastaly ve spojení se jménem Allana Pinkertona.

Allan Pinkerton (1819 – 1884) byl synem policisty ze skotského Glasgow, vyučil se bednářem, ale když se zapletl do chartistické vzpoury, byl nucen uprchnout. Proto se ve svých dvaceti čtyřech letech vydal do Ameriky, kde se chtěl věnovat svému řemeslu, bohužel v tomto směru nenašel uplatnění. Usadil se společně se svou manželkou ve skotské kolonii Dundee v Illinois.

Změna v jeho životě nastala v okamžiku, kdy napomohl k dopadení hledané zločinecké bandy. Využil svůj detektivní instinkt a dle zbytků z táborového ohniště odtušil, kde by se banda mohla skrývat. Informoval šerifa a poté co byla banda dopadena, byl Pinkerton označován jako nadaný pronásledovatel zlodějů. Příležitostně začal spolupracovat s policií v Chicagu a dostával první soukromé zakázky. Jendou z nich byla pomoc dvou kupcům, jež byli oklamáni bandou padělatelů. Pinkerton si získal důvěru jednoho z padělatelů, díky tomu pronikl až do samého centra bandy a usvědčil je.

Úspěchy v oblasti policie motivovaly Pinkertona k vytvoření soukromé detektivní kanceláře roku 1850. Nesla název Pinkerton's National Detective Agency.⁴⁶ Ze začátku měla pouze devět zaměstnanců, později se však začala rozrůstat a její součástí se stala i dobře vycvičená uniformovaná stážní jednotka. Znakem agentury bylo široce otevřené oko a nápis „My nikdy nespíme“, odtud se nejspíš vžil pojem „soukromé oko“.⁴⁷ Agentura byla placená svými zákazníky, zejména se jednalo o železniční továrny, banky a podniky. Zavedla pevné sazby za detektivní práci najatého pracovníka bez ohledu na úspěch.⁴⁸

Agenturní činnost se zaměřovala zejména na kriminální činnost a ochranu majetku, vyhýbala se sledování v souvislosti s rozvody, politikou či dohled nad soudci, porotci a prokurátory. V době občanských válek Severu proti Jihu, vytvořil Pinkerton

---

⁴⁶ Pinkertonova národní detektivní agentura.

⁴⁷ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (4). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 4, s. 168-170.

⁴⁸ Odlišné od evropských detektivních sborů, zejména ve Francii a Anglii, kde dostávali honorář pouze za úspěchy.

první americkou tajnou službu „*Secret Service*“.⁴⁹ Zaměstnanci agentury byli odvážní, cvičení ve střelbě a sebeobraně. Museli dobře zvládnout psychologii, důležitou pro pozorování okolí. Stejně tak byli dobří v maskování, aby mohli pronikat do řídicího centra zločineckých band. Oproti francouzskému Sûreté nevyužívala informátory z řad podsvětí, neboť se řídila heslem „kdo zradí jednou, zradí i podruhé“. Z techniky pak nejvíce využili fotografie, pravděpodobně byli prvními, kdo použil v Americe fotografii k objasňování zločinů.⁵⁰

První úspěchy Pinkertonovy agentury byly na poli železniční a expresní dopravy, kdy bojovali proti loupežím a drancování. Mezi velké úspěchy patří dopadení zločineckého klanu rodiny Renů, která měla na svědomí mnoho loupeží, vražd a také první přepadení vlaku. Stejně tak odhalení nejvražednějších tajných společností, jakou byla i Molly-Marguires či banda Jesse Jamese. Dále agentura odhalila padělatele peněz, atentát na prezidenta Abrahama Lincolna, a mimo jiné i úspěch v oblasti dostihů, spojené s nasazováním nepřihlášených koní.

„*Allan Pinkerton založil první album zločinců ve Spojených státech, speciální kartotéku zlodějů a překupníků klenotů a vydával vlastní pátrací bulletin*“⁵¹ „⁵² National Detective Agency v roce 1950 zaměstnávala přes tři tisíce lidí a měla charakter rodinného podniku. Byla nejúčinnější detektivní organizací v USA, která byla později nahrazena moderní státní policejní organizací Federal Bureau of Investigation (FBI).

III. 2. Antropometrie

Se změnou doby a společnosti se začíná měnit i postoj společnosti k trestné činnosti. Mění se i ráz, metody a prostředky páchání trestné činnosti. Rovněž bylo poukázáno na nebezpečnost pachatelů, jež svou činnost opakují. „*Ten, kdo se neustále pohybuje po tenkém ledě a vrací se k trestné činnosti, je svému okolí zjevně nebezpečný už svými povahovými rysy.*“⁵³ Pachatelé znali postupy vyšetřujících orgánů, byli si vědomi důsledky recidivy jako přitěžující okolnosti. Proto se jejich snaha zaměřovala zejména na takový způsob chování, aby nebyli nikdy vypátráni.

⁴⁹ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 80.

⁵⁰ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 90.

⁵¹ bulletin je

⁵² DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (1-10). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č.4, s. 170.

⁵³ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 14 -15.

Na počátku rozvoje kriminalistiky stála otázka, jak zločince-recidivisti poznat. Snaha o dopadení recidivujících zločinců a ochrana společnosti vedly k rozvoji identifikace, tedy určení pachatelů trestné činnosti.

Kořeny identifikace sahají do starověku. Zejména egyptské policejní úřady si uvědomovaly, jak je důležitá dokonalá identifikace zločinců. Dokládají nám to i egyptské zatykače, které se zakládaly na přesném popisu osob zločinců. Základními údaji nezbytné pro každý zatykač bylo jméno, věk, výška a postava, barva pleti, vlasů, očí, stříh vousů, tvar obličeje, nosu, uší a zejména uvedeno zvláštní znamení „*oulai*“.⁵⁴

Pouhý popis osob se však ukázal jako nedostačující. Aby se zločinci vyhnuli spravedlnosti, měnili svůj zevnějšek. Někteří se dokonce nebáli přistoupit k tak radikálním řešením, jako bylo sebezrazení.

Starověk ani středověk se neohlížel na lidská práva, proto se přistupovalo k drastickým opatřením, které napomáhaly k lepší identifikaci recidivistů, a zároveň měly veřejnost varovat před osobami se zločineckými sklony. Mezi drastická opatření patřilo zejména odstraňování lidských končetin či jiných viditelných částí těla.

Pro Japonsko a Indii bylo typické označení politických vězňů tetováním poblíž oka, zlodějům byly uřezávány prsty, rváčům ruce a pomluvačům vyřezávány jazyky.⁵⁵

Vypalování cejchu žhavým železem bylo dalším způsobem, jako odlišit pro společnost nebezpečné jedince. Tato metoda se uplatnila zejména v Řecku, Itálii, Francii a Anglii. Zejména byla vypalovaná písmena na různé části těla, ať už na čelo, tvář, rameno či záda. Řekové tiskli písmeno θ (theta) na zločincova záda, Římané potom písmeno F. Ve Francii se mimo vypalování písmen setkáváme i s vypalováním erbu vládnoucího rodu, například tedy s bourbonskou lilí či brabantským lvem. Za vlády Napoleona vznikla ve Francii řada vypálených znamení dle charakteru zločince, například T. F. (nucené práce), GAL (galejník), V (zloděj), VV (zloděj recidivista), F (padělatel), R (obecné označení pro všechny recidivisty).⁵⁶ Ruským doživotním odsouzcencům na nucené práce byla vypalována velká písmena KAT na čelo a tvář.

Policisté s dobrou pamětí identifikovali recidivisty dle označení a dle toho, jak se jim vryli do paměti, nebylo však možno zabránit určitým pochybením a nepřesnostem. Paměť byla nahrazena kartotékovým systémem zločinců, avšak ani

---

⁵⁴ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 83.

⁵⁵ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 14 -15.

⁵⁶ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 84.

kartotéka nedokázala nahradit bezpečnou identifikační metodu. Tou se stala, i když jen na krátkou dobu, antropometrie, spočívající v měření určitých částí lidského těla. Jinak též nazývaná „bertillonáž“, dle svého zakladatele Alphonse Bertillona.

V dnešní době se antropometrie používá spíše jako doplňková metoda, neboť její úlohu v identifikaci osob vystřídala daktyloskopie. Přesto je antropometrie široce užívaná zejména v soudním lékařství, a některých vědách přírodních a společenských.

III. 2. 1. Alphonse Bertillon

Alphonse Bertillon se narodil 24. dubna 1853 v rodině antropologa Louise Alphonse Bertillonův otec i děd zasvětili život antropologii a statistice, často měřili lebky lidí různých ras a snažili se vypátrat vztah mezi tvarem lebky a duševním vývojem člověka.⁵⁷ Již zde byly pro mladého Bertillona dány určité základy pro budoucí praxi v oblasti kriminalistiky. Další vliv na Bertillonovu práci měl i belgický vědec Lamber Adolpho Quételet, který tvrdil, že „na světě neexistují dva lidé se zcela stejnými tělesnými rozměry, že velikost některých kostí se u dospělého člověka nemění a v neposlední řadě, že možnost najít dva lidi stejné výšky se rovná poměru 4:1“.⁵⁸

Roku 1879 nastoupil Bertillon do funkce pomocného písaře na pařížské policejní prefektuře, kam nastoupil zejména díky intervencím svého otce. Jeho pracovní náplní bylo prepisovat evidenční karty zločinců včetně jejich popisů a zařazovat je do evidence. Neúčelná práce a neúčelnost celého evidenčního systému přivedly Bertillona na myšlenku zdokonalit evidenční systém osob, zejména díky propracované identifikaci. Navázal na Quételeta, pokud na základě jednoduché statistiky, kdy pravděpodobnost dvou lidí se stejnou délkou těla je 4:1, pak při měření jedenácti určitých délek lidského těla je pravděpodobnost totožnosti dvou osob 4 194 304:1. Určením čtrnácti délek těla, je pak totožnost prakticky vyloučena.⁵⁹

Svou myšlenku nové identifikační metody Bertillon rozvedl do takových podrobností, že sestavil tabulku čtrnácti tělesných rozměrů, které se během života nemění. Svá měření uskutečňoval ve věznicí La Santé. Nedůvěra v Bertillonovu metodu vyvolávala četné posměšky a úškleby, jak ze strany kolegů, tak ze strany i samotných

---

⁵⁷ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 16.

⁵⁸ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (7). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 7, s. 311.

⁵⁹ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 83.

věznů. Písemně zpracovaný návrh předložil policejnímu prefektovi Andrieuxovi. Vzhledem ke svým nedokonalým jazykovým schopnostem, podal nesrozumitelný výklad své metody a ta byla prefektem zamítnuta. Jistou šanci pro Bertillona mohlo být zvolení nového policejního prefekta. Podporou v této době mu byl otec, který již nedoufal, že se v synovi probudí určité vlohy k oboru, ve kterém on vynikal. Velkým potěšením proto byla synova schopnost aplikovat vědecké postupy a výzkumy do praxe, a dát tak základ identifikační metodě.

V mezidobí čekání propracoval svou antropometrickou metodu a čtrnáct tělesných rozměrů stáhl na jedenáct: *výška těla ve stoje, výška těla v sedě, šířka rozpětí paží, délka hlavy, šířka hlavy, délka pravého ucha, šířka pravého ucha, délka prostředníčku levé ruky, délka prsteníčku levé ruky, délka předloktí levé ruky, délka levého chodidla*.⁶⁰ Systém měření doplnil o portrét osoby neboli *portrait parlé* (mluvící obraz), spočívající v podrobném popisu osoby dle standardních vzorců, které Bertillon sestavil. Nezbytnou složkou celého popisu osoby byla rovněž fotografie dotyčného, pro tyto účely sestavil Bertillon speciální otočnou židli. Pořizovala se jedna fotografie zepředu (en face) a pouhým otočením mohla být pořízena fotografie z profilu (en profil). Později byly používány i *sektorální snímky* pro detail určitých částí těla jako bylo ucho, oko, či nos.⁶¹ Jako poslední byl k identifikační kartičce připojen popis zvláštních znamení, například bradavice, srůsty, jizvy a podobně.

Na základě různých délek těla vypracoval účinný registrační systém, který mu umožňoval poměrně rychle vyhledat příslušnou kartu. Je obdivuhodné, že v době, která ještě neměla ani tušení o výpočetní technice budoucnosti, dokázal Bertillon rychle a účelně hledat ve svých kartách. Dnes si již takovou práci bez pomoci počítačů neumíme představit.

Zlom nastal roku 1882, kdy se novým policejním prefektem stal Jean Camecasse, muž který se nebránil žádným novotám. Dal šanci Bertillonově metodě, Bertillon dostal kancelář, dva pomocníky a tříměsíční lhůtu, aby svou metodu využil při odhalování recidivistů, a tím dokázal její význam v kriminalistické praxi. Celý úspěch spočíval v přesnosti měření a v systematizaci evidence, která čítala na 1800 karet. Základní uspořádání bylo na tři skupiny dle délky hlavy - velká, střední a malá. V rámci

---

⁶⁰ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 18.

⁶¹ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (7). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 7, s. 312.

skupin postupovalo třídění dle jedenácti měřených rozměrů. Ve zkušební době se Bertillon osvědčil, když měřil zločince jménem Dupont, v okamžiku kdy zakládal novou kartu do evidence, zjistil absolutní totožnost této karty s jinou, která byla na jméno Martin, a tím odhalil recidivistu.⁶²

V roce 1883 a následujících letech se počet karet zločinců rozrostl na 7 336. „*O deset let později se rozrostla na pět miliónů listů a stala se nejobávanější kriminální kartotékou světa*“.⁶³ Na základě těchto karet se během prvního roku podařilo identifikovat na 49 recidivistů a nemalé uplatnění měly i při identifikaci neznámých mrtvol.⁶⁴ S úspěchem došlo i k rozšíření antropometrie do všech věznic Francie, kde se užívala k registraci vězňů.

Roku 1888 byl Bertillon jmenován ředitelem první policejní identifikační služby. Své veškeré zkušenosti v oblasti *portrait parlé*, který byl zaveden při pátrání po zločincích v celé Francii, shrnul ve své knize *Popisování osob*.⁶⁵ Novináři novou identifikační metodu nazvali po jejím zakladateli *bertillonage* – *bertillonáž*.⁶⁶ Alphonse Bertillon byl zakladatelem kriminalistiky na vědeckém základě. Rovněž ve vědeckém smyslu přichází s myšlenkou fotografie na místě činu. I přes své odmítání k daktyloskopii se otisky prstů zabýval, i když pouze okrajově. Měrné karty byly poté od roku 1894 doplňovány o čtyři otisky prstů pravé ruky jako zvláštní znamení.⁶⁷

Mezi četné úspěchy Bertillona díky antropometrii patří například odhalení Ravachola, muže jež měl na svědomí mnoho atentátů a teroru v době anarchistických hnutí. Po jeho dopadení byl novináři označován za pouhého služebníka idejí, mnozí lidé jej považovali za hrdinu, bojující za práva utiskovaných. Ravaschol byl podroben výslechu a aby mohl být případ předán prokuře, následovala poslední fáze vyšetřování spočívající v Bertillonově měření. Poté co byly naměřené údaje zapsány řádně do karty, chtěl ji Bertillon zařadit do kartotéky mezi ostatní. Postupoval dle svého systému rozřazování, až dospěl do příslušné přihrádky, kde narazil na kartu se stejnými měrnými hodnotami. Na základě svých antropometrických studií vyloučil reálnou možnost dvou

⁶² WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 81-82.

⁶³ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 89.

⁶⁴ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (7). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, s. 312.

⁶⁵ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (7). *Kriminalistický sborník*, Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, s. 312

⁶⁶ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 31.

⁶⁷ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (7). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 7, s. 313

osob se stejnými měrnými hodnotami, proto bylo odhaleno, že skutečné Ravascholovo jméno je Francois Koenigstein - vrah, násilník a zloděj.

Proces s Ravascholem byl bouřlivý, účastnila se ho široká veřejnost, mimo jiné i stoupenci anarchistických kruhů. Jako svědek byl přizván Bertillon, který obeznámil soud a veřejnost se svou metodou, jež nepřipouštěla reálnou shodu všech měrných hodnot u dvou různých osob. Své měření demonstroval přímo v soudní síni a naměřené hodnoty dal k posouzení předsedovi soudu, který je měl srovnat s kartou Françoise Koenigsteina. Vzhledem k totožnosti všech měrných jednotek bylo dokázáno, že Ravashol a Koenigstein jsou jedna a táž osoba, ačkoliv vzhledově vypadající odlišně. Tedy „*nikoliv anarchista, ale uprchlý zločinec!*“.⁶⁸

Až do roku 1914, kdy Bertillon umírá, byl zarputilým zastáncem své antropometrické metody. Daktyloskopii neuznával a nedovedl se smířit ani s myšlenkou, že by překonala antropometrii. Bertillon měl obrovský přínos do kriminalistické techniky, „*stal se nejslavnějším kriminalistou své epochy*“.⁶⁹ Ovšem na přelomu 19. a 20. století se začíná objevovat nová metoda identifikace – daktyloskopie. Policejní organizace postupně přecházejí od bertillonáže k daktyloskopii, a po Bertillonově smrti se k ní přiklání i Francie. Nakonec je daktyloskopie uznána jako identifikační prostředek, a to na mezinárodní policejní konferenci v Monaku.⁷⁰

III. 3. Daktyloskopie

Daktyloskopie je nauka o obrazcích papilárních linií na vnitřních stranách posledních článků prstů, na dlaních a chodidlech.⁷¹ V kriminální historii je *nejgeniálnějším vynálezem*.⁷² Významné místo v dějinách daktyloskopie sehráli William James Herschel, Henry Faulds, Francis Galton, Edward Richard Henry a Juan Vucetich.⁷³ Nemalelou zásluhu v oboru daktyloskopie má i český fyziolog Jan Evangelista Purkyně.⁷⁴

⁶⁸ *Dobrodružství kriminalistiky*, díl 3 – Bertillonáž, režie: Antonín Moskalyk, 1989 – 1993, TV, ČT 1

⁶⁹ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 81.

⁷⁰ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 86.

⁷¹ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 22-25.

⁷² WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 103.

⁷³ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s.

⁷⁴ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 22-25.

Již starověké civilizace používaly otisk prstu, neboť si povšimly pravidelných i nepravidelných obrazců na konečcích prstů, dlaních a chodidlech. Z počátku těchto obrazců užívaly k hledání osudu, věštění budoucnosti i hádání minulosti. Postupem času si uvědomily *jejich identifikační hodnotu*.⁷⁵

V oblasti Přední Asie, zejména v Babylonské a Asyřanské říši, zaznamenáváme první užití otisku palce a nehtu při podpisu listin.⁷⁶ Japonsko a Čína daly papilárním liniím identifikační význam. Staří japonští hrnčíři otiskem prstu označovali své zboží, otisk měl sloužit jako výrobní značka. Čínský spisovatel Kia Kung-yen⁷⁷ roku 650 označil srovnávání otisků prstů jako úspěšnou identifikační metodu. A již na přelomu 11., 12. století byla užívána v trestním procesu.

Stejně tak na evropském kontinentě využívali otisk jako výrobní značku Římané. U Řeků otisk nahrazoval razítko, aby tak bylo znemožněno padělání listin.⁷⁸

Od počátku 17. století se vědci zabývali papilárními liniemi jen z hlediska lékařského. Až od roku 1858 se daktyloskopie vyvíjí jako metoda pro boj se zločinností.

Antropometrie byla užívána v Evropě (Francie, Lucembursko, Monako, Rumunsko), Africe (jen Alžír), Americe (jen Mexiko). Daktyloskopie však zaznamenala větší rozmach, byla zcela v asijských státech a Austrálii i v dalších oblastech světa. Po smrti Alphonse Bertillona se rozšířila daktyloskopie i do zemí, kde byl silný vliv bertillonáže, zejména do Francie. Významu je nutno přikládat i prvnímu mezinárodnímu kongresu v Monaku (1914), a to z důvodu vzniku myšlenky založit mezinárodní policejní organizaci a mezinárodní identifikační systém, vycházející z daktyloskopie.⁷⁹

Daktyloskopie je dnes vnímána jako samozřejmost, málokdo však ví, jaké byly její počátky spojené se značnými obtížemi, zejména s prosazováním do praxe a její následná převaha nad bertillonáží. Současná daktyloskopie již nepoužívá manuální porovnávání jednotlivých otisků, ale přispěním výpočetní techniky došlo k automatizaci daktyloskopického identifikačního systému. AFIS 2000 je v současnosti nejznámější a

---

⁷⁵ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 22-25.

⁷⁶ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 103.

⁷⁷ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 103.

⁷⁸ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 22-25.

⁷⁹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 14.

celosvětově používaný identifikační systém, fungující na rychlé odezvě, zpracování otisků z daktyloskopických karet a zpracování daktyloskopických stop.

Daktyloskopie je metoda, která má nejvýznamnější postavení v identifikaci osob, metoda s dlouhou historií, která funguje dodnes a nejspíše ještě dlouho bude stát v čele identifikace osob, než jí vystřídá jiná účinnější metoda. Ačkoliv dnešní doba s ohledem na modernizaci, ale také na množství zkoumaného materiálu, využívá výpočetní techniku pro rychlé porovnávání jednotlivých otisků prstů, stále funguje na stejném principu jako ve svých počátcích. Důležitá je tedy počáteční myšlenka, neboť právě ta je základem pro další rozvoj v budoucnosti.

Daktyloskopická expertíza je zakotvena v trestním řádu a používá se k identifikaci osob, pokud není možno ihned zjistit její totožnost.⁸⁰ Ke zjištění totožnosti jsou využívány i policejní evidence jako je například počítačová databáze pachatelů či daktyloskopické registrační systémy. Osoby jsou povinny strpět snímání daktyloskopických otisků k zjištění jejich totožnosti, jedná se o veškeré objasnění směřující k identifikaci osoby, které se zdržovaly na místě činu či určení, komu patří otisky nalezené na místě činu. Proto se takové zjištění může týkat i osob, jejichž totožnost je nám již známa. Policejní orgán zajišťuje daktyloskopické stopy v rámci zahájení úkonů trestního řízení. Výsledky daktyloskopické expertízy mají stejné postavení jako i jiné důkazy, trestní řád nevyvyšuje jednotlivé důkazy nad jiné, vždy je potřeba důkazy posoudit v závislosti na okolnostech případu.⁸¹

III. 3. 1. Počátky daktyloskopie

III. 3. 1. 1. Jan Evangelista Purkyně

Jan Evangelista Purkyně (1787 – 1869), český filozof, lékař a fyziolog, se narodil 17. prosince 1787 v Libochovicích. Studoval v piaristickém řádu, seznamoval se s vědeckou literaturou, a již zde byla jeho snem samostatná vědecká činnost. Vystudoval filozofickou a lékařskou fakultu v Praze. Během studia i po něm se věnoval pokusům, zkoumal účinky léků a jiných omamných látek a jejich vliv na lidské vnímání.⁸² Po dokončení studia působil jako asistent profesorů anatomie a fyziologie. Roku 1820 se marně pokusil o post profesora patologie na lékařské fakultě v Praze.

---

⁸⁰ § 91 odst. 1, § 68 odst. 3c, § 158 odst. 3e, f za podmínek § 114 Trestního řádu

⁸¹ R 46/1965

⁸² STRAUS Jiří, VAVERA František, *Jan Evangelista Purkyně a kriminalistika*. 1. vyd. Brno, Tribun EU, 2008, s. 18.

Spolu s malým zlomkem vzdělců stanul u zrodu časopisu „Krok“ – jediný český vědecký časopis.⁸³

Významný byl pro Purkyněho rok 1823, kdy odchází do Vratislavi, kde se stává profesorem fyziologie. Zde vybudoval v roce 1839 fyziologický ústav.⁸⁴ „Vratislavská léta představovala nejpłodnější období jeho badatelské činnosti.“⁸⁵

Vědě přispěl jako autor mnoha prací z oboru fyziologie, v nichž vycházel z experimentálního výzkumu. Do povědomí celého světa vstoupil v roce 1839 díky formulování buněčné teorie.⁸⁶ Jeho jméno nese řada přírodovědeckých objevů – Purkyněho blesková figura, Purkyněho obrázky (zrcadlení v oku), Purkyněho fenomén (změna světlosti barev v šeru) či Purkyněho vlákna v srdci.⁸⁷

V roce 1850 se vrací do Prahy a stává se profesorem na pražské lékařské fakultě. Konečně se splnil jeho sen přednášet v češtině. O rok později otevírá v Praze Fyziologický ústav. S jeho jménem je spojeno i několik vědeckých spolků a vědeckých časopisů – například „Živa“ či „Časopis lékařů českých“.⁸⁸ Během svého života získal řadu ocenění a poct, jmenujme například čestný doktorát vídeňské univerzity.⁸⁹

Purkyněho dílo „Commentatio de examine physiologico organi visus et systematis cutanei“⁹⁰ z roku 1823 má zásadní význam a přínos pro kriminalistiku. Jeho práce znamenala průlom v dějinách daktyloskopie. Byla oceňována nejen českými kriminalisty, ale i zahraničními.⁹¹ Ve svém díle popisuje kůži a pokožku, všímá si papilárních linií. Přestože není prvním, kdo popisuje papilární linie, je první, kdo popisuje jejich základní vzory a klasifikuje je do devíti skupin dle zvláštních způsobů záhybů.⁹² Rovněž upozornil na deltu, jako na důležitý znak pro klasifikaci.

---

⁸³ STRAUS Jiří, VAVERA František, *Jan Evangelista Purkyně a kriminalistika*. 1. vyd. Brno, Tribun EU, 2008, s. 18.

⁸⁴ MUSIL Jan – Jan Evangelista Purkyně. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1987, roč. 31, č. 12, s. 758.

⁸⁵ STRAUS Jiří, VAVERA František, *Jan Evangelista Purkyně a kriminalistika*. 1. vyd. Brno, Tribun EU, 2008, s. 19.

⁸⁶ MUSIL Jan – Jan Evangelista Purkyně. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1987, roč. 31, č. 12, s. 758.

⁸⁷ STRAUS Jiří, VAVERA František, *Jan Evangelista Purkyně a kriminalistika*. 1. vyd. Brno, Tribun EU, 2008, s. 20.

⁸⁸ MUSIL Jan – Jan Evangelista Purkyně. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1987, roč. 31, č. 12, s. 758.

⁸⁹ MUSIL Jan – Jan Evangelista Purkyně. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1987, roč. 31, č. 12, s. 758.

⁹⁰ Rozprava o fyziologickém výzkumu orgánu zrakového a soustavy kožní.

⁹¹ Galton, Vucetich, Heindl

⁹² THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 39.

1. příčné záhyby (flexurae transversae)

Papilární linie zkoumal pouze z biologického hlediska, nezabýval se ani otázkou jedinečnosti či neměnitelnosti obrazců, ani jejich využitím k identifikaci osob.⁹³ I přestože je milné tvrzení, že Jan Evangelista Purkyně je zakladatelem kriminalistické daktyloskopie, jeho přínos v této oblasti je nezpochybnitelný.

III. 3. 1. 2. William James Herschel

V průběhu dvaceti let Angličan William James Herschel (1833-1917), jako správní úředník v indickém Hooghly, zhotovil na tisíce otisků prstu. Zkoumání dospěl k názoru, že se jedná o spolehlivou identifikační metodu.⁹⁴

Poprvé se s otisky prstů Herschel setkal jako začínající mladý tajemník. Pomocí načerněného palce stvrzovali obchodníci své dohody. Roku 1858 on sám použil otisk prstu, když mu byl Indem dodáván materiál na stavbu. Otiskem Ind potvrzoval svůj závazek, a zároveň měl být prostředkem pro řádné plnění. Herschelův zájem o otisky byl natolik velký, že si zařídil zvláštní sešit „*Kresby ruky*“⁹⁵, v něm se nacházely nejen jeho vlastní otisky, ale i otisky dalších osob, se kterými přišel do styku. Vzájemným porovnáváním a zkoumáním obrazců prstů dospěl k názoru, že otisky jednoho člověka se neshodují s otisky jiného. Naučil se rozpoznávat vzory obrazců a lidi poznával podle obrazu prstu. Z odborné učebnice převzal pojem „papilární linie“⁹⁶

Své poznatky využil v praxi v okamžiku, kdy vyplácel důchody indickým vojákům. Pro Evropany bylo velmi obtížné rozeznávat Indy. Ti si byli vědomi této skutečnosti, proto docházelo k častým podvodům. Například za zemřelého vybírali důchod jeho pozůstalí, či si pro důchod docházeli jedinci opakovaně. K vyřešení situace a zamezení podvodům došlo, když Herschel vyzval každého, kdo si přišel pro důchod,

-
2. střední podélný pruh (*stria centralis longitudinalis*)
  3. šikmý pruh (*stria obliqua*)
  4. šikmý záliv (*sinus obliquus*)
  5. mandle (*amygdalus*)
  6. spirála (*spirula*)
  7. elipsa (*elipsis*)
  8. kruh (*circulus*)
  9. zdvojený vrcholek (*vortex duplicatus*)

⁹³ MUSIL Jan – Jan Evangelista Purkyně. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1987, roč. 31, č. 12, s. 760.

⁹⁴ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 104-105.

⁹⁵ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (5). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 5, str. 222.

⁹⁶ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 22.

aby převzetí potvrdil otiskem ukazováčku a prostředníčku. Díky tomu bylo možné odlišit oprávněného a falešného odběratele důchodu.

Dalším zkoumáním rozšířil své poznatky o skutečnost, že se papilární linie nemění. Zůstávají stejné od mládí do stáří a nemění se ani po smrti. Ačkoli se nemoc či stáří významně zapíše na postavě a obličeji, na otisky prstů to nemá žádný vliv. Jeho notes byl plný takovýchto nevyvratitelných důkazů.⁹⁷

Herschel si uvědomil, že tato metoda by neměla být využívána jen při vyplácení důchodů, ale že by ji bylo možno účelně vynaložit i v jiných oblastech. Proto vyzkoušel svou metodu i ve věznicích, kde byla častým jevem záměna vězňů. Otisky měly odstranit chaos, aby nebyly zavírány nepravé osoby, aby pachatelé těžkých zločinů nebyli přemísťováni na oddělení pro „lehké případy“, či byli odhaleni recidivisté.

Po dvacetiletém úsilí píše Herschel dopis generálnímu inspektoru bengálských věznic dopis. Předkládá zde studie otisků prstu ukazováčku a prostředníčku pravé ruky, praktické pokusy neměnitelnosti otisků během několika let. Rovněž poukazuje na jednoduchost pořizování otisků. Tím vším chce podložit své tvrzení, že se jedná o novou metodu identifikace osob⁹⁸, která by mohla být účelně využívána ve všech věznicích. Odpověď však byla zamítavá, Herschelovy návrhy byly označeny za výplody horečné fantazie.⁹⁹

Roku 1879 se Herschel vrací do Anglie, stále přesvědčen o své metodě s neochvějnou snahou ji prosadit. O to větší je šok, když se o rok později v novinách „Nature“ dočte o nové identifikační metodě dr. Henryho Fauldse, spočívající v porovnávání otisků prstů, kterou se zabýval pouze jeden rok. „*Herschel tuto metodu prosazoval dvacet let a neprorazil.*“¹⁰⁰

III. 3. 1. 3. Henry Faulds

Anglický lékař Henry Faulds (1843-1930) působil v japonské nemocnici a vyučoval studenty fyziologii. Kolem roku 1879 se začal zabývat otisky prstů, zcela nezávisle na svém krajanovi Herschelovi. První podnět mu byl dán, když si prohlížel

⁹⁷ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 23.

⁹⁸ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 21,23.

⁹⁹ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (5). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 5, str. 224.

¹⁰⁰ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 24.

historické japonské nádoby, které byly označeny otiskem prstu. Stejně tak Japonci užívali otisk celé ruky na domovních dveřích a otisk prstu na dokladech. Studoval různost obrazců, zaměřoval se na otázky rozdílnosti otisků různých národností a ras, vztah otisků k dědičnosti či otisky prstů opic (vliv darwinizmu).¹⁰¹

Během krátké doby nashromáždil mnoho studijního materiálu, ovšem neprokázal ani rasové odlišnosti, ani vliv dědičnosti. Svě poznatky však záhy uplatnil v praxi. V sousedství došlo ke krádeži, pachatel po sobě zanechal stopu v podobě otisku své ruky umazané sazemi. Faulds na místě činu zkoumal otisk a porovnával jej s otiskem ruky dopadeného. Dospěl ke zjištění, že se nejedná o jednu a týž osobu. Dopadený byl propuštěn a nedlouho poté byl dopaden skutečný pachatel. Faulds znovu porovnal otisku, tentokrát šlo ovšem o otisky totožné. Druhým praktickým případem bylo odhalení zloděje pomocí otisku na nádobě s vodou. Zde si Fauld uvědomil, že otisk zanechávají i čisté ruce, a to díky žlázám na konci prstů, které vylučují mastný výměšek.¹⁰²

S nastalými událostmi si položil otázku: „*Co kdyby se na každém místě trestného činu pátralo po otiscích prstů pachatele? Co kdyby se zloději a vrazi dali usvědčit tímto způsobem?*“¹⁰³ Faulds byl tedy prvním, koho napadlo použít otisky prstu pro boj se zločinem. Jeho metoda by znamenala revoluci pro policejní práci v oblasti získávání důkazů a odhalování pachatelů. Stejně tak v oblasti soudního lékařství, kdy by bylo možné zjistit totožnost mrtvol pomocí otisku prstů. „*Kresba kožních linek se za celý život nemění, a může proto sloužit k identifikaci lépe než fotografie*“.¹⁰⁴

Vědom si významu svého objevu, Faulds píše roku 1880 exkluzivnímu anglickému vědeckému časopisu „Nature“. V dopise popisuje svůj objev a slibnou budoucnost své metody pro kriminalistiku. Nedlouho poté ještě dopracuje návod ke snímání otisků, kde doporučuje snímání otisků všech deseti prstů, aby byla vyloučena i

---

¹⁰¹ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (6). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 6, s. 266.

¹⁰² THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 25.

¹⁰³ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 25.

¹⁰⁴ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 25.

sebemenší možnost záměny.¹⁰⁵ Tento postup je užíván do současné doby. K přijetí této průkopnické metody však ještě nedošlo, neboť neexistoval vhodný klasifikační systém.

III. 3. 2. Klasifikace obrazců papilárních linií

III. 3. 2. 1. Francis Galton

Francis Galton (1822-1911) se narodil v Birminghamu v rodině zámožného továrníka. Vystudoval medicínu, ovšem povolání lékaře nikdy nevykonával, neboť byl finančně nezávislý, proto mohl svůj čas věnovat svým vědeckým zájmům. Procestoval řadu zemí světa. V Africe nasbíral mnoho cenného materiálu pro studium antropologie a jako jeho bratranec Charlese Darwina se věnoval i otázkám dědičnosti.¹⁰⁶

Roku 1884 zřídil atrakci v rámci londýnské mezinárodní výstavy, spočívající v měření tělesných a duševních vlastností návštěvníků. Za tři pence dostal návštěvník kartičku, která obsahovala naměřené hodnoty, jako bylo rozpětí paží, výška, váha, síla svalů, dech, zrak či sluch. Pravý význam atrakce však spočíval v získávání více materiálu pro Galtonův výzkum antropologie a dědičnosti. Po skončení výstavy se mu podařilo získat sídlo pro svou „měrnou laboratoř“ v londýnském southkensingtonském muzeu.¹⁰⁷ Nedlouho poté získal pověst nejvýznamnějšího antropometrického znalce v Anglii.¹⁰⁸

Roku 1888, kdy byl Alphonse Bertillon jmenován šéfem policejní identifikační služby v Paříži, požádala vědecká společnost „Royal Institution“ svého člena Galtona o přednášku na téma „Bertillonáž“. Úlohy se ujal zodpovědně, proto odcestoval do Paříže, aby se osobně setkal s Bertillonem. Obsah přednášky však neomezil pouze na samotnou bertillonáž, ale rozšířil ji jako pojednání o identifikaci.¹⁰⁹ Během shromažďování materiálů narazil na dopisy Herschela a Fauldse časopisu „Nature“. Požádal redakci o adresu Henryho Fauldse, ale nedopatřením se mu dostala do rukou adresa Williama

¹⁰⁵ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 107.

¹⁰⁶ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (8). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 8, s. 359.

¹⁰⁷ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 37.

¹⁰⁸ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 37.

¹⁰⁹ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (8). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 8, s. 359.

Herschela. Došlo na osobní setkání a následné spolupráci mezi oběma muži. Herschel ochotně poskytoval Galtonovy všechny své materiály a dosavadní studie.¹¹⁰

Studiem materiálů dospěl k názoru, že metoda otisků prstů nabízí větší pokrok. Ačkoliv předurčen k antropometrii, obrací se na stranu daktyloskopie, zmiňuje ji jako další metodu identifikace. Zpočátku jsou jeho zkoumání zaměřena na otázky rasové odlišnosti a otázky dědičnosti, později pohlíží na otisky prstů jako na identifikační prostředek osob.¹¹¹ Převaha daktyloskopie nad jinými metodami byla zřejmá, ale bylo potřeba ji vědecky podložit. Bylo potřeba kladně odpovědět na tři stěžejní otázky: „1. Zda se obrazce papilárních linií nemění během života? 2. Zda je takové množství variací, aby bylo možno vyloučit shodu? 3. zda existuje účinný klasifikační systém pro systematické a jednoduché rozdělení podstatných znaků otisků prstů?“¹¹²

Odpověď na své tři otázky získával z nashromážděného materiálu, svého i Herschelova, a doplňujícím zkoumáním. Různorodost a neopakovatelnost otisků podložil srovnáváním mnoha otisků. Během tří let se nestalo, aby se otisky všech deseti prstů jednoho člověka shodovaly s podobnými otisky jiného. Rozmanitost přírody rovněž zaručuje odlišnost otisků i v případě dvojčat.¹¹³ Pravděpodobnost existence totožného otisku prstu dvou osob je 4:1, v případě všech deseti prstů je pravděpodobnost 64 000 000 000:1 (vzhledem k počtu obyvatelstva na zemi nepřichází totožnost otisků prakticky v úvahu).¹¹⁴

Práce Jana Evangelisty Purkyně byla předlohou pro vytvoření klasifikačního systému papilárních linií. Zatímco z přírodovědeckého hlediska je Purkyně rozdělil do devíti skupin, Galton je na základě výzkumů zúžil na čtyři základní typy. Určujícím je trojhranný obrazec (delta), který vytváří papilární linie – žádná delta, delta vpravo, delta vlevo, několik delt.¹¹⁵ Máme-li otisky všech deseti prstů, naskýtá se nám 1 048 570 možností kombinace a odpovídajících rozlišovacích tříd.¹¹⁶

---

¹¹⁰ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 108.

¹¹¹ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (8). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 8, s. 360.

¹¹² WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 108.

¹¹³ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (8). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 8, s. 360.

¹¹⁴ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 38.

¹¹⁵ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (8). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 8, s. 360.

¹¹⁶ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 39.

V roce 1892 vydal knihu pod názvem „Fingerprints“ (Otisky prstů), věnované nové identifikační metodě, založené na výsledcích čtyřleté vědecké činnosti. Vyšla nejen v Londýně, ale i v New Yorku. O tři roky později publikoval práci „Fingers Directory“ (Registrace otisků prstů), obsahoval zdokonalený klasifikační systém s upraveným názvoslovím čtyř základních skupin: vzor obloukový, smyčka vlevo, smyčka vpravo, spirála.¹¹⁷

Roku 1983 ministerstvo vnitra sestavilo komisi, ta měla shromáždit všechny identifikační metody zločinců, na základě nichž se rozhodně, jaká metoda bude zavedena a užívána. Na základě zprávy komise byl v Anglii vytvořen identifikační systém spojením antropometrie a daktyloskopie. „*Registrována byla délka a šířka hlavy, levého prostředníčku, levého předloktí, levé nohy, otisk všech deseti prstů, fotografie a popis zločince včetně zvláštních znamení.*“¹¹⁸

„*Přínos Francise Galtona spočívá v tom, že položil základy k odůvodnění identifikační hodnoty daktyloskopie tím, že stanovil tři fyziologické zákony, z nichž kriminalistická daktyloskopie vychází dodnes.*“¹¹⁹

III. 3. 2. 2. Juan Vucetich

Juan Vucetich, pocházel z vesnice Lesina, kde se roku 1858 narodil. Ačkoliv chorvatského původu, svou vlast opustil a usídlil se v Argentině. Od roku 1888 začal pracovat v La Platě v policejních službách. Jeho matematicko-statistický talent a pokrokové dění ve Francii byly důvodem toho, že byl pověřen policejním ředitelem k vybudování „antropometrické kanceláře“. Musel prostudovat řadu odborných časopisů pojednávajících o bertillonaži. Mimo to se mu do rukou dostal článek Angličana Galtona, obsažený v „Revue scientifique“.¹²⁰

V poměrně krátkém čase byla antropometrická kancelář vybudována. Bertillonáž byla novinkou, avšak nezaujala Vuceticha natolik, jako studie Galtona. Po jeho vzoru začal Vucetich snímat otisky prstu a zajímal se o jejich obrazce. Otisky snímal, za použití podomácku vyrobeného přístroje, nejen živým osobám (vězňům) ale i

¹¹⁷ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (8). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 8, s. 360.

¹¹⁸ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (8). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 8, s. 360.

¹¹⁹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s.12.

¹²⁰ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 57.

mrtvolám, dokonce i několik tisíc let starým mumií v muzeu v La Platě. Jakým překvapením bylo zjištění, že na prstech mumií byly zachovány papilární linie po celá tisíciletí.¹²¹

Vucetich se zabýval daktyloskopií současně s Galtonem a nezávisle na něm sestavil čtyři základní klasifikační typy: otisk sestávající jen z oblouků, otisk s deltou na pravé straně, otisk s deltou na levé straně, otisk s deltami na obou stranách.¹²² Vytvořil tak klasifikační systém, kde palce měly označení písmeny A-B-C-D a ostatní prsty číslice 1-2-3-4. Vzorec mohl tedy vypadat následovně A-1-4-3-2/D-4-3-4-1. Na každém prstě mohly být až čtyři typy vzorů, čímž nám vzniká 1 048 570 možností (4^{10}).¹²³ Otisky stejného základního typu členil podle počtu papilárních linií.

Vucetichova první kniha „Všeobecný návod k užití metody antropometrické a metody otisků prstů“ se nesečkala s úspěchem a bylo mu zakázáno se otisky dále zabývat. V bádání však neustal a vydává svou druhou práci „Všeobecný návod k systému identifikace osob“. S touto prací již získává úspěch, také snad proto, že se mění policejní ředitel. Vucetich tak prosadil svou metodu, která si získala nadvládu i nad přívrženci bertillonáže. Od bertillonáže bylo v Argentině upuštěno roku 1896.¹²⁴

Vucetich byl první, který metodu konečně pojmenoval. Díky němu se až do dnešní doby zachoval pojem daktyloskopie¹²⁵ neboli „prohlížení prstů“.¹²⁶ Současně dvě zásady daktyloskopie: „1. Každý člověk má jiné papilární obrazce. 2. Papilární obrazce se od narození až do smrti nemění.“¹²⁷ Mimoto ještě poukázal na nutnost „úzké spolupráce mezi identifikačními službami všech zemí“.¹²⁸ Realizace této myšlenky nastala v roce 1923 vznikem Mezinárodní kriminální komise ve Vídni.

---

¹²¹ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (10). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 11, s. 504.

¹²² DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (10). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 11, s. 504.

¹²³ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 58.

¹²⁴ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 60.

¹²⁵ Složenina z řeckých slov „daktylos“ (prst) a „skopein“ (vidět).

¹²⁶ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 111.

¹²⁷ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (10). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 11, s. 505.

¹²⁸ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 112.

III. 3. 2. 3. Edward Richard Henry

Edward Henry (1850 – 1931) pocházel z rodiny lékaře ze Shadwell, východní části Londýna. Ve 23 letech odjel do Indie, aby zde pracoval v indické civilní správě. Od roku 1891 se stal generálním inspektorem policie v Bengálsku. Zde zavedl užívání bertillonáže, ovšem z původních jedenácti rozměrů užívali jen šest.

O dva roky později se mu do rukou dostalo dílo Francise Galtona „Fingerprints“. Po osobním setkání s Galtonem se rozhodl pokračovat tam, kde Galton skončil. Vyřešit problém registrace otisků prstů tak, aby bylo možno ji co nejučelněji a nejefektivněji využívat v praxi.¹²⁹ Stanovil pět základních vzorů papilárních obrazců: jednoduché oblouky, jedlové oblouky, radiální smyčky, ulnární smyčky a víry. Každý vzor měl své písemné označení, z těch pak skládal vzorce, podle kterých měly být jednotlivé karty s otisky řazeny v registraci. Jednalo se o jednoduchou metodu, rychle použitelnou a k jejíž aplikaci stačila lupa a jehla na počítání linií.¹³⁰

V roce 1897 se Henry obrátil na britského generálního guvernéra v Indii, aby jmenoval komisi, která posoudí antropometrii a daktyloskopii a určí, která ze těchto identifikačních metod je lepší, výhodnější a rychlejší.¹³¹ Zpráva komise znamenala jednoznačný úspěch daktyloskopie: „*Poté, co jsme viděli antropometrický systém a zjistili jeho chyby, pečlivě jsme prozkoumali systém otisků prstů. První, co nám bylo nápadné, byla snadnost, se kterou se dají snímat, a jejich zřetelnost. Není zapotřebí vycvičených pracovníků, ani zvláštních přístrojů. Pak nám byla vysvětlena Mr. Henrym jeho metoda klasifikace. Je tak jednoduchá, že jsme byli schopni s naprostou lehkostí a jistotou najít originály...*“¹³² Antropometrie byla zrušena a zavedena byla daktyloskopie pro celou Britskou Indii.

Poznatky o klasifikačním systému daktyloskopie obsáhl ve své knize „*Classification and use of finger prints*“. Henry se vrátil zpět do Londýna a roku 1900 vystoupil před komisí, kde referoval o svém klasifikačním systému. Henryho systém byl uznán a označen jako jediný systém, který vyřešil otázku klasifikace a registrace otisků

---

¹²⁹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 12.

¹³⁰ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 64.

¹³¹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 12.

¹³² THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 64.

prstů a jejich praktické použití.¹³³ Roku 1900 je tedy upuštěno od bertillonáže a pro boj se zločinností se používá výhradně Henryho systém. O rok později se stává šéfem Scotland Yardu a nedlouho poté policejním presidentem v Londýně.¹³⁴

III. 4. Hans Gross - „otec světové kriminalistiky“¹³⁵

Hans Gross (1847 – 1915) se narodil 26. prosince 1847 ve Štýrském Hradci (Graz), byl synem úředníka vojenské správy. Vystudoval právní a státní vědy. Již jako student práv si uvědomoval nedostatky v oblasti identifikačních metod, zejména při aplikaci v praxi venkovskou policií. Rovněž na fakultě postrádal nauku, která by přiblížila možnosti boje se zločinem. Takový vědní obor v dané době neexistoval. Zkušenosti v této oblasti byly získávány až z praktické činnosti úředníků a vyšetřujících soudců.¹³⁶

Od roku 1870 pracoval téměř třicet let v soudních službách¹³⁷. Jako vyšetřující soudce Horního Štýrska si stále častěji uvědomoval potřebu vědní disciplíny, která by se zabývala zločinem. V praxi přicházel do styku s různými typy zločinců. Vyšetřoval zločiny od prostých krádeží až po těžké zločiny, jako jsou vraždy. Zde se zrodila myšlenka Hanse Grosse na vytvoření „praktické pomůcky pro vyšetřující soudce“, která by přinášela praktické i teoretické vědomosti pro potřeby kriminalistů.¹³⁸ Jediný detektiv či vyšetřující soudce nemůže sám objasnit zločin. Proto zkoumal nejen technické, ale i přírodní vědy (chemie, fyzika, medicína, botanika, zoologie) a snažil se o jejich vzájemné skloubení s trestním právem. Vytvořil tak celek kriminalistického vyšetřování, který byl základem pro vědecký systém a policejní vědu – kriminalistiku.¹³⁹

Dlouholeté praktické zkušenosti a představy vtělil do své nejslavnější knihy „Příručka pro vyšetřující soudce“¹⁴⁰ vydanou ve Štýrském Hradci v roce 1893. Ihned

¹³³ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 65.

¹³⁴ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 113.

¹³⁵ STRAUS Jiří, VAVERA František – Hans Gross – „otec světové kriminalistiky“. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2004, roč. 48, č. 3, s. 54-59.

¹³⁶ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (9). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 10, s. 446.

¹³⁷ STRAUS Jiří, VAVERA František – Hans Gross – „otec světové kriminalistiky“. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2004, roč. 48, č. 3, s. 54-59.

¹³⁸ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (9). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 10, s. 446.

¹³⁹ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 134.

¹⁴⁰ „Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik“

byl vydán i její překlad do šesti světových jazyků. V knize se poprvé objevuje pojem „kriminalistika“, Gross pod ním spatřoval policejní vědu zahrnující v sobě fenomenologii pachatele a vyšetřovací nauku¹⁴¹. Kriminalistům se tak dostal do rukou přehled možností vědy a techniky, jež mají k dispozici a jak jich mají využívat. Vyšetřovatel by měl být objektivní, přesný, vytrvalý a měl by znát lidi. „*Kriminalistova práce je exaktní a čistě vyšetřovací činností, jednotlivý případ vědeckým problémem, který se dal řešit pouze hlubokou znalostí za použití nejmodernějších technických pomůcek.*“¹⁴²

Tato kniha bývá označována jako „bible kriminalistiky“.¹⁴³ Svou knihu Hans Gross nepovažoval za učebnici kriminalistiky, jednalo se spíše o příručku určenou orgánům činným v trestním řízení, kterým měla usnadnit práci a ukázat směr, kterým by se měla policie a četnictvo ubírat. Tyto orgány by si měly osvojit příručku, naučit se s ní pracovat a vyhledávat v ní potřebné informace. Kniha byla vypracována na základě vědomostí a zkušeností Hanse Grosse, ale i jeho kolegů. Kromě úspěchů obsahovala i neúspěšné a chybné kroky, které měly upozornit budoucí generaci, aby se vyvarovala obdobných chyb a ukázat jí lepší směr kriminalistiky.

Význam místa činu a zajišťování stop jsou obsahem značné části příručky. Gross poukázal na význam zajišťování důkazů na místě činu, které často souvisí s úspěchem celého vyšetřování. Definoval možné věcné důkazy a jejich využití v praxi.¹⁴⁴

V další části příručky se věnuje „kriminální psychologii“, ze které v roce 1897 vznikla samostatná práce pod stejným názvem.¹⁴⁵ Jedná se o téma velmi široké, zaměřené na formy zločinu a metody používané zločinci. Poté rozšířené na jednání se zločinci, například při výslechu a jeho provádění, či hodnocení svědeckých výpovědí. Zaměřil se i na zločince, jeho vůli a způsoby chování.¹⁴⁶ Byl toho názoru, že trestní soudce by měl využívat poznatků nejen práva, ale i z psychologie.¹⁴⁷ Tedy měl by být stejně dobrý psycholog jako právník. Ve čtvrtém vydání příručky se již setkáváme

---

¹⁴¹ STRAUS Jiří, VAVERA František – Hans Gross – „otec světové kriminalistiky“. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2004, roč. 48, č. 3, s. 54-59.

¹⁴² WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 135.

¹⁴³ STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 41.

¹⁴⁴ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (9). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 10, s. 447.

¹⁴⁵ *Criminalpsychologie – Kriminální psychologie (1898)*

¹⁴⁶ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 135-136.

¹⁴⁷ STRAUS Jiří, VAVERA František – Hans Gross – „otec světové kriminalistiky“. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2004, roč. 48, č. 3, s. 54-59.

s pojmem „kriminologie“, kterou Gross definuje jako „*praktickou vědu o vyšetřování a učení o všeobecných a zvláštních jevech zločinu z hlediska všeobecného*“.¹⁴⁸ Kriminologie v sobě zahrnuje kriminalistiku, antropologii, psychologii, sociologii a statistiku.

„Příručka pro vyšetřující soudce“ se dočkala celkem šesti vydání pod vedením Hanse Grosse, k dalším čtyřem vydáním došlo již až po jeho smrti. Od čtvrtého vydání se změnil název knihy na „Příručku pro vyšetřující soudce jako systém kriminalistiky“.¹⁴⁹ Z obsahu této knihy je patrný její vliv na trestní právo a vzájemné propojení kriminalistiky a trestního práva. Na ukázkou uvádím některé kapitoly, ze kterých je možné tento vliv dovodit: Vzdělání vyšetřujících soudců, Úkoly vyšetřujících soudců, Postup vyšetřujících soudců, Několik vlastností vyšetřujících soudců, Znalost lidí, Vyšetřující soudce a porotci, Výkonný vyšetřující soudce, Výslech svědka a obviněného, Ohledání na místě činu, Postup na místě činu, Příprava pro zahraniční úřední jednání, Znalec a jeho vyžití, Využití soudních lékařů, Vyžití chemiků, Vyžití psychologů, Praktiky podvodníka, Řeč podvodníků, Cikáni: jejich povaha, jejich vlastnosti, Pověry, Zbraně, jejich znalost a použití, Stopy nohou a jiné stopy, Pozorování stop, Vznik stop pohybu, chůze, běhu, Jiné stopy, Stopy krve, Dešifrování, Zvláštní delikty, Tělesná poranění, Krádež, Podvody, Žhářství, Úrazy při největších provozech, Hodnota vyšetřování.¹⁵⁰

V roce 1897 založil kriminalistický časopis „Archiv pro kriminální antropologii a kriminální statistiku“.¹⁵¹ Zde publikoval kriminologické problémy, nejnovější vědecké poznatky a zkušenosti. Časopis měl sloužit kriminalistům k jejich stálému školení.

V roce 1989 získal titul profesora trestního práva v Černovicích (Ukrajina), poté v roce 1903 v Praze a v roce 1905 ve Štýrském Hradci.¹⁵²

Dalším Grossovým dílem je „Kriminalistická činnost a postavení lékaře“ z roku 1908. Poukazuje zde na význam medicíny pro kriminalistiku. Soudní lékaři hrají důležitou roli v trestním právu při objasňování zločinů, jejich účast je nezbytná zejména

¹⁴⁸ WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 136.

¹⁴⁹ Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik.

¹⁵⁰ STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 42.

¹⁵¹ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (9). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 10, s. 447.

¹⁵² STRAUS Jiří, VAVERA František – Hans Gross – „otec světové kriminalistiky“. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2004, roč. 48, č. 3, s. 54-59.

u těžkých zločinů.¹⁵³ Činnost lékařů je v kriminalistice nepostradatelná zejména při identifikaci osob, stop nohou a podobnosti, stopy krve či objasňování sebevražd, dále je jejich role důležitá při zajišťování a zkoumání mikrostop z vlasů, na látkách, prachu, stopách krve či činnost v oblasti zoologie, botaniky, antropometrie, daktyloskopie a dalších.¹⁵⁴

Pro dějiny kriminalistiky bylo významné založení „Kriminalistického ústavu“ roku 1912 při štýrské univerzitě,¹⁵⁵ v jehož čele stanul právě profesor Hans Gross. Jednalo se o první instituci svého druhu a zároveň byla přínosem pro studenty práv, kteří se zde mohli seznamovat teoretickými a praktickými problémy, nezbytné v boji se zločinností. Tento ústav byl později brán jako vzor pro zakládání jiných podobných ústavů nejen v Evropě.¹⁵⁶

Knihy Hanse Grosse ovlivnily i československou kriminalistiku. Na našem území byla vydána již zmíněná díla: „Kriminální psychologie“ (1898), „Kriminalistická činnost a postavení lékařů“ (1908) a „Příručka pro vyšetřující soudce“ (1893). Na našem území také vychází kniha „Vzácné podvody“ (1901)¹⁵⁷ vymezující úkoly kriminalistiky. Kriminalistika nejen jako praktická činnost, ale také jako pomocník trestního práva, jako práce kriminální politiky v boji proti zločinu, ale také obor zabývající se lidmi a možnostmi, jak jim pomoci. Dále „Encyklopedie kriminalistiky“ (1901), kde popisuje pojmy a oblasti, které se dotýkají kriminalistiky a trestního práva. V neposlední řadě je u nás vydáno „Souhrnné kriminalistické pojednání“ (1902)¹⁵⁸, která obsahuje problematiku kriminální politiky, trestního práva, kriminalistiky a kriminální psychologie.¹⁵⁹

Přínos Hanse Grosse pro kriminalistiku a trestní právo je bezesporný. Nejenže dal policejní vědě jméno, ale dal kriminalistice systém a začlenil ji do celého systému věd.¹⁶⁰ „Pomocné vědy trestního práva“ byl pojem Grossem užívaný, řadil sem kriminalistiku, kriminální antropologii, kriminální psychologii a kriminální sociologii.

---

¹⁵³ DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (9). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 38, č. 10, s. 447.

¹⁵⁴ STRAUS Jiří, VAVERA František – Hans Gross – „otec světové kriminalistiky“. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2004, roč. 48, č. 3, s. 54-59.

¹⁵⁵ Kriminalistische Institut der Universität in Graz

¹⁵⁶ NĚMEC Bohuslav a kol., *Učebnice kriminalistiky – 1. díl*. Praha, MV ČR, 1959, s. 35.

¹⁵⁷ Der Raritätenbetrug

¹⁵⁸ Gesammelte kriminalistische Aufsätze

¹⁵⁹ STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 39 – 42.

¹⁶⁰ Viz. V. kapitola.

„Žádná věda v celém systému věd nestojí sama, proto tyto čtyři disciplíny vytvořily pevný svazek a pomáhají tak trestnímu právu v boji s kriminalitou.“¹⁶¹

III. 5. Další metody kriminalistiky

Jedná se o kriminalistické metody, které časově navázaly na předcházející období antropometrie a daktyloskopie. Opět další metody ovlivněné pokrokem vědy, společnosti i samotné doby, vynořující se na poli kriminalistiky během 20. století. Tyto metody doplňují původní a nejstarší metody. Díky rozvíjejícím se metodám je možno lépe odhalovat pachatele trestné činnosti a tím lépe plnit cíl celé společnosti – a to, co neúspěšněji a nejrychleji dopadnout zločince a dovést jej ke spravedlivému potrestání.

Četné kriminalistické metody navázaly na pokrok ve vědě a technice, vycházely z poznatků z jiných vědních oborů a přizpůsobovali je kriminalistickým potřebám. Příkladem může být vliv chemie, biologie, lékařství, fyziky, antropologie či grafologie. Pro představu uvádím některé kriminalistické metody, jejich historický vývoj a pohled současnosti.

III. 5. 1. Balistika

Kriminalistická balistika je metoda kriminalistické techniky. „Zabývá se mechanismem výstřelu, pohybem střely v hlavní zbraně, dráhou střely při letu na cíl a destrukčními účinky střely v cíli.“¹⁶² Mimo to zkoumá funkčnost zbraní, střeliva a povýstřelové zplodiny. Cílem balistiky je identifikace zbraní pomocí nalezených nábojnic a střel, funkčnost zbraní se posuzuje zejména z hlediska příčin jejich selhání. Za zbraň je považován každý předmět, který je schopen dopravit střelu na cíl.

Rýhy na střelách si získaly pozornost již několika profesorů a vědců na konci 19. století.¹⁶³ Profesor Lacassagne se zabýval rýhami na střele vyňaté z těla oběti a zjistil, že jejich počet se shoduje se zbraní, kterou vlastnil podezřelý, čímž se dalo usuzovat, že šlo o vraha. Byl mezi prvními, kteří si uvědomili, že rýhy jsou stopy drážek hlavně na kulce. Po vynálezu komparačního mikroskopu se vycházelo z jím popsaných skutečností. Paul Jeserich, německý soudní chemik, byl dalším, kdo zkoumal drážky

¹⁶¹ STRAUS Jiří, VAVERA František – Hans Gross – „otec světové kriminalistiky“. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2004, roč. 48, č. 3, s. 54 - 59.

¹⁶² MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 202.

¹⁶³ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 362 – 363.

střel. Jeho vynalézavost jej přivedla k myšlence zkušební střely. Poté vyfotografoval obě střely, jak střelu zajištěnou jako důkaz, tak střelu zkušební a pod mikroskopem je srovnával. Zde máme další podklad pro rozvoj balistiky jako kriminalistické metody.

Kriminalistická balistika patří mezi nejstarší nauky kriminalistiky. Jako vědní disciplína identifikace zbraní se začala vyvíjet ve dvacátých letech 20. století v souvislosti s rozvojem vědy a techniky. V Americe dochází k položením základů identifikační metody – kriminalistické balistiky, na nichž je stavěno dodnes. Významnou osobností této doby je Charles E. Waite.¹⁶⁴ Zkoumal zbraně vyrobené v největších závodech Ameriky jako je Smith & Wesson či Colt. Na základě poznatků dospěl k výsledku: „*Neexistoval model zbraně, který by se jinému podobal do všech podrobností. Někdy byly rozměry drážek a polí tak nepatrné, že ležely v dosahu přípustné tolerance, v takových případech existovaly jiné rozdíly jednoznačného druhu, zvláště v úhlech závitů.*“¹⁶⁵ Waite spolupracoval s fyzikem Johnem H. Fisherem a Philipem O. Gravellem. Za jejich pomoci rozvinul svou teorii, že každý výrobní stroj zanechá na svém díle nepatrné rýhy, které je možno zkoumat pouze mikroskopem a pomocí nichž by bylo možno jednotlivé zbraně taktéž odlišovat. V roce 1925 se do dějin balistiky zapsal Gravelle svým vynálezem komparačního (srovnávacího) mikroskopu, přístroj za jehož pomoci bylo možno pozorovat dvě střely zároveň při mnohonásobném zvětšení v jednom obraze.

Od roku 1924 se poprvé setkáváme s označením forenzní balistika, kterou použil plukovník Goddard ve svém článku pro časopis Army Ordnance, a zároveň takto byla označena laboratoř Waitea a jeho spolupracovníků. A rokem 1925 začíná vývoj vědecké kriminalistické balistiky, která začíná být využívána jako nezpochybnitelný důkazní prostředek, který vychází z porovnávání střel nalezených na místě činu či v těle oběti se střelami zkušebními, pomocí nichž je možno identifikovat vražednou zbraň.

Goddardovy úspěchy v oblasti balistických expertíz začaly pronikat i do Evropy, ovšem tato cesta nebyla přímá, ale vedla přes Egypt. Zde Sydney Smith, soudní lékař v Káhiře, sestrojil sám komparační mikroskop dle Goddardova vzoru. Smithovy zprávy směřující do Anglie podnítily v tamějším expertovi na střelné zbraně myšlenku zavést komparační mikroskop i v Anglii. Oním anglickým expertem byl Robert Churchill. Jeho

---

¹⁶⁴ STRAUS Jiří a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 113.

¹⁶⁵ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 371.

jméno je spojováno se zavedením komparačního mikroskopu a zvětčením soudní balistiky v Anglii.

Balistika sehrála důležitou úlohu v případě vraždy z roku 1928.¹⁶⁶ V jižní Anglii došlo k vraždě Williama Ryana, na místě činu je nalezena nábojnice z malorážky a podezřelých je hned několik. Důvod měla jak jeho manželka či komorník, tak například pytlák pohybující se po panství. Policie zadrží pytláka Charlese Rosse, neboť on vlastní malorážku a je důvodně podezřen, že právě on vraždil. Složitost případu vyžaduje pomoc Scotland Yardu a vyšetřováním je pověřen inspektor Fox. Ten se spojí s expertem na balistiku, uznávaným v celé Anglii, s Robertem Churchille, jehož úkolem je určit, zda se střelilo ze zbraně pytláka Rosse. Na základě provedené expertízy prokazuje Churchill Rossovu nevinu, z jeho zbraně smrtící střela nevyšla. Další podezřelou je Tereza Ryanova manželka zavražděného.

Během soudního líčení je jako svědek předvolán Robert Churchill, aby na základě balistiky prokázal, která zbraň je vražednou. Pomocí komparačního mikroskopu posoudí střelu nalezenou v těle mrtvého se zkušebními střelami ze zbraní, které jsou mu k dispozici. Zbraň, ze které vyšla smrtící rána, patří do sbírky zbraní samotného zavražděného Williama Ryana. Na základě dalšího dokazování je obviněn komorník Theodor Dagen z vraždy svého pána. Jde tedy o jede z případů prosazení nového vědního oboru u soudu – kriminalistické balistiky.

Balistická expertíza počátkem 20. století nastoupila svou vítěznou cestu na poli kriminalistiky. Téměř během sto let svého vývoje dospěla do moderní kriminalistické současnosti. Dnešní doba přeje výpočetní technice, proto s rozvojem digitální technologie dochází k moderním řešením i v balistice. Povrchy střel jsou snímány digitální kamerou, následně jsou zpracovány počítačem, a tím je umožněna automatizace individuální identifikace zbraní. Bylo vyvinuto několik balistických systémů jako například Drugfire (americký digitální systém), IBIS (integrováný balistický systém, 2001), Papiilon (ruský digitální systém), Cible (francouzský digitální systém) či digitální střelofot BullScan od firmy LIM.¹⁶⁷

---

¹⁶⁶ *Dobrodružství kriminalistiky*, díl 5 – Střela, režie: Antonín Moskalyk, 1989 – 1993, TV, ČT 1

¹⁶⁷ PLANKA Bohumil: Nové technologie v kriminalistické balistice – Lucia BullScan. In *Pokroky v kriminalistice*. Praha, PA ČR, 2004, s. 115 – 132.

III. 5. 2. Rekonstrukce

Kriminalistická rekonstrukce je specifickou metodou kriminalistické praktické činnosti,¹⁶⁸ jež slouží k obnově původního stavu, slouží k prověření důkazů již existujících či pro získání důkazů nových. Výsledky získané pomocí rekonstrukce mají zásadní taktickou hodnotu. Podstata kriminalistické rekonstrukce spočívá v sestavení odpovídající události, či její obnovy, popřípadě uvedení do původního stavu. Získáváme díky ní informace o události z místa činu, o určitém předmětu či osobě, které mají vztah k dané události. Tyto informace jsou stěžejní pro následné důkazní řízení a pro kriminalistickou taktiku.

V praxi se kriminalistická rekonstrukce používá jako samostatný vyšetřovací úkon (rekonstrukce na místě činu), jako součást jiných metod (vyšetřovacího pokusu, výpověď na místě činu či rekognice) nebo jako taktický prostředek v rámci operativně pátracích prostředků.

Počátky rekonstrukce spadají do Anglie počátkem 20. století. Rekonstrukce se v soudních síních rozšířily díky neúnavné práci patologa Bernarda Spilsburyho.¹⁶⁹ Jako student lékařství toužil být praktickým lékařem, později však díky přednáškám předního patologa a průkopníka soudního lékařství Augusta Josepha Peppera, se probudila jeho vášeň pro patologii a histologii. Soudnímu lékařství nedal nové impulsy, zato jeho praktická činnost zaznamenala významné přínosy. Proto také často spolupracoval s kriminální policií, neboť výsledky ohledání místa činu a pitevní nález mnohdy umožňovaly poznání celého průběhu trestného činu. Spilsbury byl prvním, kdo prosazoval přítomnost soudního lékaře na místě činu.¹⁷⁰ Dnes věc zcela běžnou a nezbytnou.

Na pomoc Scotland Yardu byl Spilsbury přivolán inspektorem Arthurem Fowlerem Neilem. Případ tří vražd žen, mezi nimiž byly větší časové odstupy, ale přesto nápadné podobnosti, tzv. slavné „vanové vraždy“. Ve všech případech se jednalo o utonutí ženy bez zjevných známek násilí. Lékař během ohledání těla konstatoval přirozenou smrt, neboť si ženy před smrtí delší dobu stěžovaly na zdravotní potíže. Podezřelá shoda případů vyvolala v Neilovy pochybnosti, zda se místo přirozené smrti

---

¹⁶⁸ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 364 – 365.

¹⁶⁹ *Dobrodružství kriminalistiky*, díl 7 – Rekonstrukce, režie: Antonín Moskalyk, 1989 – 1993, TV, ČT 1

¹⁷⁰ THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 191.

nejednalo o vraždy. Vzhledem k provedení a popisu osoby manžela, došel inspektor Neil k názoru, že se jedná o totožnou osobu muže, který pouze změnil své vzezření a jméno a jako vdovec si přišel ke značnému majetku. Podezřelý byl i mužův zájem o koupelny a o vany v penzionech, kde se ubytovával se svými ženami.

Rozběhlo se tedy vyšetřování po panu Smithovi alias Lloydovi alias Williamsovi, vlastním jménem Georges Joseph Smith. Během vyšetřování byla nařízena exhumace mrtvých žen, kterou byl pověřen patolog Dr. Spilsbury, ten měl dokázat příčinu smrti žen a nalézt prokazatelné důkazy viny Smitha. Během vyšetření mrtvoly však nebyly nalezeny žádné stopy násilí, ani nebyla prokázána žádná závažná onemocnění srdce, jež by byla příčinou smrti ani přítomnost jedu. Vystála tedy otázka, jak mohlo dojít k vraždě žen ve vaně, tedy v nevelkém množství vody bez známek násilí. Spilsbury se tedy uchýlil k několika pokusům. Nechal si dopravit všechny tři vany, ve kterých došlo ke zmiňovaným vraždám a snažil se najít způsob, jakým byly ženy utopeny. Dlouhým zkoumáním poloh v jakých se mrtvé ženy nacházely, přemýšlením o mechanismu utopení a praktických pokusech na figurantkách stejných fyzických dispozic jako mrtvé ženy, došel Spilsbury k vytouženému cíli. Smith předstíral zřejmě milostné laškování, přistoupil k ženiným nohám a v nečekaném okamžiku je přitáhl k sobě přes okraj vany. Ženě tlakem vnikla do dutin voda, došlo k šoku, upadnutí do bezvědomí a následnému utopení.¹⁷¹

Díky neúnavné práci Dr. Bernarda Spilsburyho došlo k vyřešení případu. Během soudního přelíčení s Georgem Josephem Smithem byl proveden důkaz pomocí rekonstrukce události odehrávající se na místě činu a 30. června 1915 byl před soudem v Old Bailey uznán Smith vinným a odsouzen k trestu smrti oběšením.

V současné době je kriminalistická rekonstrukce jako samostatný vyšetřovací úkon zakotvena v trestním řádu § 104d jako prostředek k objasnění věci. Zároveň trestní řád stanoví postup, jakým má být rekonstrukce prováděna. Zde je tedy patrné prolnutí kriminalistiky a trestního práva. Rovněž i kriminalistická rekonstrukce neunikla vlivu výpočetní techniky, dnes je vyšetřovateli využívána metoda počítačové animace, kde jsou modelovány situace a průběhy událostí v 3D a napomáhají tak ke zjištění skutkového stavu věci.

---

¹⁷¹ *Dobrodružství kriminalistiky*, díl 7 – Rekonstrukce, režie: Antonín Moskalyk, 1989 – 1993, TV, ČT 1

III. 5. 3. Odorologie

Kriminalistická odorologie je „jedním z druhů kriminalistické techniky, která zkoumá vznik, význam a vlastnosti pachu, rozvoj metod zajišťování pachových stop, jejich zkoumání a porovnávání s pachem konkrétního objektu pomocí analytických přístrojů nebo speciálně cvičených zvířat. Jejím cílem je individuální nebo alespoň druhová identifikace osob nebo věcí.“¹⁷² Pro kriminalistiku má zásadní význam zkoumání lidského pachu a dále z oblasti zkoumání pachů věcí je to zjišťování přítomnosti výbušnin a drog.“

Při identifikaci pachu se používají dvě metody. První je metoda olfaktorická využívající subjektivní hodnocení pachů pomocí psů. Naproti tomu druhou metodou je metoda olfaktorická, jež využívá přístrojů pro identifikaci pachů, zejména jde o metodu plynové chromatografie. V oblasti identifikace osob dle pachu se využívá výhradně metoda subjektivní, neboť stále neexistuje přístroj, který by dokázal nahradit psa a spolehlivě identifikovat pach člověka.¹⁷³ Vychází se z předpokladu, že každý člověk je nositelem individuální pachové stopy, kterou pachatel zanechává na místě činu nezávisle na své vůli a dle které je možno jej identifikovat.¹⁷⁴ Proto i v 21. století je pes nepostradatelným pomocníkem při identifikaci lidských pachových stop.

Psí plemena mají nezastupitelnou roli u policejních sborů. Pes, nejlepší přítel člověka se vyznačoval svou ostražitostí a nadměrně vyvinutými smysly sluchovými, zrakovými a hlavně čichovými. Z počátku byli psi využíváni zejména k ochraně a střežení objektů, poté bylo mezi psí schopnosti zařazeno hledání zmizelých věcí a osob.

Věda zabývající se psími plemeny, jejich chovem a šlechtěním se nazývá kynologie a mezi její zakladatele se řadí i český důstojník Theodor Rotter. Inspiroval se v německých výcvikových kurzech pro psy a snažil se o obdobné praktiky i u nás. Díky jeho přispění došlo k rozšíření psů a psovodů nejprve jen do třech stanic četnictva a v roce 1910 byl již pes nedílnou součástí bezpečnostních sborů. Rotter vydal i publikaci věnující se výcviku psů a následně i směrnici „Výcvik a použití služebních psů“.¹⁷⁵

¹⁷² STRAUS Jiří, VAVERA František a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.* 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 87.

¹⁷³ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky.* Praha, Fragment, 1996, s. 26 – 27.

¹⁷⁴ STRAUS Jiří, VAVERA František – Historie kriminalistické metody – odorologie. *Kriminalistický sborník*, Praha, MV ČR, 2007, roč. 51, č. 2, s. 60.

¹⁷⁵ STRAUS Jiří, VAVERA František – Historie kriminalistické metody – odorologie. *Kriminalistický sborník*, Praha, MV ČR, 2007, roč. 51, č. 2, s. 59.

Ve 20. letech 20. století se již služební psi uplatňují při práci s pachovými stopami. Zejména šlo o stíhání pachatelů dle stop zanechaných na místě činu či na základě předmětů pachatelem nalezených na místě činu. Pes s jistotou dokázal identifikovat osobu i z několika možných podezřelých, případně dokázal určit věc patřící pachateli. I zde docházelo k prvním pokusům s pachovými konzervami, kdy nalezené předměty byly uschovávány do lahví pro pozdější identifikaci. Samotná metoda pachových konzer byla na našem území zakotvena až v roce 1974.

Pracoviště pro metodu pachové identifikace byly zavedeny s definitivní platností v roce 1977 na základě směrnice pro využívání metody pachových konzerv ve Sboru národní bezpečnosti. Jednalo se o úzce specializovanou činnost služební kynologie, která byla až do roku 1989 tajná, informace díky ní získané, byly užívány pouze podpůrně pro pátrání kriminální policie. Během trestního řízení nebylo možné pachovou identifikaci použít jako přesvědčující důkaz.

V 21. století má odorologie vysokou vědeckou úroveň zejména v Polsku a Rusku. Na našem území byl vydán interní předpis o jednotném používání metody pachové identifikace Policií ČR. Dříve odorologie používaná pouze jako podpůrná informace, se dnes snaží prosadit své místo jako plnohodnotný důkazní prostředek. Také za pomoci katedry kriminalistiky Policejní akademie ČR,¹⁷⁶ která se snaží prokázat pravdivost informací získaných na základě identifikace pachu a srovnáním s praktickými zkušenostmi. Dnes se tedy s pachovou identifikací můžeme setkat v důkazním řízení, ale užívá se pouze jako důkaz podpůrný, neboť určuje, že daná osoba byla ve styku s danou věcí či na daném místě, ale již přímo nedokazuje příslušnou dokazovanou skutečnost. K tomu, aby bylo možno rozhodnout o vině a trestu, je třeba, aby řetězec důkazů nevykazoval mezery a nevyvolával důvodné pochybnosti.¹⁷⁷

Jen pro zajímavost uvádím skutečnost, že ačkoliv si dnes jako služební psi plemeno představíme německého ovčáka, jeho prosazení mezi ostatními plemeny nebylo jednoduché. Z počátku nebylo uznáno za oficiální plemeno služebních psů. Teprve za přispění Maxmiliána Stefanitze Grafratha, který značnou část svého života věnoval výcviku německých ovčáků a ohodnotil toto plemeno jako nejvhodnější pro

---

¹⁷⁶ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 92.

¹⁷⁷ Nález Ústavního soudu: II ÚS 341/1996, I ÚS 394/1997, II ÚS 418/1999, IV ÚS 10/2002. Dostupné na <<http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>>

práci policejních sborů, došlo roku 1890 v Mnichově k založení plemenné knihy německých ovčáků. Na čestném prvním místě je Grafrathův pes Horand, který prokázal nepřekonatelné dovednosti v policejní praxi a zapsal se do dějin kynologie. „*Je dodnes považován za otce tohoto služebního plemene, které se stalo významným pomocníkem v boji proti zločinu.*“¹⁷⁸

III. 5. 4. Přelom 20. a 21. století

Společnost se vyvíjí, věda a technika jdou stále kupředu a taktéž i pachatelé trestné činnosti začali být důmyslnější a používat modernější techniky ke zločinnosti. Proti nim je tedy možno bojovat stejně moderními či modernějšími a pokrokovějšími metodami, které spolu s vývojem přicházely postupně.

Nové kriminalistické metody a postupy ovlivnily i oblast trestního práva. Skutkové podstaty trestního práva musely být rozšířeny o nové trestné činy moderní doby. Patrně je to zejména v oblasti toxikologie, biologie či počítačové kriminality. Zároveň i trestní právo procesní zavedlo úpravy v otázkách vyšetřovacích a důkazních.

---

¹⁷⁸ *Dobrodružství kriminalistiky*, díl 19 – Pes, režie: Antonín Moskalyk, 1989 – 1993, TV, ČT 1

IV. Československá kriminalistika

Dějiny československé kriminalistiky můžeme rozčlenit několika způsoby. Nejoptimálnějším se však zdá členění profesora Strause¹⁷⁹, jež koresponduje s důležitými daty, které odlišují politickou situaci, ale i členění bezpečnostních sborů. Je zde patrná i odlišnost mezníků obecných dějin od mezníků dějin kriminalistiky.¹⁸⁰

Rozdělení jednotlivých období v československé kriminalistice¹⁸¹:

1. do roku 1918, kdy české země spadaly do Rakouské a poté do Rakousko-uherské monarchie,
2. od roku 1918 do roku 1939, období samostatné Československé republiky,
3. od roku 1939, od okupace německou armádou do roku 1945, kdy vznikl sbor národní bezpečnosti,
4. od roku 1945 až do roku 1990
5. rok 1991 až po současnost.

IV. 1. do roku 1918, kdy české země spadaly do Rakouské a poté do Rakousko-uherské monarchie

Konec 19. století, byl teprve počátkem kriminalistiky, která byla ještě v této době nesjednocená. Kriminalistika byla již za Rakousko uherské monarchie empirická metoda, vycházející z požadavku praxe, nebyla ještě vědeckou disciplínou spíše metodikou. Dalo by se říci, že se jednalo o jakési „umění“ boje se zločinem, empirické vytváření postupů a algoritmů pro boj se zločinem a částečně byly využívány i přírodní a technické vědy.¹⁸²

Stejně tak počátky československé kriminalistiky můžeme zasadit na přelom 19. a 20. století. Pojem kriminalistika byl na svém začátku, proto se hovořilo spíše o vědách kriminálních. V roce 1904 Josef Prušák definoval tuto kriminální vědu jako „*vědu o*

---

¹⁷⁹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 14.

¹⁸⁰ VAVERA František - Minulost, přítomnost a budoucnost „dějin kriminalistiky“ aneb exkurz do dějin kriminalistické vědy. *Pokroky v kriminalistice*. Praha, PA ČR, 2004, s. 433-439.

¹⁸¹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 14.

¹⁸² Moderní kriminalistika - *Od lupy k molekulární genetice*, diskuze Českého rozhlasu [online]. rozhlas.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na http://www.rozhlas.cz/leonardo/video_tretidimenze/zprava/moderni-kriminalistika-od-lupy-k-molekularni-genetice--524252

zločinu a trestu jako zvláštních jevech společenských".¹⁸³ Vývoj kriminalistiky neprobíhal izolovaně, působení bylo patrné nejen z celé Evropy, ale téměř z celého světa, zejména díky poloze českých zemí a jejich sepětí s Rakousko-Uherskem do roku 1918.¹⁸⁴

Přelom 19. a 20. století je ve znamení pokroku¹⁸⁵, který je zaznamenán na bezpečnostním oddělení, které je doplněno o fotoateliér a roku 1901 vznikla sbírka podobizen pachatelů. Od roku 1900 dochází k zavádění prvních identifikačních metod na našem území. **František Protiwenský** a jeho kolegové se zasloužili o zavedení antropometrických měření dle Bertillona poté, co absolvovali kurz ve Vídni. Antropometrie však byla brzy překonána daktyloskopií a ne jinak tomu bylo i na našem území. Protiwenský se zabýval i otázkou daktyloskopie. Založil daktyloskopické oddělení a první daktyloskopickou sbírku u policejního ředitelství v Praze k zajišťování totožnosti osob. Sbíрка z roku 1903 je považována za vůbec jednu z nejstarších a roku 1908, kdy byla daktyloskopie uznána jako jediný identifikační prostředek v českých zemích, věnoval svou sbírku k veřejnému užití.¹⁸⁶ Roku 1919 bylo daktyloskopické oddělení přeměněno na „Ústřední daktyloskopickou stanicí“ působící na celém území ČSR.¹⁸⁷

V souvislosti se vznikem daktyloskopie je nutno zmínit významnou českou osobnost, **Jana Evangelistu Purkyně**. Český filozof, lékař a fyziolog, který zkoumal papilární linie z biologického hlediska a jako první popsal a klasifikoval jejich vzory.¹⁸⁸

Roku 1918 vznikla samostatná Československá republika a stejného roku vznikala i československá kriminalistika.¹⁸⁹ Vycházela ze zkušeností četnictva za Rakousko-Uherska a z díla **Hanse Grosse**, který je v mnohé odborné literatuře považován za zakladatele novodobé kriminalistiky. Byl zakladatelem rakouské kriminalistické školy a vydával významná díla nejen pro kriminalistickou teorii, ale zejména kriminalistickou praxi.¹⁹⁰ Československá kriminalistika se inspirovala u

---

¹⁸³ STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 6.

¹⁸⁴ STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 7.

¹⁸⁵ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 19.

¹⁸⁶ NĚMEC Bohuslav a kol., *Učebnice kriminalistiky – 1. díl*. Praha, MV ČR, 1959, s. 34.

¹⁸⁷ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 22.

¹⁸⁸ Viz kapitola III. 3. 1 – Počátky daktyloskopie.

¹⁸⁹ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 25.

¹⁹⁰ NĚMEC Bohuslav a kol., *Učebnice kriminalistiky – 1. díl*. Praha, MV ČR, 1959, s. 33.

mnoha zahraničních autorů, jejichž poznatky využívala ve své praxi, tím se dostala do srovnatelné pozice se zahraničím, zejména v oblasti kriminalistické techniky (identifikace).¹⁹¹

Literární činnost zabývající se kriminalistikou, jejím vymezením a definicí nebyla příliš pestrá, a to až do roku 1939. Policejní oznamovatel byl vydáván již od poloviny 19. století pražským policejním ředitelstvím a sloužil jako pomůcka při pátrání pro bezpečnostní orgány.¹⁹²

Až počátkem dvacátých let 20. století začaly vznikat první samostatné práce. Mezi významná díla do roku 1918 můžeme zařadit krom díla Hanse Grosse (např. Příručka pro vyšetřující soudce, Kriminální psychologie) i překlad **Karla Klečky** „Pokyny pro službu vyšetřovací s návodem k daktyloskopii“. Publikace obsahovala druhy zločinců, jejich charakteristiku, padělatelskou činnost, postupy při popisu osob a jejich daktyloskopování.

IV. 2. od roku 1918 do roku 1939, období samostatné Československé republiky

Období let 1919 – 1939 lze označit jako období, kdy vznikla a začala se vyvíjet československá kriminalistika. Typickým jevem bylo přejímání zkušeností od německých autorů, ale i přesto vznikla řada samostatných prací československých kriminalistů, které ovlivnily rozvoj naší kriminalistiky.¹⁹³ Rozvoj byl patrný hlavně v oblasti kriminalistické techniky a taktiky.

Díla vydávaná ve dvacátých letech jsou zaměřena na kriminalistickou identifikaci. Publikace **Františka Protiwenského** z roku 1920 „Nauka o daktyloskopii a popisování osob“ je první z významných děl.¹⁹⁴ Popisuje základní daktyloskopické systémy a návod, jak správně popisovat osoby. V roce 1922 na toto dílo navázali dva důstojníci četnictva **Ondřej Pinkas** a **Josef Powondra**.¹⁹⁵ „Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou“ je knihou ryze služebního charakteru, avšak i přesto je to první kniha

---

¹⁹¹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 18.

¹⁹² STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 14.

¹⁹³ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 26.

¹⁹⁴ STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 19.

¹⁹⁵ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 25.

obsahující poznatky kriminalistické techniky a taktiky v českém jazyce. Věnuje se teorii stop a odhalování pachatele.

Dějiny daktyloskopie, jejím vznikem a základními pojmy se zabýval i **Petr Chyba** ve své knize „Moderní pomůcky kriminalistiky“ z roku 1928. Ve stejném roce zpracoval **František Kocián** několik prací o kasařích, například „Peněžnictví a zločinnost“, „Po stopách lupičů pokladen“. Svými pracemi přispěl novými poznatky o peněžních schránkách a nástrojích či pokyny k zajišťování stop.¹⁹⁶

V tomto období vychází i řada **časopisů** a časopiseckých příloh. Nejvýznamnějším byl časopis československé armády „Naše vojsko“, jehož součástí byly i přílohy „Bratrství“, „Četnický obzor“ a „Policejní hlídka“. Zmíněné přílohy nahradil odborný časopis „Bezpečnostní služba“, který vycházel až do roku 1943.¹⁹⁷ Dále vycházel časopis „Československý detektiv“ či „Věstník československé společnosti pro právo trestní“. Věstník obsahoval nejen práce zabývající se problematikou trestního práva, ale i články z oblasti kriminalistiky, kriminologie, psychiatrie či soudního lékařství.¹⁹⁸

Ve třicátých letech jsou vydávány kriminalistické publikace a učebnice. „Zločinci z povolání“ (1930) jsou dílem **Josefa Vávrovského**, vychází z vlastních zkušeností zaměřených na evidenci pachatelů. Schématické členění pachatele do skupin, dalo základ pozdější evidenci známých a neznámých pachatelů. Přínosem nejen pro československou kriminalistiku, ale i kriminologii se stala roku 1931 práce **Vladimíra Solnaře** „Zločin v zemích českých v letech 1914 – 1922“. O rozvoj kriminalistických publikací ve třicátých letech se zasloužil **Josef Šejnoha** knihami „Kriminální psychologie“ (1930), „Kriminální taktika“ (1932), „Kriminální technika“ (1933). Ve svém díle se věnuje zejména aplikaci kriminalistiky do praxe, popisu práce kriminalistů a snaží se o určitou systematizaci jejich práce.¹⁹⁹

První stručná učebnice kriminalistiky byla vydána autorem **Josefem Lebedou** v roce 1931. Jedná se o stručný souhrn pokynů, výtahů a nařízení ministerstva vnitra a je doplněna o slovník hantýrky pražského podsvětí. Ve stejném roce byla přeložena Polzerova německá „Praktická příručka kriminalisty“. Další kriminalistickou učebnicí je „Učebnice pátrací taktiky“ (1935) od **Rudolfa Košťáka** či rozsáhlá encyklopedie

¹⁹⁶ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 23.

¹⁹⁷ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 25.

¹⁹⁸ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 21.

¹⁹⁹ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 25.

kriminalistiky autorů Šejnohy, Fanty a Moravce: „Systém kriminalistického vzdělání“ (1936).²⁰⁰

Do konce třicátých let bylo vydáno i několik prací zaměřených na **identifikaci ručního písma** a grafologii. Jako nejdůležitější zde uvádím „Vědeckou grafologii“ (1925), „Experimentální grafologii“ (1928) a „Zločin v písmě“ (1933) od Roberta Saudka, „Učebnici grafologie“ (1922) autorské dvojice D. Poppeová – A. Zelinka či Schermannovu práci „Písmo nelže“ (1937).²⁰¹

Dvacátá a třicátá léta jsou obdobím rozvoje institucí a zařízení věnujících se kriminalistice.²⁰² Vývoj kriminální služby za první republiky byl plně převzat z Rakousko-Uherska, jedním z důvodů bylo i to, že vyhovoval zájmům vládnoucí třídy. Přesto do roku 1939 došlo ke změnám, vlivem stále vzrůstající zločinnosti.²⁰³ Zejména se jednalo o zřízení četnických pátracích stanic, které měly vykonávat kriminální služby na venkově. Dále bylo zřízeno Ústřední četnické pátrací oddělení jako centrála jednotného řízení kriminální služby. Změny neminuly ani státní policii, jednalo se o vznik Všeobecné kriminální ústředny v Praze, která měla za úkol bezpečnostní zpravodajství a evidenci pachatelů.²⁰⁴ Její součástí byla i „Ústřední daktyloskopická stanice“.²⁰⁵

Do dvacátých let byly kriminalistické metody zaměřeny převážně na identifikaci osob. Identifikace nástrojů byla metoda dlouhou dobu omezená. Až roku 1927 Ladislav Havlíček provádí první pokusy v oblasti identifikace nástrojů dle jejich stop zanechaných na místě činu a snaží se o jakýsi mechanismus jejich vzniku. Díky výsledkům jeho práce byla roku 1931 zřízena mechanoskopická skupina pod Ústředním četnickým pátracím oddělením v Praze.²⁰⁶

Vzhledem k tomu, že neexistoval v rámci státní policie ani četnictva institut, který by se zabíral otázkami kriminalistiky a kriminologie do větší hloubky, zřídilo ministerstvo spravedlnosti v roce 1924 Kriminální muzeum a Kriminální archiv. Oba

²⁰⁰ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 20-21.

²⁰¹ STRAUS Jiří, VAVERA František – Vývoj kriminalisticko-technické metody – identifikace osob podle ručního písma. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2008, roč. 52, č. 3, s. 55.

²⁰² PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 22.

²⁰³ NĚMEC Bohuslav, *Základy kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1954, s. 33.

²⁰⁴ NĚMEC Bohuslav, *Základy kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1954, s. 33.

²⁰⁵ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 22

²⁰⁶ STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 18.

tyto instituty se spojily a roku 1926 vznikl Kriminologický ústav a postupem času byl začleněn do právnické fakulty Univerzity Karlovy. Profesor Augustin Miříčka stál v čele ústavu mnoho let. Roku 1939 ústav zanikl v důsledku zavření českých vysokých škol a veškeré materiály a sbírky byly přesunuty do německého kriminologického ústavu.²⁰⁷ Stejný kriminologický ústav byl zřízen i v Bratislavě, ale během druhé světové války také zanikl.

IV. 3. od roku 1939, od okupace německou armádou do roku 1945, kdy vznikl sbor národní bezpečnosti

Dne 15. března roku 1939 je datován počátek německé nacistické okupace a o den později vznikl Protektorát Čechy a Morava. Organizace bezpečnostní služby protektorátu vyhovovala okupantům, proto došlo jen k několika změnám podle vzoru německé kriminální služby. Československá bezpečnostní služba byla přímo podřízena německému řízení.²⁰⁸ Mimo to zde ještě existovaly německé bezpečnostní sbory. Německá kriminální policie prováděla kriminalisticko-technickou a expertizní činnost a Protektorátní kriminální služba, jejíž součástí byla od roku 1940 i Ústřední četnické pátrací oddělení a Všeobecná kriminální ústředna, pouze zajišťovala a dokumentovala stopy nalezené na místě činu.²⁰⁹

Bezpečnostní služebny používaly výhradně německou kriminalistickou literaturu. Česká kriminalistická literatura procházela obdobím prázdna, nabyly vydávány žádné kriminalistické práce v českém jazyce.²¹⁰ Existovaly však výjimky.

V roce 1939 vychází publikace **Františka Kociána** „Stará a nová učebnice stop a zbraní“ s podtitulem „Studie kriminálně technická“. Obsahuje problematiku kriminalistických stop, především se však zabývá stopami zbraní. Zbraně rozděljuje na úderné, bodné, sečné a palné. Zvláštní kapitolu věnuje zbraním zločinců a pytláků. Z dnešního pohledu kriminalistiky se tato publikace věnuje mechanoskopii a balistice, neboť se věnuje stopám a jejich použití při objasňování trestných činů identifikaci nástroje či zbraně.²¹¹

---

²⁰⁷ STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 172.

²⁰⁸ NĚMEC Bohuslav, *Základy kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1954, s. 33.

²⁰⁹ STRAUS Jiří a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 173

²¹⁰ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 26.

²¹¹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 24.

Nejvýznamnější dílo let 1939 až 1945 je kniha Ladislava Havlíčka: „Mechanoskopie stopy a znaky řemeslných nástrojů“ vydaná v roce 1940. Též nazývaná „Biblií mechanoskopie“,²¹² neboť je základem a prvním pramenem tohoto kriminalistického oboru. Současná mechanoskopie se stále vyvíjí společně s vývojem výpočetní techniky a možnostmi optického zvětšení. I přes moderní přístupy v mechanoskopii, čerpá tato metoda stále z knihy Ladislava Havlíčka. Její kvalita je spatřována jednak v technické terminologii, ale také v pracovních metodách k identifikaci nástrojů použitých při vloupání.²¹³

IV. 3. 1. Ladislav Havlíček

Nejen Francie, ale i Československo mělo „svého“ Vidocqa. Osobnost, která dala základ jedné z významných metod kriminalistiky – osobnost Ladislava Havlíčka.

Ladislav Havlíček se narodil 6. dubna 1900 v Křížlicích u Jilemnice. Pocházel z velmi chudých poměrů. V Křížlicích navštěvoval obecnou školu, roku 1912 však rodina musela z existenčních důvodů odejít do Skřivan. Rodiče byli zaměstnáni na statku a mladý Havlíček se vyučil zámečnickem ve skřivanském cukrovaru.²¹⁴

V první světové válce bojoval na srbské a italské frontě. Po návratu z války se stal členem Stráže svobody, tyto dobrovolnické organizace však byly zrušeny v listopadu 1919. O rok později absolvoval povinnou vojenskou službu v Praze a získal hodnost desátníka.

Roku 1922 začíná jeho činnost u četnictva, kde působil až do roku 1945. Působil v mnoha místech, kde získával praxi a zkušenosti a současně s tím byl pravidelně hodnostně povyšován. Nejvyšší hodnosti, které dosáhl, byl vrchní strážmistr. Z jeho působišť můžeme jmenovat například Zemské četnické velitelství v Praze, služební praxe v Ústí nad Labem, velitel četnického oddělení v Teplicích-Šanově či Četnická pátrací stanice v Praze 3. Šanovské pracoviště bylo příjemné, Havlíček zde pracoval v kolektivu mladých četníků, byl nejen vedoucím, ale i fotografem a psododem. Roku

---

²¹² STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.* 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 11.

²¹³ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty.* 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 21.

²¹⁴ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.* 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 32.

1928 odešel do Prahy, kde se stal specialistou na četnické ústředí, měl vhodné podmínky pro odborný rozvoj a dále se mohl zabývat mechanoskopii.²¹⁵

Vzhledem ke zdravotním problémům požádal o přeložení, místo získal na Ústředním četnickém pátracím oddělení v Praze. Jako specialista na vyšetřování kasařů se zasloužil o vytvoření speciální skupiny pro stíhání lupičů, zkráceně nazývanou „skupina pokladen“.²¹⁶ Vytvářela metodiku vylupovaných pokladen pro celé četnictvo. Havlíček si zde prakticky ověřoval nový vědní obor, který se následně snažil i teoreticky definovat – mechanoskopii.

Ladislav Havlíček ve své knize „Mechanoskopie stopy a znaky řemeslných nástrojů“ píše o počátcích vzniku mechanoskopie: „*Metoda je nazvaná Mechanoskopie podle řeckého označení nástroje, jeho znaků a stopy. První mechanoskopické pokusy byly mnou konány již v roce 1927 na bývalé četnické stanici v Teplicích-Šanově v severních Čechách, kde se značně rozmohlo vylupování ohnivzdorných pokladen.*“²¹⁷ Právě zde v Šanově, kde působil Havlíček jako velitel četnického oddělení, se odehrál jeden z prvních případů dějin mechanoskopie.²¹⁸ Případ kasaře, který vyloupil pokladnu v Liberci a jehož vyřešením byl pověřen právě Ladislav Havlíček. První stopy směřují ke známému kasaři Ferdinandu Koudelkovi, stopy jeho nástrojů se však neshodují se stopami zanechanými na místě činu, ovšem ani to nepřesvědčuje Havlíčka o jeho nevině. Koudelkův trik spočíval v tom, že upravoval své nástroje, kterými byla trestná činnost páchána. Havlíčkova prozřetelnost jej však dovedla k touženému vyřešení případu. Pokladnu v Liberci vyloupil Ferdinand Koudelka společně s Karlem Ječmínkem, oba byli Krajským soudem v Ústí nad Labem uznáni vinnými a odsouzeni. Ferdinand Koudelka ke dvěma letům a Karel Ječmínek k pěti letům odnětí svobody.

V roce 1931 byla mechanoskopie uznána jako důkazní prostředek a Ladislav Havlíček se stal „prvním soudním znalcem v oboru mechanoskopie v ČSR“. Publikoval drobné články a snažil se o vypracování slovníku zločinecké hantýrky. Spolupracoval i jako hlasatel v pátracích relacích četnictva.

---

²¹⁵ STRAUS Jiří, VAVERA František – Ladislav Havlíček – otec světové mechanoskopie. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2005, roč. 49, č. 5, s. 58-59.

²¹⁶ STRAUS Jiří, VAVERA František – Ladislav Havlíček – otec světové mechanoskopie. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2005, roč. 49, č. 5, s. 59.

²¹⁷ HAVLÍČEK Ladislav, *Mechanoskopie: stopy a znaky řemeslných nástrojů*. Praha, Tiskárna Protektorátu Čechy a Morava, 1940, kapitola – Původ a vznik mechanoskopie.

²¹⁸ *Dobrodružství kriminalistiky*, díl 14. – Mechanoskopie, režie: Antonín Moskalyk, 1989 – 1993, TV, ČT 1.

Roku 1940 vydal své nejvýznamnější dílo „Mechanoskopie stopy a znaky řemeslných nástrojů“ jako první učebnici mechanoskopie na světě. Využil svých dlouholetých praktických zkušeností s lupiči pokladen. Kniha je rozdělena do šestnácti kapitol a má za cíl sjednotit postup četnictva při stíhání lupičů pokladen. Kniha má rovněž ozřejmit základy této nové kriminalistické metody a zásady zajišťování mechanických stop, dále definuje nástroje a popisuje jejich nerovnosti (hrbolky, dolíky, rýhy a zoubky). Závěrem odkazuje na budoucnost, která novými poznatky může mechanoskopii dále rozvíjet.

Celkem napsal Havlíček dva odborné články a jednu monografii, ačkoliv je to na první pohled málo, jejich význam pro kriminalistiku je značný. Jeho monografické dílo je obsáhlá a odborná vědecká práce, uplatňovaná i v současnosti. „*Je zřejmé, že byl skutečný talent na kriminalistickou mechanoskopii a cílevědomou a systematickou prací na sobě a svých schopnostech dosáhl nesmrtelného díla, které vstoupilo do dějin československé a světové kriminalistiky.*“²¹⁹

Roku 1945 byl zproštěn služby, dále byl držen ve vazbě a roku 1948 mu byla odejmuta funkce soudního znalce. Vliv těchto tíživých okolností ho donutil k emigraci do SRN a poté do USA. Jeho pokusy o vydání knihy o mechanoskopii v angličtině se neseťkaly s úspěchem. V roce 1976 umírá v Chicagu.

Přínos²²⁰ Ladislava Havlíčka spočívá v tom, že vytvořil novou kriminalistickou metodu – mechanoskopii. Jako první kriminalista systematicky popsal vyhledávání, zajišťování a zkoumání mechanoskopických stop, za účelem identifikovat nástroj, který ji způsobil. V jeho monografii nenalezneme přesnou definici nástroje, spíše se blížil hasáku, z čehož lze usuzovat, že to byl častý nástroj páchání trestné činnosti, zejména vykrádání pokladen v první a druhé Československé republice.

„*Z dnešního pohledu můžeme ocenit skutečnost, že Ladislav Havlíček, byl v podstatě kriminalistický technik s civilní profesí zámečníka, a přesto je jeho dílo publikovatelné a použitelné dodnes.*“²²¹ Česká a československá kriminalistika vděčí Ladislavu Havlíčkovi za to, že její jméno proslavil ve světě díky svému prvenství

---

²¹⁹ STRAU Jiří, VAVERA František, *Mechanoskopie a Ladislav Havlíček*. 1. vyd. Praha, PA ČR, 2007, s. 24.

²²⁰ STRAU Jiří, VAVERA František, *Mechanoskopie a Ladislav Havlíček*. 1. vyd. Praha, PA ČR, 2007, s. 55.

²²¹ STRAU Jiří, VAVERA František, *Mechanoskopie a Ladislav Havlíček*. 1. vyd. Praha, PA ČR, 2007, s. 56.

v oblasti mechanoskopie. A i do dnešních dnů má Česká republika silnou pozici na poli kriminalistiky.

IV. 4. od roku 1945 až do roku 1990

Německá okupace Československa a druhá světová válka znamenaly značné vakuum v oblasti československé kriminalistiky, jejíž další vývoj se rozbíhá až od roku 1945 a končí roku 1990. Tuto dlouhou etapu můžeme rozčlenit na tři vývojová stádia: 1945 – 1948, 1948 – 1960, 1960 – 1990.²²²

„V poválečné době se kriminalistika samostatně vyvíjí, rozvíjí své vědecko-výzkumné problémy, nabaluje na sebe forenzní disciplíny a má i svou vědecko-výzkumnou základnu.“²²³

IV. 4. 1. 1945 – 1948

Období po druhé světové válce je charakteristické novou politickou situací po květnu 1945, tím dochází i k novým úkolům na poli československé kriminalistiky, zejména k reformě bezpečnostních sborů.²²⁴ Vznik Sbor národní bezpečnosti (dále jen SNB) a zvyšovala se potřeba kriminalistické klasifikace pro celou řadu jeho nových kriminalistů.²²⁵

Sbor národní bezpečnosti vznikl 17. dubna 1945. Košická vláda jednala o nové reorganizaci bezpečnosti, došlo ke zrušení četnictva a policejní soustavy, které byly nahrazeny jednotným bezpečnostním aparátem.²²⁶ Až do roku 1947 byl SNB realizován na základě usnesení a výnosů ministerstva vnitra, k jeho uzákonění došlo na základě zákona č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti:²²⁷ *„Správním úřadům národní bezpečnosti náleží úkol chránit veřejnou bezpečnost, zejména ústavní zřízení, lidová práva a svobody, zaručené ústavou, jakož i bezpečnost osoby a bezpečnost veřejného i*

²²² MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 26.

²²³ Moderní kriminalistika - *Od lupy k molekulární genetice*, diskuze Českého rozhlasu [online]. rozhlas.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na

http://www.rozhlas.cz/leonardo/video_tretidimenze/zprava/moderni-kriminalistika-od-lupy-k-molekularni-genetice--524252

²²⁴ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 12.

²²⁵ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 21.

²²⁶ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 12.

²²⁷ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 12.

soukromého majetku, a bdít nad veřejným pořádkem a veřejnou mravností, tak aby každý občan mohl žít v klidu a bez obav.“²²⁸ V roce 1989 nahrazen zákonem č. 333/1991, o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie. Po zrušení federace a rozpadu Československa si každá ze vzniklých republik upravuje problematiku policejních sborů sama.²²⁹

V červenci 1945 byl vydán výnos ministerstva vnitra, kterým se zřizovala kriminální služba pro celé území ČSR. Současně s kriminální službou vznikla i Kriminální ústředna. Byla ústředním orgánem pro řízení výkonu kriminální služby a kriminalistiky, stanovila zásady výkonu kriminální služby, vedla ústřední evidenci, řídila identifikační a technickou službu, zabývala se prevencí a zabezpečovala mezinárodní styk.²³⁰ I na Slovensku došlo k reorganizaci kriminální služby a vznikla Kriminální ústředna Slovenska sídlící v Bratislavě.²³¹

Od roku 1946 začala Kriminální ústředna v Praze vydávat odborný časopis „Kriminalistika“. Vycházel jako měsíčník s podtitulem „Revue pro kriminologii a nauky příbuzné“ až do roku 1949, kdy zanikl společně i s Kriminální ústřednou v důsledku změn v organizaci bezpečnosti. Dalším odborným časopisem, sloužícím však jen služební účelům, byl „Kriminalistický sborník“ (1947).²³²

Roku 1947 se stala přínosem do kriminalistické literatury učebnice daktyloskopie **Václava Noska**: „Daktyloskopie, cheiroskopie a podoskopie“. Také práce **Josefa Patery** „Úvod do soudní a kriminální grafologie“ o identifikaci ručního písma. O rok později vychází dvě významné práce profesora **Edwarda Knoblocha** „Pohlaví a zločin“ a „Duše a zločin“, které pojednávaly o problémech sexuální psychologie a psychopatologie.²³³

---

²²⁸ § 1 odst. 1. zákona č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti.

²²⁹ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 13.

²³⁰ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 23.

²³¹ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 23.

²³² MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 26-27.

²³³ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 21.

IV. 4. 2. 1948 – 1960

1. ledna 1949 došlo k rozdělení ČSR na územně správní celky (kraje). Zřízením Ministerstva národní bezpečnosti došlo k zániku Kriminální ústředny v Praze i k zániku Kriminální ústředny Slovenska. Až do roku 1953 spadala kriminální služba do tzv. IV. sektoru velitelství Veřejné bezpečnosti (dále jen VB). Poté bylo zrušeno Ministerstvo národní bezpečnosti a bezpečnostní složky byly začleněny do reorganizovaného a decentralizovaného Ministerstva vnitra. Současně začala vznikat Hlavní správa Veřejné bezpečnosti pro řízení výkonu služby VB v ČSR.²³⁴

Všeobecná trestná činnost a boj proti ní byl veden v odborech. Zejména se jednalo o odbor boje proti kriminálním trestným činům, odbor boje proti hospodářským trestným činům, odborem vyšetřovacím a odborem vědecko-technickým. Tento vědecko-technický odbor byl roku 1958 přeměněn na Kriminologický ústav hlavní správy VB. Jednalo se o jediný orgán vykonávající kriminalistické expertízy na celém našem území. O rok později byl zřízen Vědekovýzkumný ústav kriminalistiky Generální prokury za účelem výzkumu příčin kriminality a boje proti nim.²³⁵

Hlavní správa VB zahájila roku 1952 tisk odborného časopisu „Knihnice SNB pro kriminalistiku“, který byl v roce 1957 přejmenován na „Kriminalistický sborník“ vycházející dodnes na velmi profesionální úrovni zaměřen hlavně na kriminalistickou praxi. Součástí časopisu byla i příloha „Soudní lékařství“.²³⁶

Literatura byla obohacována významnými díly v oblasti kriminalistiky. „Základy kriminalistiky“ je obsáhlejší práce z roku 1954 autora **Bohuslava Němce**, která přinášela výklad základních kriminalistických disciplín – kriminalistické techniky, taktiky a metodiky vyšetřování. „Lékařská kriminalistika“ (1954) profesora **Knoblocha** je dílo dodnes uznávané nejen u nás ale i v zahraničí. Československou kriminalistickou literaturu také obohacují učební texty kriminalistické taktiky a vyšetřování z let 1952 až 1954: „Mechanoskopie“, „Kriminálně technická diagnostika“, „Daktyloskopie“, „Popisování a popis osoby“, „Kriminální pyrotechnika“, „Kriminální chemie a biologie“, „Ohledání místa trestného činu“, „Fotografování a kreslení místa trestného

---

²³⁴ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 13.

²³⁵ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 23.

²³⁶ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 27.

činu“ a mnoho dalších.²³⁷ V roce 1958 vydává Bohuslav Němec svou další práci „Nástin kriminalistiky“ – „*první oficiální skripta pro studium kriminalistických disciplín na právnických fakultách*“.²³⁸

IV. 4. 3. 1960 – 1990

Rok 1965 byl ve znamení zásadních změn v oblasti vědeckého výzkumu. Došlo k rozvoji sítě vědeckovýzkumných pracovišť a přebudování těch stávajících. Vědeckovýzkumný ústav kriminalistiky Generální prokury se změnil na Výzkumný ústav kriminologický, specializující se na kriminologické problémy. Stejně tak Kriminalistický ústav Hlavní správy VB se přeměnila na Kriminalistický ústav VB. Jeho činnost původně zaměřena na výzkum metod odhalování a vyšetřování trestné činnosti byla rozšířena i na zkoumání základních otázek kriminalistické taktiky a techniky.²³⁹

Výrazné změny neminuly ani právnické fakulty v Praze a Bratislavě, a to v oblasti kriminalistické výuky. Kriminalistika začala být vyučována na Právnické fakultě UK od roku 1952, nejprve však jen informativně. Na katedře trestního práva byl umístěn i kabinet kriminalistiky, jehož součástí byly i pozůstatky z Kriminologického ústavu a v roce 1964 vzniklo pod touto katedrou kriminalistické oddělení zajišťující výuku kriminalistiky. O dva roky později bylo přetvořeno na samostatnou katedru kriminalistiky. Pod Právnickou fakultou UK působil také Ústav kriminalistiky právnické fakulty (1966 – 1974), jehož úkolem bylo zajistit výchovu kriminalisticky vzdělaným právníkům pro jejich budoucí působení u orgánů činných v trestním řízení.²⁴⁰

Současně s výukou kriminalistiky na pražské právnické fakultě, docházelo k její výuce i na bratislavské a roku 1974 na brněnské právnické fakultě.²⁴¹ Poté byla zahájena výuka i na Vysoké škole Sboru národní bezpečnosti, měla samostatnou katedru kriminalistiky a pozdější Ústav kriminalistiky. Tato škola přetrvávala do roku 1990 a za

---

²³⁷ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 22.

²³⁸ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 27.

²³⁹ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 23.

²⁴⁰ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 15.

²⁴¹ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 23.

dobu svého působení se zasloužila o rozvoj kriminalistiky a svou činností obohacovala kriminalistickou vědu. Na ní navázal Institut Federálního ministerstva vnitra pro výchovu a vzdělání. Až roku 1992 vznikla nová vysoká škola, Policejní akademie ČR.²⁴²

Mezi významné osobnosti 60. až 90. let 20. století můžeme zařadit Vladimíra Solnaře, Bohuslava Němce, Jána Pješčaka, Miroslava Protivinského a mnoho dalších.²⁴³

Vladimír Solnař byl téměř dvacet let vedoucím katedry trestního práva Právnické fakulty UK. Pod jeho vedením katedry vzniklo kriminalistické oddělení a později samostatná katedra kriminalistiky. Byl uznávaný na poli trestního práva a kriminalistiky nejen u nás ale i v zahraničí.²⁴⁴

Bohuslav Němec je dalším z velkých kriminalistů Československa. Jeho jméno je spjato s Kriminalistickým ústavem, stál u jeho zrodu a zároveň i v jeho čele až do roku 1969. Období 50. a 60. let je obdobím významného přínosu Bohuslava Němce do kriminalistiky. Vydává první skripta pro studium kriminalistiky „Nástin kriminalistiky“ (1957) či pětidílnou encyklopedii „Učebnice kriminalistiky“ (1960 – 1967) zaměřenou na kriminalistickou techniku, speciální expertízy a na vyšetřování silničních, železničních, leteckých a plavebních nehod.²⁴⁵

Kriminalistické oddělení na Právnické fakultě UK vděčí za svůj vznik nejvíce **Jánu Pješčakovi** a poté co byla vytvořena samostatná katedra kriminalistiky, stanul v jejím čele. Jeho podíl je nutno přičíst i na založení Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti. Věnoval se kriminalistice a v 60. letech vzniklo mnoho jeho významných prací a publikací jako například, „Úvod do kriminalistiky“ (1965) či „Vyšetrovacie verzie“ (1965). Spolupráce Pješčaka s B. Němcem a R. S. Bělkinem přinesla knihu „Nástin úvodu do studia kriminalisticko-bezpečnostních sborů“ (1968). Zde se věnují charakteru kriminalisticko-bezpečnostních oborů, dále rozebírají předmět, systém a metody kriminalistiky a v závěr je věnován vývoji světové, sovětské a československé

---

²⁴² STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.* 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 22.

²⁴³ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky.* 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 27-30.

²⁴⁴ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.* 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 15.

²⁴⁵ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky.* 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 27-28.

kriminalistiky. „*Ján Pješčak se stal tvůrčí osobností československé kriminalistiky a tou zůstal až do roku 1989.*“²⁴⁶

Miroslav Protivinský byl nástupcem Bohuslava Němce ve vedení Kriminalistického ústavu. Několik let pracoval pro kriminální policii a později v kriminální službě. Poté se začal věnovat pedagogické činnosti a působil na Právnické fakultě UK. Byl jedním ze zakladatelů „Společnosti pro kriminalistiku“. Je autorem řady knih a časopiseckých článků, jako redaktor působil v časopise „Kriminalistika“ a v současné době je mezi nejstaršími členy redakce časopisů „Kriminalistický sborník“ a „Kriminalistika“. Z jeho tvorby můžeme jmenovat například „Vyšetřování krádeží a loupeží“ (1967), „Rekognice v přípravném řízení“ (1971) a „Taktika výslechu“ jako praktika a skripta pro posluchače kriminalistiky. V roce 1974 vydal Protivinský dílo „Kriminalistika – kriminalistická technika“ jako ucelenou učebnici kriminalistické techniky a o dva roky později své monografické dílo „Kriminalistická stopa“. Celoživotní práce Miroslava Protivinského je zaměřena převážně na studenty a studium kriminalistiky na právnických fakultách.²⁴⁷

Období let 1960 – 1990 je obdobím orientace československé kriminalistiky na sovětskou kriminalistiku, která zaměřuje své práce spíše na kriminalistickou teorii. Významnou osobností sovětské kriminalistiky byl **R. S. Bělkin**, spolupracoval i s našimi kriminalisty (Ján Pješčak) a jeho dílo významně ovlivnilo vývoj české kriminalistiky.²⁴⁸

Na našem území vychází mnoho významných knih, prací a časopisů obohacujících kriminalistickou teorii i praxi. Do šedesátých let 20. století můžeme zařadit „Kriminalistickou příručku“ (1960) či „Učebnici kriminalistiky“ (1960 – 1967) redigovanou **Bohuslavem Němcem**. Dále díla **Jána Pješčaka** „Úvod do kriminalistiky“ (1965) a „Vyšetrovacie verzie“ (1965). Ústav Kriminalistiky právnické fakulty UK vydal například učební text „Nástin úvodu do studia kriminalisticko-bezpečnostních oborů“, „Kriminalistika“ či „Soudní psychologie pro kriminalisty“.²⁴⁹ Od roku 1968

²⁴⁶ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 17.

²⁴⁷ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 20-21.

²⁴⁸ STRAUS Jiří, VAVERA František – K vývoji a systematizaci kriminalistiky. *Kriminalistika*. Praha, MV ČR, 2007, č. 4., s. 288.

²⁴⁹ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 27-28.

taktéž vychází časopis „Československá kriminalistika“ zaměřena na teoretické problémy kriminalistiky a příbuzných oborů.²⁵⁰

V sedmdesátých letech vychází monografické práce pod souhrnným názvem „Kriminalistická knihovna“ obsahující mimo jiné Protivinského „Rekognice v přípravném řízení“, Preradův „Vyšetřovací experiment“, Vychodilova „Rekonstrukce trestného činu“, Heřmánkovo „Ohledání místa činu“, Bílkovy „Otázky rozvoje kriminalistické evidence“ či Soukupovo „Sebeobviňování a nepravdivá doznání“.²⁵¹ V roce 1974 vydal **Miroslav Protivinský** učebnici „Kriminalistika – kriminalistická technika“ a roku 1976 knihu „Kriminalistická stopa“. Ucelenou kriminalistickou knihou obsahující nejen úvod do kriminalistiky, ale i techniku, taktiku a metodiku je kniha **Jána Pješčaka** „Základy kriminalistiky“ (1976). V roce 1979 vydává **Viktor Porada** knihu „Měření v kriminalistice“ a pod jeho vedením vychází dvoudílná skripta „Kriminalistika – Kriminalistická technika“.²⁵²

Závěrem jen malý výběr děl z 80. let. Roku 1982 vychází práce **Jana Musila** „Způsob páchání trestné činnosti a jeho kriminalistický význam“ a dílo „Kriminalistika“ kolektivu autorů vedených Jánem Pješčakem. O rok později pod vedením **Jana Mikla** vychází učební text „Úvod do kriminalistiky“. Roku 1987 vychází práce **Viktora Porady** „Teorie kriminalistických stop a identifikace“ zaměřena na technické a biomechanické aspekty. Téhož roku je vydána i „Kriminalistika socialistických zemí“ kolektivu jednak československých ale i zahraničních kriminalistů vedených J. Pješčakem a M. Protivinským.²⁵³

Nejvýznamnějším dílem 80. let je učebnice kriminalistiky autorského kolektivu pod vedením **Pješčaka a Bělkina** pod názvem „Kriminalistika“ (1984), obsahuje tři díly: „Kriminalistika I.“ pojednává o úvodu a kriminalisticko-technických metodách odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti, „Kriminalistika II.“ pojednává o kriminalisticko-taktických metodách odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti a třetí díl „Kriminalistika III.“ o metodice odhalování, vyšetřování a předcházení jednotlivých druhů trestných činů.²⁵⁴

---

²⁵⁰ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 21.

²⁵¹ PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 22.

²⁵² MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 28.

²⁵³ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 30.

²⁵⁴ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 29.

IV. 5. rok 1991 až po současnost

Po roce 1989 došlo k zásadním změnám společenských a sociologických podmínek, které se nevyhnuły ani kriminalistice. Vyvolanou krizi v kriminalistice bylo nutno překonat. Již nestačily marxisticko-leninské teorie, ani orientace na sovětskou kriminalistiku již nemohla být na prvním místě.²⁵⁵ Rozvoj kriminalistiky byl bržděn v mnoha směrech, jednak jejím zařazením jen do procesu vyšetřování trestných činů, a pak také odchodem mnoha znalých kriminalistů z oboru. Další problémy vyvstávaly i s novými formami trestné činnosti a proto bylo nutno se s těmito problémy poprat.

Odproštěním se od sovětského vzoru dochází k přebíráním zkušeností od vyspělých demokratických států, hlavně v otázkách technické vybavenosti. Praktické zkušenosti našich kriminalistů však nestojí v pozadí, ba naopak by se od nich v některé problematice mohli zahraniční kriminalisté učit.²⁵⁶

Mezi významné osobnosti, které se podílejí na rozvoji české kriminalistiky svou dlouholetou prací, zejména jde-li o prohlubování a rozvoje československé kriminalistiky, patří: Michal Dogoši, Jan Chmelík, Zdeněk Konrád, Jan Musil, Viktor Porada, Vladimír Prerad, Miroslav Protivinský, Jiří Straus, Přemysl Strejc, Jaroslav Suchánek, Roman Rak, Miroslav Rybář a mnoho dalších pracovníků expertizních oddělení Kriminalistického ústavu Praha a Oddělení kriminalisticko-technických expertíz Policie ČR.²⁵⁷

Rozvoji kriminalistiky přispívá i činnost státních institucí jako je Katedra kriminalistiky Policejní akademie ČR, Kriminalistický ústav Policie ČR, Ústav soudního lékařství, Ústav soudního inženýrství a nemalý podíl mají i Právnické fakulty na území celé České republiky.

Za nejvýznamnější dílo posledních let je považována učebnice „Kriminalistika“ autorů **Musil, Konrád, Suchánek** a „Kriminalistika“ kolektivu autorů kolem **Viktora Porady**. Rovněž vznikají pod výzkumnou činností Policejní akademie ČR monografická díla, spojená s forenzními disciplínami jako je soudní lékařství, soudní inženýrství či forenzní biomechanika.²⁵⁸

²⁵⁵ STRAUS Jiří – *Aktuální otázky rozvoje kriminalistiky* [online]. mvcr.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/straus2.html>

²⁵⁶ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 30.

²⁵⁷ STRAUS Jiří, VAVERA František a kol., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 24.

²⁵⁸ STRAUS Jiří a kolektiv, *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 31.

V posledních desetiletích dostává kriminalistika nový informačně-technický²⁵⁹ charakter a to hlavně díky rozvoji výpočetní techniky a dalších vědních oborů s ní souvisejících.

IV. 5. 1. Současnost české kriminalistiky

Česká kriminalistika má v současné době významné místo ve světě: „*Naše kriminalistika patří mezi světovou špičku nebo vysoký nadprůměr*“.²⁶⁰ Světová úroveň je patrná z mnoha konferencí. Zahraniční představitelé uvedli, že „*tahounem kriminalistiky je Evropa, nikoliv Amerika, a mezi evropskou špičku patří právě česká kriminalistika*“.²⁶¹

Nesporný přínos pro naši kriminalistiku měla dlouholetá orientace na sovětskou kriminalistiku, ta upřednostňovala ve svých pracích zejména teorii, díky tomu má i česká kriminalistika dobrou teoretickou základnu – teorie stop, teorie identifikace, pravděpodobnostní hodnota stop. Obecně lze shrnout, že celému Západu (Amerika) chybí jakýsi filozofický pohled na proces dokazování, spíše na kriminalistický problém pohlíží jako na technický problém. Česká kriminalistika v sobě snoubí dobrou teorii a technický pokrok. Ačkoliv by se zdálo, že byl u nás pokrok pozadu, poměrně snadno jsme dohnali světovou úroveň.²⁶²

Mnoho vědních obrů má své novodobé trendy, na které se zaměřuje jejich činnost. V kriminalistice za dobu posledních pár let nenajdeme nic, co by bylo nějak významně upřednostňováno, spíše se rozpracovávají klasické kriminalistické metody na základě nových poznatků. Příkladem je daktyloskopie, kde se hledají nové netradiční povrchy, na nichž může být daktyloskopická stopa zviditelněna. Světovou prioritu má naše kriminalistika v oblasti výzkumu snímání otisků prstů na těle mrtvol. Určité

---

²⁵⁹ STRAUS Jiří, VAVERA František – K vývoji a systematizaci kriminalistiky. *Kriminalistika*. Praha, MV ČR, 2007, č. 4., s. 287.

²⁶⁰ Moderní kriminalistika - *Od lupy k molekulární genetice*, diskuze Českého rozhlasu [online]. rozhlas.cz, 7. 12. 2011. Citace z projevu profesora Jiřího Strause. Dostupné na <http://www.rozhlas.cz/leonardo/video_tretidimenze/zprava/moderni-kriminalistika-od-lupy-k-molekularni-genetice--524252>

²⁶¹ Moderní kriminalistika - *Od lupy k molekulární genetice*, diskuze Českého rozhlasu [online]. rozhlas.cz, 7. 12. 2011. Citace z projevu profesora Jiřího Strause. Dostupné na <http://www.rozhlas.cz/leonardo/video_tretidimenze/zprava/moderni-kriminalistika-od-lupy-k-molekularni-genetice--524252>

²⁶² Moderní kriminalistika - *Od lupy k molekulární genetice*, diskuze Českého rozhlasu [online]. rozhlas.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na <http://www.rozhlas.cz/leonardo/video_tretidimenze/zprava/moderni-kriminalistika-od-lupy-k-molekularni-genetice--524252>

oblasti zvýšeného zájmu však lze najít, jedná se o analýzu DNA (kde všude je ji možno nalézt) či jiné chemické analýzy (zkoumání mikrostop, povýstřelových zplodin). Dnešní kriminalistika si zakládá hlavně na dobrém zajišťování stop a kvalitním technickém zkoumání.²⁶³

V současné době spolupracuje česká kriminalistika i se zahraničím. Český Kriminalistický ústav je od roku 1998 oficiálním členem ENFSI.²⁶⁴ Jedná se o Evropskou síť forenzních institucí sídlící v Bruselu.²⁶⁵ Členové ENFSI pořádají pravidelná setkání, dochází k úzké spolupráci a zároveň tato organizace zabezpečuje širokou mezinárodní spolupráci důležitou pro boj se zločinem.²⁶⁶

---

²⁶³ Moderní kriminalistika - *Od lupy k molekulární genetice*, diskuze Českého rozhlasu [online]. rozhlas.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na http://www.rozhlas.cz/leonardo/video_tretidimenze/_zprava/moderni-kriminalistika-od-lupy-k-molekularni-genetice--524252

²⁶⁴ Moderní kriminalistika - *Od lupy k molekulární genetice*, diskuze Českého rozhlasu [online]. rozhlas.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na http://www.rozhlas.cz/leonardo/video_tretidimenze/_zprava/moderni-kriminalistika-od-lupy-k-molekularni-genetice--524252

²⁶⁵ European Network of Forensic Science Institutes.

²⁶⁶ HLAVÁČEK Jan, ŠPÁLA Václav, KOLÁŘ Pavel - *13. setkání představitelů ENFSI naznačilo trendy kriminalistických expertiz na počátku třetího tisíciletí* [online]. mvcr.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_01/musil.html >

V. Kriminalistika, trestní právo a jejich vzájemné vztahy

V. 1. Kriminalistika

V předchozích částech bylo již dost napsáno o historii a vývoji kriminalistiky. Zbývá ještě vymezit pojem kriminalistika, její předmět a postavení v systému věd, z nichž má velmi blízký vztah k právním vědám (vědám o právu), nejbliže však k trestnímu právu hmotnému a procesnímu.²⁶⁷

V. 1. 1. Pojem a předmět kriminalistiky

Je to nedávno, co kriminalistiky vznikla jako samostatná vědní disciplína. „Vědecké proto, že je odvozena z vědy trestně právní a nauk přírodovědeckých a konečně proto, že není vědního oboru, z něhož kriminalistika jako taková nemohla těžít.“²⁶⁸ Již od počátku svého vzniku spolu s kriminologií, penologií, trestně právní vědou a dalšími forenzními vědami je zařazena mezi vědní obory zabývající se negativním jevem společnosti – zločinností.²⁶⁹

Definice kriminalistiky však není jednotná, odborná literatura obsahuje mnoho definic, ovšem žádnou všeobecně uznávanou. Hans Gross „otec kriminalistiky“ ji definoval jako „nauku o reáliích trestního práva (1889)“.²⁷⁰ Modernější definice se zaměřují na obecné pojmové znaky, pomocí nichž by co nejlépe odlišili kriminalistiku od jiných vědních disciplín. V populární literatuře se můžeme setkat s definicí, že kriminalistika je nauka zabývající se zločinem a metodami boje se zločinem.²⁷¹

Důležitou skutečností pro vystižení jakéhokoliv vědního oboru je vymezení objektu, který daná věda zkoumá. Objektem²⁷² kriminalistiky je skutek trestného činu a osoba pachatele, stopy trestného činu a nositelé stop a činnost policie, orgánů činných v trestním řízení, odborníků a znalců při odhalování, vyšetřování trestných činů a při zkoumání stop.

²⁶⁷ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 46.

²⁶⁸ NĚMEC Bohuslav, *Základy kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1954, s. 23.

²⁶⁹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 44

²⁷⁰ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 3

²⁷¹ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 9.

²⁷² MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 3.

Ke specifikaci kriminalistiky nám však nepostačuje pouhé vymezení objektu, ale je nutno vymežit i její předmět, tedy zákonitosti zkoumané danou vědou. Kriminalistika zkoumá dva okruhy zákonitostí.²⁷³ Prvním okruhem je zkoumání zákonitostí vzniku, trvání a zániku stop či jiných soudních důkazů a informací, důležitých z pohledu kriminalistiky, o spáchaných trestných činech. Druhým okruhem jsou zákonitosti rychlého, úplného a objektivního vyhledávání, zajišťování, shromažďování, zkoumání a využívání stop či jiných soudních důkazů a informací, důležitých z pohledu kriminalistiky, o spáchaných trestných činech. A s tím související prevence proti páchání trestných činů.

Klíčovým pojmem kriminalistiky je kriminalistická stopa²⁷⁴. Dalo by se říci, že kriminalistika je nauka o stopách trestného činu. Stopa je odrazem trestného činu a je nositelem určité informace důležité pro poznávací procesy, která nám napomáhá k poznání, odhalení a vyšetření trestného činu. Kriminalistická stopa má primární význam, sekundární význam je přikládán jiným zdrojům informací, které nemají svůj původ ve stopách a k jejich odhalení se používají technické prostředky.²⁷⁵ příkladem jsou informace získané srovnáváním materiálů či informace z kriminalistických evidencí.

Z výše uvedeného si na závěr dovoluji citovat definici kriminalistiky profesora Jana Musila²⁷⁶, která obsahuje důležité pojmové znaky kriminalistiky a v mnohém se neliší od definic uvedených v jiných publikacích současné doby²⁷⁷. „*Kriminalistika je samostatný vědní obor sloužící ochraně občanů a státu před trestnými činy tím, že objasňuje zákonitosti vzniku, trvání a zániku stop a zákonitostí vyhledávání, shromažďování a zkoumání stop, tím, že vypracovává podle potřeb trestního zákona a trestního řádu metody, postupy, prostředky a operace v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.*“

---

²⁷³ STRAUS Jiří – *Aktuální otázky rozvoje kriminalistiky* [online]. mvcr.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/straus2.html>

²⁷⁴ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 9.

²⁷⁵ RYBÁŘ Miroslav – *Kriminalistika a věcné důkazy*. *Československá kriminalistika*. Praha, MV ČR, 1984, roč. 17, č. 2, s. 107.

²⁷⁶ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 6.

²⁷⁷ Např. STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 46-47.

V. 1. 2. Postavení kriminalistiky v systému věd

Kriminalistika na svém počátku nebyla považována za samostatnou vědní disciplínu. Jednalo se spíše o empirickou metodu²⁷⁸ založenou na poznatcích z praxe policie a justice a zároveň vycházela z poznatků, které přinášely jiné vědní obory, zejména v oblasti přírodních a technických věd. Ve svém vývoji prošla kriminalistika několika změnami, než si vydobyla své současné postavení. Hledělo se na ni jako na pomocnou právní vědu či vědu čistě přírodní nebo technickou.

V současné době je kriminalistika samostatnou vědní disciplínou²⁷⁹. Samostatnost kriminalistiky vyplývá ze specifčnosti předmětu jejího zkoumání, kterým se žádná jiná věda nezabývá. Zároveň je předmět kriminalistiky natolik významný pro společnost, že si zaslouhuje samostatnou pozornost, související i se stále aktuálním problémem ohrožení společnosti kriminalitou.²⁸⁰ K podpoře samostatnosti kriminalistiky přispívá její rozsáhlé poznatky, systematizace a vlastní metodologie. Kriminalistika má i své institucionální zázemí a rozvíjí vlastní výzkumnou činnost.²⁸¹ Institucionální zázemí představuje podporu rozvoje kriminalistické teorie pomocí výzkumných ústavů, laboratoří, centra pro publikaci a dokumentaci, odborné časopisy a aktivity na poli mezinárodní vědy.

O kriminalistice se také hovoří jako o interdisciplinárním vědním oboru.²⁸² Obsahuje a využívá metody a poznatky technických a přírodních věd. Proto někteří autoři²⁸³ řadí kriminalistickou vědu k naukám přírodovědeckým a technickým, ovšem její společenský význam je nepopíratelný. Čeští kriminalisté se proto přiklánějí k názoru, že kriminalistika patří mezi vědy společenské²⁸⁴. Můžeme tak usuzovat nejen z její společenské funkce, ale i ze vztahu k právním vědám a její práce zaměřené na lidskou činnost.

---

²⁷⁸ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 6.

²⁷⁹ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 11.

²⁸⁰ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 6.

²⁸¹ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 45.

²⁸² STRAUS Jiří – *Aktuální otázky rozvoje kriminalistiky* [online]. mvcr.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/straus2.html>

²⁸³ Ve Francii a Švýcarsku má kriminalistika název „police technique“ či „police scientifique“ (Niceforo, Reiss). V anglicky hovořících zemích se mluví o „police science“, „forensis science“, „criminal detection“ (O'Brien, Sullivan, Turner).

²⁸⁴ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 11-12.

Kriminalistika spadá do skupiny věd, které se zabývají trestnou činností a dalšími patologickými jevy ve společnosti. Jedná se o skupinu věd kriminálních či penitenciárních.²⁸⁵ Nejtěsnější vztah existuje mezi kriminalistikou a právními vědami, zejména jde o vztah kriminalistiky k trestnímu právu procesnímu, proto jsem mu věnovala ve své práci zvláštní část této kapitoly.

Další velmi blízký vztah, který je patrný je vztah mezi kriminalistikou a kriminologií. Kriminologie je obecnější věda zabývající se zločinností jako patologickým jevem ve společnosti, zkoumá stav, vývoj, příčiny a prevenci kriminality a osobnost pachatele. Určité objekty, které zajímají kriminologii, však zajímají i kriminalistiku. Jedná se o osobnost pachatele, způsob páchaní trestné činnosti a okolnosti, za nichž je zločinnost páchána. Obě vědy mají shodné objekty, avšak každá je zkoumá z jiného hlediska. Kriminalistika se zaměřuje na vliv objektů na tvorbu stop a jejich význam pro poznání trestného činu.

Nauka o oběti trestného činu neboli viktimologie je odvětvím kriminologie, které má rovněž blízko ke kriminalistice. V rámci kriminalistiky vznikla tzv. kriminalistická viktimologie²⁸⁶ zabývající se o oběť trestného činu jako o zdroj důkazní informace.

Kriminalistika čerpá poznatky z přírodních a technických věd jako například fyzika, chemie, mechanika, informatika, biologie, antropologie a mnoho dalších disciplín. Získané poznatky přepracovává kriminalistika ke svým potřebám, aby bylo možno co nejlépe bojovat proti kriminalitě.²⁸⁷

Forenzní disciplíny²⁸⁸ mají taktéž těsné sepětí s trestním právem procesem a kriminalistikou, ta přebírá a využívá jejich poznatků v nezměněné podobě. Jedná se o disciplíny jako je soudní lékařství, soudní psychiatrie, forenzní psychologie, soudní inženýrství, molekulární genetiky či forenzní biomechanika. Zmíněné disciplíny se vyčlenily z širších vědních oborů na základě znaleckých zkoumání pro potřeby vyšetřování. Jsou relativně nezávislé na původních vědeckých základech, mají vlastní výzkumnou činnost založenou na poznatcích mateřských oborů, ale i na zkušenostech

---

²⁸⁵ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 7.

²⁸⁶ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 7.

²⁸⁷ STRAUS Jiří – *Aktuální otázky rozvoje kriminalistiky* [online]. mvcr.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/straus2.html>

²⁸⁸ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 46.

ze znalecké činnosti. Nelze říci, že forenzní vědy jsou součástí kriminalistické vědy v širším slova smyslu, přesto se kriminalistika a forenzní vědy navzájem obohacují a tím vzniká jejich mimořádně těsný vztah.²⁸⁹

*„Vůbec celý svět moderní vědy je dnes vzájemně propojen v jeden obrovský celek vývoje, neboť nové poznatky jedné disciplíny mohou vést k získání nových poznatků v jiné disciplíně.“*²⁹⁰

V. 2. Vzájemný vztah kriminalistiky a trestního práva

V. 2. 1. Trestní právo

Trestní právo bývá označováno jako nejstarší obor práva.²⁹¹ Velmi brzy bylo poznáno, že sebeobrana nestačí jako obrana proti útokům, ale že je nutno vytvořit určitou organizovanou společenskou obranu a s tím související právní úpravu. Trestní právo chrání společenské vztahy pod pohrůzkou trestu za činy ohrožující či porušující významné zájmy, upravuje ukládání trestů a dohlíží na jejich výkon.

Klíčovými pojmy celého trestního práva je trest a trestný čin. Trestným činem je takový čin, za který je stanoven trest. Je to čin pro společnost nebezpečný a škodlivý. Právní norma²⁹² tedy určuje znaky trestného činu. Trest značí újmu pachateli trestného činu, jíž společnost odsuzuje takové jednání a zároveň má působit jako prevence proti dalšímu páchání trestných činů.

České trestní právo je součástí českého právního řádu a spadá do odvětví veřejného práva. Trestní právo se dělí na hmotné a procesní. *„Trestní právo hmotné (materiální) stanoví, co je trestným činem a jakou sankci za něj uložit, a trestní právo procesní (formální) upravující trestní řízení, tj. procedurální postup trestních orgánů v trestních věcech.“*²⁹³ Definice nám pomáhají k určení role trestního práva k chráněným zájmům a subjektům. Je součástí systému sociální a státní kontroly, proto při boji s kriminalistou nestojí samostatně, ale společně s dalšími vědními disciplínami.

Trestní právo vyjadřuje mimo jiné i trestní politiku státu, která zejména obsahuje prvky prevence a represe. Preventivní prostředky jsou zaměřeny hlavně na jednotlivce,

²⁸⁹ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 15.

²⁹⁰ LIMBERG Tomáš, *Forenzní vědy a jejich využití v kriminalistice*. Brno, 2011, s. 7. Bakalářská práce na Právnické fakultě Masarykovy univerzity na katedře Ústavního práva a politologie. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Pavel Kandalec.

²⁹¹ SOLNAŘ Vladimír, FENYK Jaroslav, CÍSAŘOVÁ Dagmar, VANDUCHOVÁ Marie, *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha, Novatrix, 2009, s. 13.

²⁹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

²⁹³ JELÍNEK Jiří a kol., *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha, Leges, 2009, s. 17.

jeho informování o jednání zakázaném a trestném. Kdežto represivní prostředky jsou zaměřeny na konkrétní protiprávní jednání a jeho postih. Trestní politika a její vymezení souvisí s obecnou politikou, zaměřuje se na kriminalistiku a jiné patologické jevy společnosti, souvisí s trestním zákonodárstvím a trestní justicí a zároveň využívá prostředků trestního práva.

Trestní právo souvisí i s jinými odvětvími práva.²⁹⁴ Jedná o vztahy trestního práva k právu ústavnímu, správnímu, občanskému a obchodnímu a v neposlední řadě jeho vztah k mezinárodnímu právu veřejnému a právu evropskému. Mimo to má Trestní právo vztah i k tzv. pomocným vědám jako je filosofie, etika, trestní politika, antropologie, psychiatrie, soudní lékařství či znalost dějin obecných i právních. „*Pro rozvoj trestního práva v rovině teoretické i praktické mají nepopíratelný a stále aktuální význam i poznatky z jiných vědních oborů, mezi které řadíme zejména kriminologii, viktimologii, penologii a kriminalistiku.*“²⁹⁵

V. 2. 2. Vzájemný vztah kriminalistiky a trestního práva

I laické veřejnosti je na první pohled jasné, že kriminalistika a trestní právo mají velmi blízký vztah. Vyplyvá to i z předpokladu, že kriminalistika byla vždy považována za metodu, obor zabývající se bojem proti kriminalitě.

Kriminalistika a právní vědy neboli vědy o právu, mají velmi blízký vzájemný vztah. Nejtěsnější sepětí pak můžeme spatřovat ve vztahu kriminalistiky s trestním právem hmotným a procesním. Kriminalistika nepatří mezi právní vědy, neboť se nezabývá právními normami a normativními metodami, avšak právní aspekty kriminalistiku ovlivňují a naopak kriminalistika prosazuje právní normy do života a ovlivňuje do určité míry aplikační praxi státních orgánů i tvorbu práva.²⁹⁶ Jde zde o oboustranný vztah vzájemného prolínání: „*Existence kriminalistiky by byla nemyslitelná bez práva, naopak realizace trestněprávních norem by nebyla úspěšná bez aplikace kriminalistických poznatků.*“²⁹⁷

²⁹⁴ SOLNAŘ Vladimír, FENYK Jaroslav, CÍSAŘOVÁ Dagmar, VANDUCHOVÁ Marie, *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha, Novatrix, 2009, s. 17-24.

²⁹⁵ SOLNAŘ Vladimír, FENYK Jaroslav, CÍSAŘOVÁ Dagmar, VANDUCHOVÁ Marie, *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha, Novatrix, 2009, s. 26.

²⁹⁶ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 12.

²⁹⁷ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 8.

Kriminalistika se v boji se zločinností zabývá určitými jevy, jež se vyznačují velkou složitostí.²⁹⁸ Prozkoumává podmínky vzniku a vývoje zločinu a zločinnosti a ve vyšetřovacím procesu trestného činu stanoví co je určující a určené, co je hlavní a vedlejší a co je příčinou a následkem. Kriminalistika se zaměřuje na techniku zločinu a jeho vypátrání, vypracovává technická a metodická doporučení. Kdežto trestní právo hmotné jako souhrn norem je zaměřeno spíše na definici skutků, které jsou trestány a sankce za ně a trestní právo procesní a jeho normy se zaměřují na postup orgánů činných v trestním řízení při stíhání a trestání těchto skutků.

Trestní právo hmotné definuje trestné činy a kriminalistika se uplatňuje zejména při jejich objasňování a vyšetřování. Kriminalistika určuje předmět a meze vyšetřování, charakterizuje trestný čin z kriminalistického hlediska, vytváří typické vyšetřovací verze a metodiku vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů.²⁹⁹

Trestný čin je pojem, který propojuje trestní právo hmotné a procesní s kriminalistickou vědou i praxí.³⁰⁰ Zároveň trestní právo určuje limity kriminalistické praxe v oblasti výzkumu a využívání kriminalistických metod, prostředků, postupů a doporučení. Trestný čin je důležitým pojmem nejen pro trestní právo, ale i pro jiné vědy jako je kriminalistika, kriminologie či penologie. Trestný čin je sociálním jevem a je velmi složitý. Z pohledu kriminalistiky jsou důležité ty vlastnosti trestného činu, které ovlivňují vznik kriminalistických stop a přinášejí nám informace důležité pro jeho poznání a odhalení. Proto si kriminalistika vytvořila vlastní pojetí trestného činu,³⁰¹ nejdůležitějšími znaky je způsob spáchání trestného činu, kriminální situace, osobnost pachatele, oběť a motiv trestného činu.

V. 2. 3. Kriminalistika a trestní právo procesní

Z oblasti právních věd má kriminalistika nejbližší k trestnímu právu procesnímu. Trestní právo procesní je zaměřeno na trestní řízení, což je „*zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, případně i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, jehož úkolem je náležitě zjistit, zda byl trestný čin spáchán, a je-li tomu tak, zjistit jeho pachatele a uložit mu podle zákona trest nebo ochranné opatření, učiněné*

²⁹⁸ NĚMEC Bohuslav, *Základy kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1954, s. 23.

²⁹⁹ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 10.

³⁰⁰ STRAUS Jiří a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 46.

³⁰¹ MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 13.

*rozhodnutí vykonat, případně jeho výkon zařídit, dále působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů.*³⁰²

Sama právní úprava nemůže zajistit účel trestního řízení, tedy odhalení a dokázání trestného činu a potrestání pachatele, proto musí být teorie převedena do praxe prostřednictvím praktické činnosti policejních orgánů a orgánů činných v trestním řízení.³⁰³ Postupy při vyšetřování nejsou omezeny pouze na právní povahu, ale musíme zohlednit i povahu organizační, taktickou, metodickou a technickou. Všechny tyto postupy nejsou upraveny právem, proto aby se předešlo určité libovůli, nahodilosti a zdlouhavosti ze strany kriminalisty, a aby bylo zaručeno úspěšné poznání trestného činu, je nutno právem neupravené postupy vědecky zkoumat, a to má za úkol kriminalistika.

Boj s kriminalistou je celospolečenským zájmem,³⁰⁴ proto aby všechny trestné činy byly odhaleny a potrestány, aby bylo vůbec celé trestní řízení úspěšné, je potřeba využívat prostředků nejen z práva, ale i z empirického a vědeckého poznání. Kriminalistická teorie obohacuje a rozšiřuje činnost policejních orgánů a orgánů činných v trestním řízení, než jak je upravena trestním řádem. Kriminalistika vypracovává metody a postupy, které musí být v souladu ustanoveními trestního řádu, jež jsou kogentní povahy a jsou tedy nepřekročitelné.³⁰⁵ Jedná se zejména o úpravu postupů, kdy je zasahováno do občanských práv a svobod.

Kriminalistika odhaluje stopy trestné činnosti a určuje důkazy, které jsou pak stěžejní pro důkazní řízení, které je jednou z nejdůležitějších částí celého trestního řízení. „*Kriminalisticko-taktické metody měly a mají v procesu poznání trestného činu významné poslání. Jejich aplikace v trestním řízení představuje cestu získávání nových důkazů a prostředky prověrky v trestní věci již existujících důkazů.*“³⁰⁶

Kriminalistikou vypracované metody a postupy, se uplatňují převážně v přípravném řízení, ale i v řízení před soudem, a to v oblasti provádění a hodnocení důkazů.³⁰⁷ Některá kriminalistická doporučení právě z oblasti dokazování jsou přejata

³⁰² JELÍNEK Jiří a kol., *Trestní právo procesní*. 1.vyd. Praha, Leges, 2010, s. 17.

³⁰³ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 8-9.

³⁰⁴ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 9.

³⁰⁵ MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 13.

³⁰⁶ KONRÁD Zdeněk – Po velké novelě trestního řádu objevujeme v kriminalistické taktice nové problémy? *Kriminalistika*. Praha, MV ČR, 2006, č. 2, s. 93.

³⁰⁷ JELÍNEK Jiří a kol., *Trestní právo procesní*. 1.vyd. Praha, Leges, 2010, s. 29.

do trestního řádu. Tím jsou zakotveny snahy kriminalistů o procesní zakotvení práv a povinností subjektů účastnících se při aplikaci těchto metod.³⁰⁸ Příkladem je novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. zakotvující zvláštní způsoby dokazování jako je konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě činu.³⁰⁹ Procesní úkony upravené jako zvláštní způsoby dokazování v ustanoveních § 104a až 104e se v kriminalistice považují za specifické metody kriminalistické praktické činnosti a samostatné úkony, které se vyznačují zvláštními postupy a metodikou. Kriminalistika se pak zabývá přípravou, organizačním zabezpečením, taktikou provedení těchto důkazů a dalšími otázkami, které souvisejí s jejich specifickou povahou.

Ta doporučení, jež nemají právní povahu, musí být v praxi prosazována na základě vědecké argumentace a prokazatelnými úspěšnými výsledky. Avšak nedodržení kriminalistických doporučení může vyvolat právní důsledky. Například byl-li trestný čin objasněn špatně či neobjasněn vůbec, a došlo-li k tomu díky neznalosti či nerespektování pravidel kriminalistiky, porušil tak orgán činný v trestním řízení povinnost zjistit skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti a v rozsahu nezbytném pro jejich rozhodnutí.³¹⁰ Výsledkem pak může být nezákonné rozhodnutí. Valná část vadných rozhodnutí je způsobena právě nesprávným zjištěním skutkového stavu, čímž je „zřejmá bezprostřední spojitost kriminalistiky s trestním právem procesním“.³¹¹

Kriminalistika a její pracoviště mají význam pro trestní řízení rovněž z hlediska svých odborných znalostí.³¹² V praxi dochází poměrně často k přibírání příslušného oddělení kriminalistické techniky a expertiz působící při správách Policie ČR v sídlech krajských soudů (Městského soudu v Praze) nebo Kriminalistického ústavu v Praze, aby podalo znalecký posudek kriminalisticko-technické expertizy jako například chemickou, balistickou, pyrotechnickou, defektoskopickou, mechanoskopickou, trasologickou, elektrotechnickou a další.

---

³⁰⁸ KONRÁD Zdeněk – Po velké novele trestního řádu objevujeme v kriminalistické taktice nové problémy? *Kriminalistika*. Praha, MV ČR, 2006, č. 2, s. 93.

³⁰⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) - § 104a konfrontace, § 104b rekognice, § 104c vyšetřovací pokus, § 104d rekonstrukce a § 104e prověrka na místě činu.

³¹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) - § 2 odst. 5.

³¹¹ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 10.

³¹² § 105 a násl. Trestního řádu

Vztah kriminalistiky a trestního práva shrnuje profesor Musil takto: „*Všechny tyto obory mají stejnou společenskou funkci, tj. chránit společnost před trestnými činy, každý z nich však k tomu používá jiné metody a prostředky. Trestní právo hmotné a procesní využívá právně normativní postupy, kriminalistika postupy taktické, technické, organizační a metodické*“.³¹³

---

³¹³ MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 10.

VI. Závěr

Kriminalistika jako samostatný vědní obor vznikla teprve v 19. století jako prostředek společnosti bojovat s trestnou činností pomocí přesně určených metod a postupů. Ovšem potřeba bojovat se zločinností je tu od nepaměti. Již u pravěkých a starověkých civilizací se setkáváme s prvními kroky k odstranění zločinnosti. Dokazování jako nejdůležitější část celého trestního řízení se opíralo v těchto dobách o výpověď obviněného a svědků, později bylo doznání hlavním důkazem zejména v inkvizičních procesech.

Kriminalistika napomohla k humanizaci trestního řízení, důležitou úlohu sehrála v odhalování, vyšetřování, ale i v prevenci trestné činnosti, také díky možnosti rychlého postihu pachatele. V době jejího největšího rozkvětu pod vlivem vědy a techniky, se klade největší důraz na skutečné důkazy a znalecké posudky, které mohou spravedlivě usvědčit pachatele a eliminovat chybné určení viníka a jeho nespravedlivé odsouzení. Napomáhá tomu i vývoj nových kriminalistických metod, zaměřující se na stopy zločinu a identifikaci osob. Jedná se o nejvýznamnější metody v historii kriminalistiky jako je antropometrie, daktyloskopie, balistika či mechanoskopie.

Ve své práci jsem se nažila ukázat vývoj kriminalistických metod, které znamenaly zlom v boji se zločinem. Dobu vzniku prvotní myšlenky, průkopníka dané metody a její prosazování v reálném světě. Mnohdy to nebyl cesta lehká, ale nakonec došlo k vítěznému prosazení metody a kriminalistika ji používá dodnes. Současná moderní doba pod vlivem výpočetní techniky, ale i měnící se společnost, ovlivnily vývoj jednotlivých metod kriminalistiky. Přesto je však důležitá prvotní myšlenka a prvotní zkušenost, aby mohly být moderní dobou dále rozvíjeny. Pro příklad uvedu daktyloskopii, která stále funguje na stejném principu, který je však zdokonalen pomocí moderní techniky a má ulehčit a zefektivnit práci dnešních kriminalistů. Z mé práce je patrné, že existují i postupy při vyšetřování, které se od přelomu 19. a 20. století nezměnily. Například Vidocqovo zajišťování stop v terénu pomocí sádry se užívá dodnes, stejně tak pes při identifikaci lidských pachů není do dnešní doby nahrazen žádným přístrojem.

Kromě světové kriminalistiky jsem se čtenáři snažila přiblížit i československou a českou kriminalistiku. Poukázat, že historie československé kriminalistiky měla svou významnou osobnost v podobě Ladislava Havlíčka, který dal světu novou kriminalistickou metodu – mechanoskopii. Vývoj československé a české kriminalistiky

nebyl samostatný, nejprve vlivem Rakousko-Uherska, následně okupací Německa či pod vlivem sovětské kriminalistiky pracovali českoslovenští kriminalisté. Přesto naše kriminalistika dohнала po roce 1990 světovou úroveň a právem se dnes může řadit mezi světovou špičku. Podíl na tom mají přední čeští kriminalisté jako je Jiří Straus, Jan Musil či Viktor Porada a mnoho dalších.

Nové kriminalistické metody a nové postupy páchání trestné činnosti ovlivňovaly i oblast trestního práva. Skutkové podstaty trestných činů v ustanovení trestního zákoníku musely být rozšířeny o nové, modernější trestné činy na poli počítačové kriminalistiky či v oblasti toxikologie a biologie. S tím souvisí i úprava procesního práva v otázkách vyšetřovacích a důkazních. Blízký vztah kriminalistiky a trestního práva jsem se snažila přiblížit zejména v V. kapitole své práce, ale částečně se tato problematika objevuje i v kapitolách předcházejících. Kriminalistika stanoví své metody a postupy, aby nebyly v rozporu s trestním právem a naopak trestní právo přejímá určitá doporučení kriminalistiky a zakotvuje je v trestně-právních předpisech.

Závěrem si dovoluji napsat něco k budoucnosti kriminalistiky. Kriminalistika jako věda interdisciplinární čerpá poznatky i z jiných věd, nestojí pouze sama za sebe. Pokud se stále bude vyvíjet věda, kultura a společnost, bude se nadále vyvíjet i kriminalistika. Již dnes máme modernější a pokrokovější metody kriminalistiky než byly na jejím počátku. Proto můžeme doufat, že nám pokrok umožní další poznatky a postupy, jak co nejlépe bojovat s kriminalitou.

„Zločin je součástí našeho každodenního života, tedy i kriminalistika bojující proti zločinu se nás týká. Každý z nás může být určujícím článkem v honbě za dopadení pachatele, chce to jen otevřít oči a odprostit se od lhostejnosti. Čím efektivnější bude boj se zločinem, tím bezpečněji se naše společnost bude cítit.“

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. HAVLÍČEK Ladislav, *Mechanoskopie: stopy a znaky řemeslných nástrojů*. Praha, Tiskárna Protektorátu Čechy a Morava, 1940, s. 327.
2. CHARVÁTOVÁ Ivana, *Current contents: Československá kriminalistika 1968-1992*. Praha, Policejní akademie České republiky v Praze, 2008, s. 83.
3. JELÍNEK Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1.vyd. Praha, Leges, 2009, s. 896.
4. JELÍNEK Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1.vyd. Praha, Leges, 2010, s. 784.
5. LIMBERG Tomáš, *Forenzní vědy a jejich využití v kriminalistice*. Brno, 2011, s. 49. Bakalářská práce na Právnické fakultě Masarykovy univerzity na katedře Ústavního práva a politologie. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Pavel Kandalec.
6. MACHUTOVÁ Marcela, STAVĚL Radoslav, ŘÍZEK Tomáš, *Kouzla kriminalistiky*. Praha, Fragment, 1996, s. 64.
7. MALÝ Karel a kol. *Dějiny českého a česko-slovenského práva do roku 1945*. 3. vyd. Praha, Linde, 2005, s. 679.
8. MAREŠ Jiří: Kriminalita ve starověku In SÉM, Julius - *Kriminalistický sborník*. 1. vyd. Praha, Kriminalistický klub, 1947, s. 115-116.
9. MUSIL Jan a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Praha, Policejní akademie ČR, 1998, s. 130.
10. MUSIL Jan, KONRÁD Zdeněk, SUCHÁNEK Jaroslav, *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, s. 606.
11. NĚMEC Bohuslav a kol. *Učebnice kriminalistiky – 1. díl*. Praha, MV ČR, 1959, s. 540.
12. NĚMEC Bohuslav, *Základy kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1954, s. 335.
13. PJEŠČAK Ján, *Základy kriminalistiky: Učebnice pro právnické fakulty*. 1. vyd. Praha, Naše vojsko, 1976, s. 407
14. PLANKA Bohumil: Nové technologie v kriminalistické balistice – Lucia BullScan. In *Pokroky v kriminalistice*. Praha, PA ČR, 2004, s. 115 – 132.
15. RUBÁŠ Zdeněk: Automatizovaný daktyloskopický identifikační systém. In *Pokroky v kriminalistice*. Praha, PA ČR, 2004, s. 133 – 138.
16. SOLNAŘ Vladimír, FENYK Jaroslav, CÍSAŘOVÁ Dagmar, VANDUCHOVÁ Marie, *Systém českého trestního práva*. 1. vyd. Praha, Novatrix, 2009, s. 13.

17. STRAUS Jiří a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. 1. vyd. Praha, Police History, 2003, s. 197.
18. STRAUS Jiří, VAVERA František a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd. Praha, Police History, 2005, s. 350.
19. STRAUS Jiří, VAVERA František, *Jan Evangelista Purkyně a kriminalistika*. 1. vyd. Brno, Tribun EU, 2008, s. 89.
20. STRAU Jiří, VAVERA František, *Mechanoskopie a Ladislav Havlíček*. 1. vyd. Praha, PA ČR, 2007, s. 105.
21. STRAUS Jiří a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, s. 174.
22. ŠIKL Jan, *Dobrodružství kriminalistiky*. Praha, Nakladatelství XYZ, 2006.
23. ŠÁMAL Pavel a kol. *Trestní řád – komentář*. 6. vydání, Praha, C. H. Beck, 2008, s. 3040.
24. THORWALD Jürgen, *Století detektivů – Cesta a dobrodružství kriminalistiky*. 1. vyd. Praha, Orbis, 1967, s. 398.
25. VAVERA František - Minulost, přítomnost a budoucnost „dějin kriminalistiky“ aneb exkurz do dějin kriminalistické vědy. *Pokroky v kriminalistice*. Praha, PA ČR, 2004, s. 433-439.
26. VIDOCQ Eugen Francois. *Paměti – Z galejníka policejním náčelníkem*. 2. vyd. Praha, Orbis, 1969, s. 240.
27. WEHNER Wolfgang, *Šach zločinu – Dějiny kriminalistiky*. Praha, Odeon, 1969, s. 219.

PERIODIKA:

1. DLOUHÝ Michal – Osobnosti světové kriminalistiky (1-10). *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1994, roč. 37, 38.
  - č. 1, roč. XXXVII/1994, s. 37-38
  - č. 2, roč. XXXVIII/1994 s. 79-80
  - č. 4, roč. XXXVIII/1994 s. 168-170
  - č. 5, roč. XXXVIII/1994 s. 222-224
  - č. 6, roč. XXXVIII/1994 s. 266-267
  - č. 7, roč. XXXVIII/1994 s. 311-313
  - č. 8, roč. XXXVIII/1994 s. 359-360
  - č. 10, roč. XXXVIII/1994 s. 446-447
  - č. 11, roč. XXXVIII/1994 s. 504-506
  - č. 12, roč. XXXVIII/1994 s. 546-548

2. KONRÁD Zdeněk – Po velké novele trestního řádu objevujeme v kriminalistické taktice nové problémy? *Kriminalistika*. Praha, MV ČR, 2006, č. 2, s. 93 – 99.
3. MUSIL Jan – Jan Evangelista Purkyně. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 1987, roč. 31, č. 12, s. 758 – 760.
4. RYBÁŘ Miroslav – Kriminalistika a věcné důkazy. *Československá kriminalistika*. Praha, MV ČR, 1984, roč. 17, č. 2, s. 104 – 114.
5. STRAUS Jiří, VAVERA František – Hans Gross – „otec světové kriminalistiky“. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2004, roč. 48, č. 3, s. 54 - 59.
6. STRAUS Jiří, VAVERA František – Historie kriminalistické metody – odorologie. *Kriminalistický sborník*, Praha, MV ČR, 2007, roč. 51, č. 2, s. 59 – 62.
7. STRAUS Jiří, VAVERA František – K vývoji a systematizaci kriminalistiky. *Kriminalistika*. Praha, MV ČR, 2007, č. 4., s. 287 – 299.
8. STRAUS Jiří, VAVERA František – Ladislav Havlíček – otec světové mechanoskopie. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2005, roč. 49, č. 5, s. 58 – 62.
9. STRAUS Jiří, VAVERA František – Vývoj kriminalisticko-technické metody – identifikace osob podle ručního písma. *Kriminalistický sborník*. Praha, MV ČR, 2008, roč. 52, č. 3, s. 52 – 55.

INTERNETOVÉ STRÁNKY

1. *Dobrodružství kriminalistiky*, režie: Antonín Moskalyk, 1989 – 1993, TV, ČT 1. Únor, březen 2012. Dostupné na http://www.youtube.com/results?search_query=dobrodru%C5%BEstv%C3%AD+kriminalistiky&oq=dobrodru%C5%BEstv%C3%AD+kriminalistiky&aq=f&aqi=g10&aql=&gs_sm=3&gs_upl=192911387210114753136136141191191012611145619.3.111310>
 Díl 1. - Stopa
 Díl 3. - Bertillonáž
 Díl 4. - Otisk
 Díl 5. - Střela
 Díl 7. - Rekonstrukce
 Díl 10. - První detektivní sbor
 Díl 14. - Mechanoskopie
 Díl 17. - Pinkertonova detektivní agentura
 Díl 19. - Pes
2. Georg Joseph Smith [online]. wikipedia.org, 18. 3. 2012. Dostupné na http://en.wikipedia.org/wiki/George_Joseph_Smith>

3. Historic: Sherlock Holmes incarnate [online]. mqmagazine.co.uk, 18. 3. 2012. Dostupné na <<http://www.mqmagazine.co.uk/issue-16/p-07.php>>
4. HLAVÁČEK Jan, ŠPÁLA Václav, KOLÁŘ Pavel – *13. setkání představitelů ENFSI naznačilo trendy kriminalistických expertíz na počátku třetího tisíciletí* [online]. mvcr.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_01/musil.html>
5. Moderní kriminalistika - *Od lupy k molekulární genetice*, diskuze Českého rozhlasu [online]. rozhlas.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na <http://www.rozhlas.cz/leonardo/video_tretidimenze/zprava/moderni-kriminalistika-od-lupy-k-molekularni-genetice--524252>
6. Muzeum Policie ČR – *Okénko do dějin kriminalistiky* [online]. policie.cz, 23. 2. 2012. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/okenko-do-dejin-kriminalistiky.aspx>>
7. STRAUS Jiří – *Aktuální otázky rozvoje kriminalistiky* [online]. mvcr.cz, 7. 12. 2011. Dostupné na <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/straus2.html>

LEGISLATIVA:

1. Zákona č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti
2. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
3. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
4. Nálezy Ústavního soudu [online]. usoud.cz, 16. 3. 2012. Dostupné na <<http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>>
II ÚS 341/1996
I ÚS 394/1997
II ÚS 418/1999
IV ÚS 10/2002.

DALŠÍ ZDROJE:

1. Forenzní medicína [online]. forencismed.co.uk, 18. 3. 2012. Dostupné na <<http://www.forensicmed.co.uk/history/>>
2. Krimi servis Hlaváček [online]. krimi-servis.cz, 18. 3. 2012. Dostupné na <http://www.krimi-servis.cz/?page_id=7>
3. Tajemství Scotland Yardu [online]. digitaldefelift.com, 18. 3. 2012. Dostupné na <<http://www.digitaldefelift.com/DigitalDeliToo/dd2jb-Secrets-Scotland-Yard.html>>

PŘÍLOHY – seznam

1. Ukázka starověkého egyptského zatykače a mučících nástrojů
2. Zakladatelé prvních policejních sborů I.
3. Zakladatelé prvních policejních sborů II.
4. Alphonse Bertillon a antropometrie
5. Průkopníci daktyloskopie I.
6. Průkopníci daktyloskopie II.
7. Průkopníci daktyloskopie III.
8. Hans Gross
9. Balistika
10. Rekonstrukce
11. Odorologie
12. Průkopníci a představitelé československé kriminalistiky
13. Ladislav Havlíček a mechanoskopie
14. Osobnosti československé kriminalistiky

Henry Fielding

John Fielding

Eugen Francois Vidocq

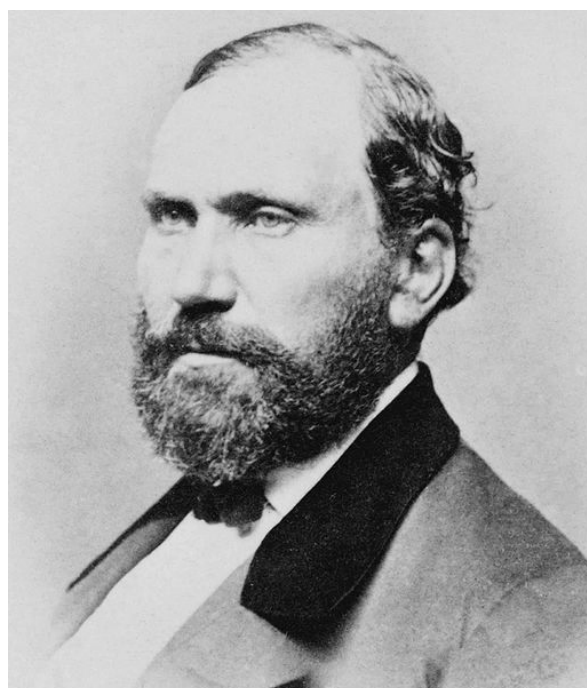
Robert Peel

Policejní ústředna Scotland Yard

Znak Pinkertonovy detektivní agentury

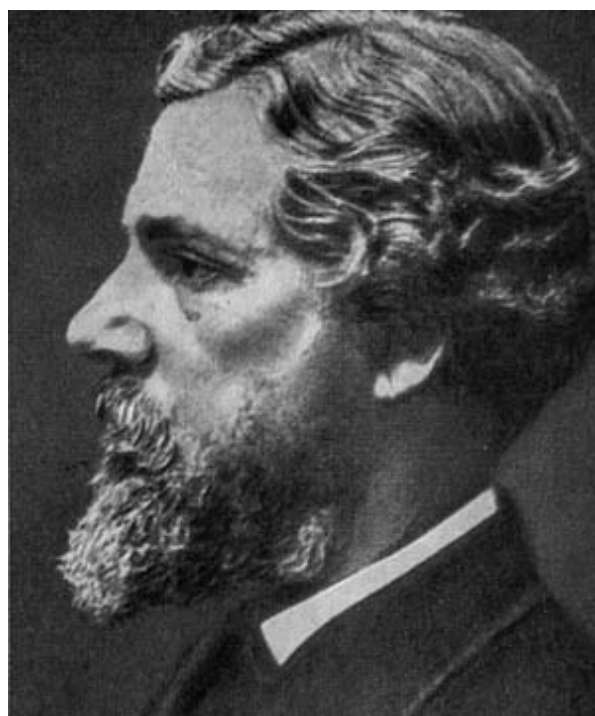

Allan Pinkerton

Jan Evangelista Purkyně

William James Herschel

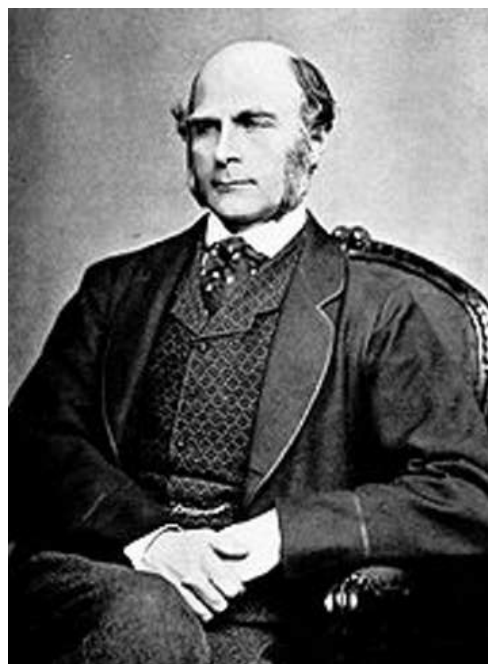

Otisky papilárních linií na ruce pořizené W. J. Herschelem

Henry Faulds

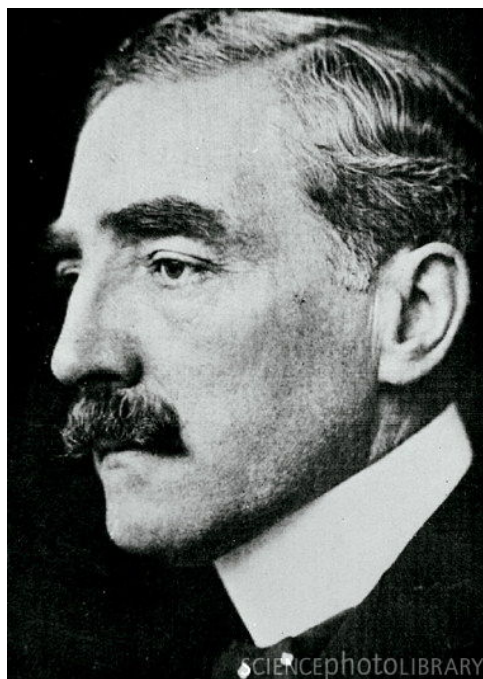
Francis Galton

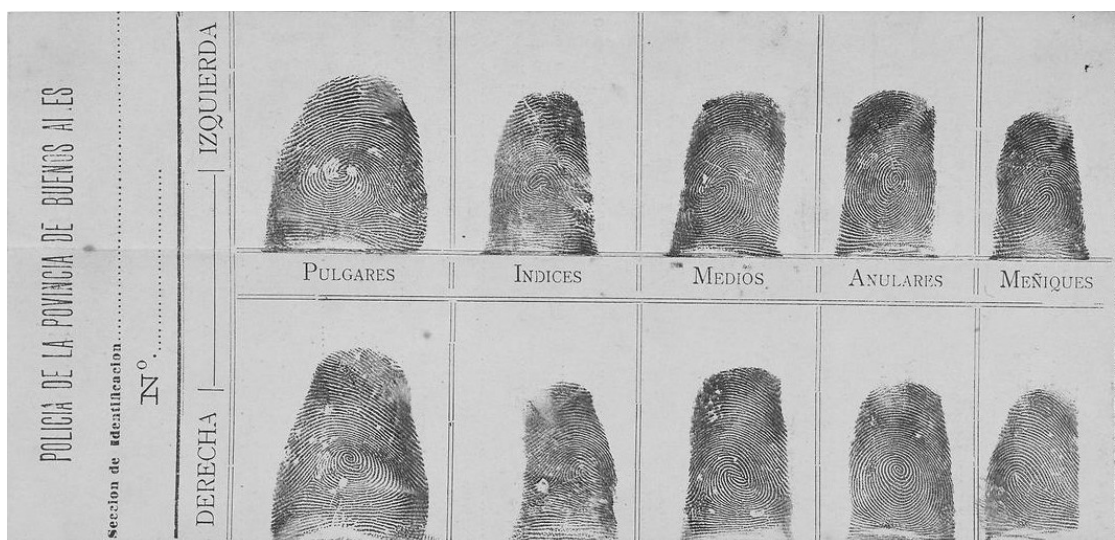
Daktyloskopická karta

Juan Vucetich

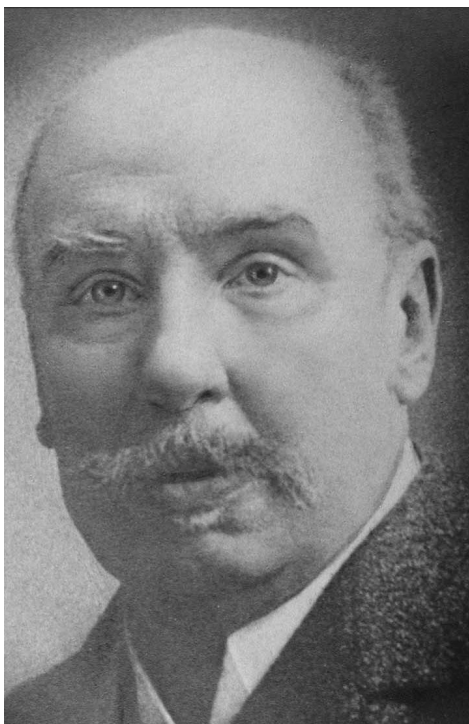

Edward Richard Henry

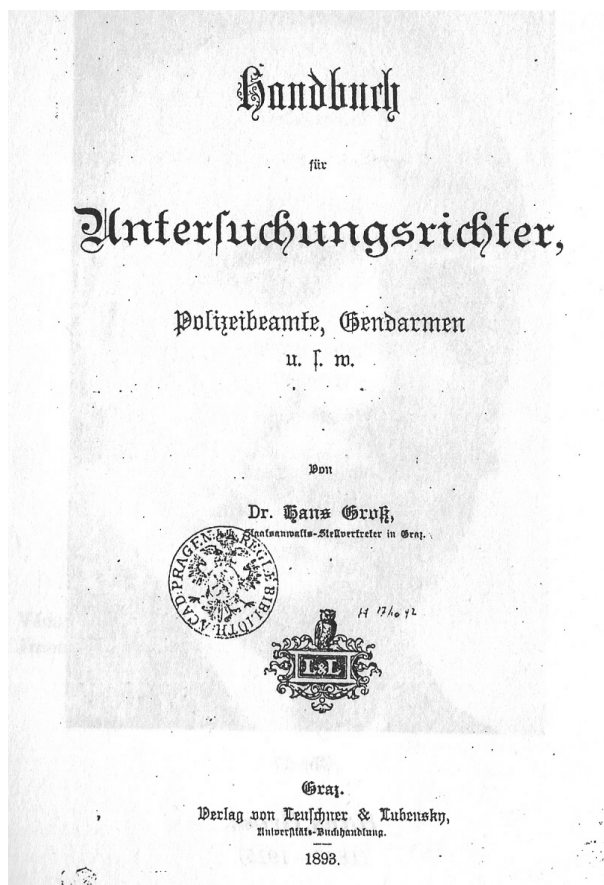
Argentinská daktyloskopická karta - Vucetich

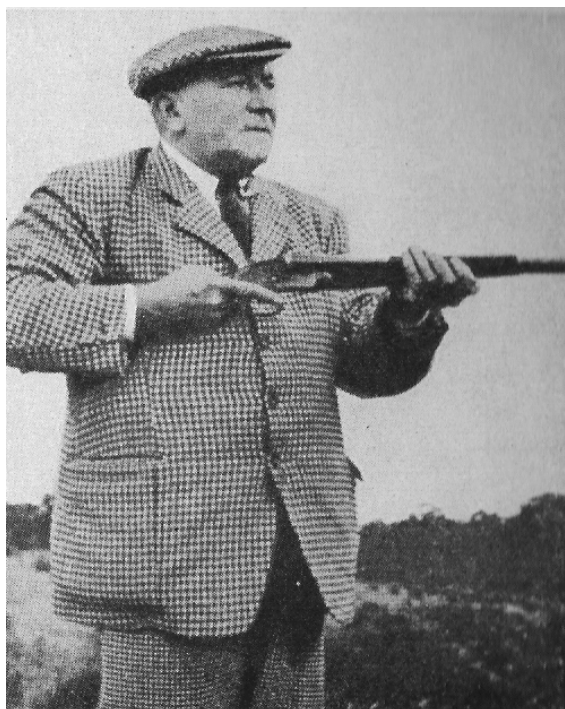
Příloha č. 8

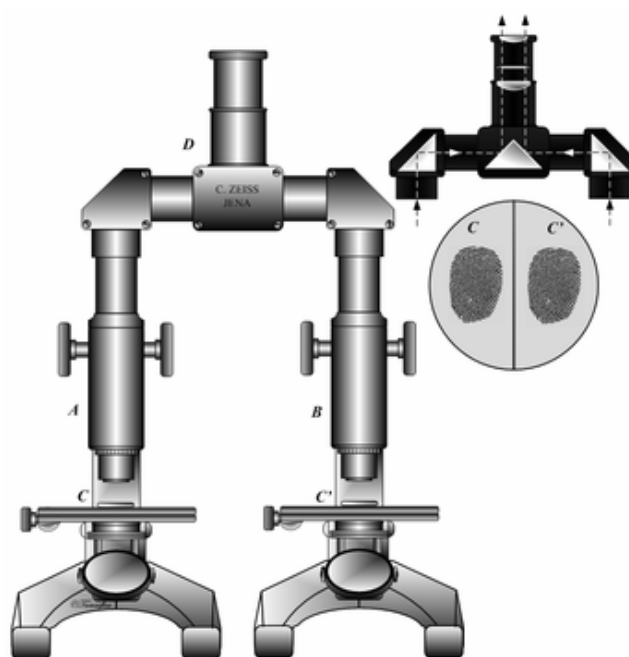
Hans Gross „otec světové kriminalistiky“

*Grossova „Příručka pro
vyšetřující soudce“ - úvodní
strana 1. vydání.*

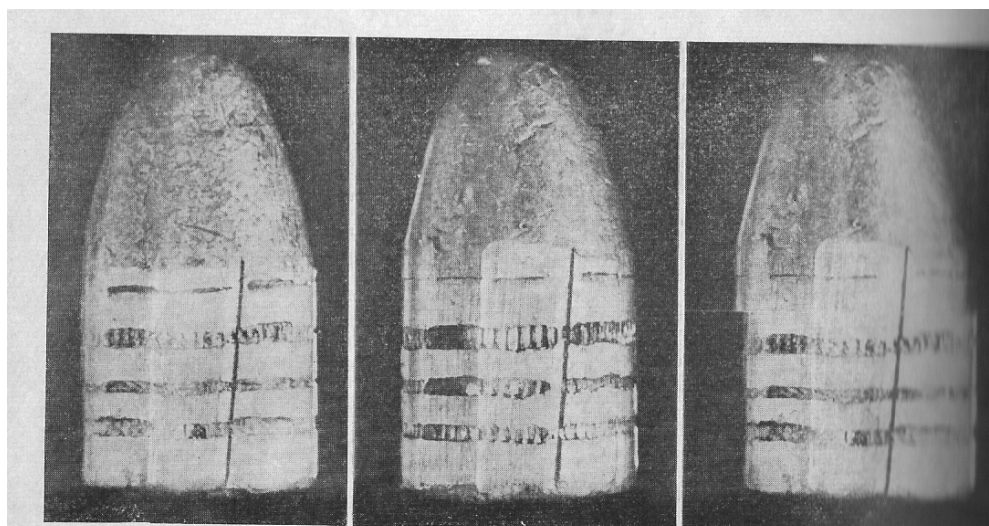

Robert Churchill

Komparační (srovnávací) mikroskop

Srovnávání střel pomocí komparačního mikroskopu – vlevo vražedná střela, uprostřed srovnávací střela, vpravo sestavení stříženého obrazu obou předchozích snímků, ukazují naprosté překrytí typických linií.

Britský patolog Bernard Spilsbury

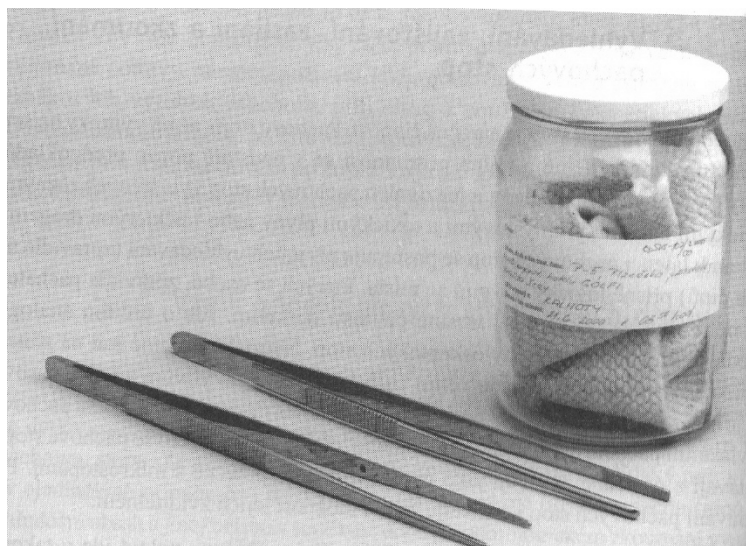

Georg Joseph Smith při vraždě své manželky (rekonstrukce)

Příloha č. 11

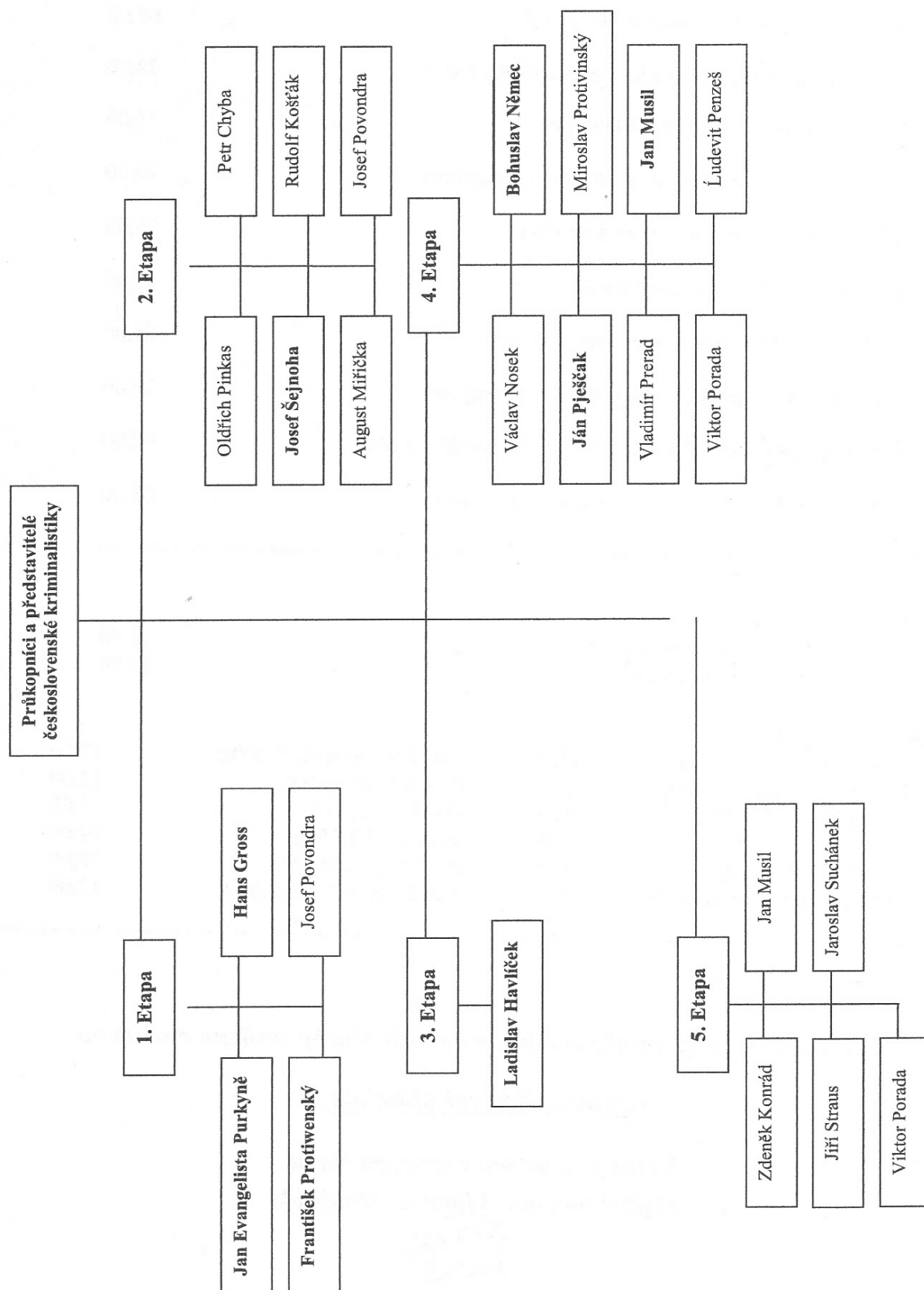
Theodor Rotter

Ukázka pachové konzervy spolu s používanými nástroji

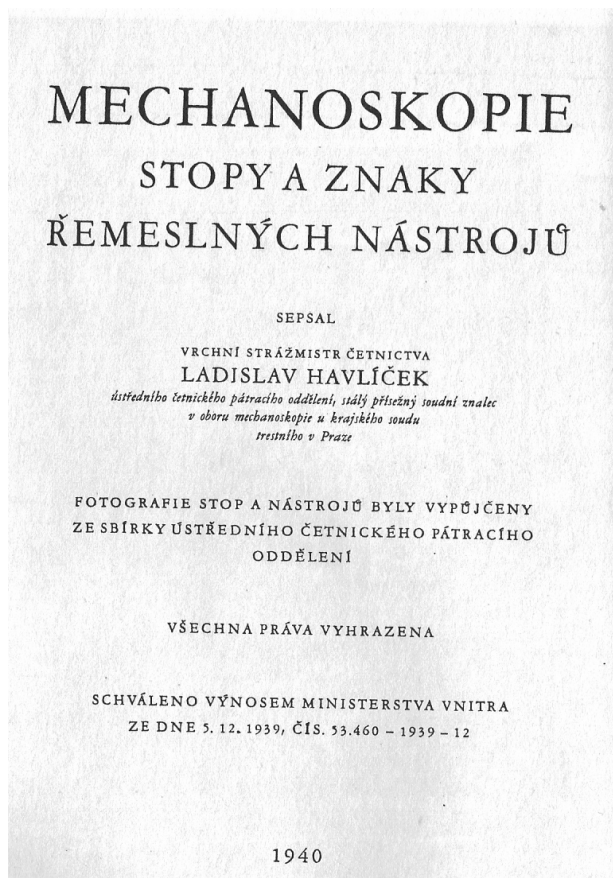
Pes Horand von Grafrath „otec“ služební psi rasy německých ovčáků

Nahoře: Ladislav Havlíček, četník stojící vpravo jako psodv pražské pátrací stanice

Dole: Titulní strana knihy Ladislava Havlíčka o mechanoskopii

Příloha č. 14

Plk. JUDr. Bohuslav Němec, CSc.

Prof. JUDr. Miroslav Protivinský, DrSc.

*Prof. JUDr. Jan Musil,
CSc., Dr.h.c.*

Prof. JUDr. Ing. Viktor Porada, DrSc., Dr.h.c.

Prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc

Resume

The theme of my work, "Selected aspects of criminology and its relationship to the criminal law" focuses on a systematic look at the history and development of criminology and its close relationship to the criminal law.

Criminology as a separate discipline and as a kind of fight against crime through well-defined methods and procedures was founded in the 19th century. But the fight against crime already appeared in the prehistoric, ancient and medieval civilization, where the main role in the apprehension of offenders played a confession of the accused and witnesses. Then the most important emphasis on real evidence and expert opinions. The 19th century became the most important period of criminalistics. That was the period of greatest pioneer of criminology, that gave new methods and systems to criminalistics basis. We can hear some significant names as Alphonse Bertillon, Eugene Francois Vidocq, Francis Galton and Hans Gross. The beginning was concentrated on examination of criminal traces and identification of people. That included some of the oldest methods of criminology - anthropometry, fingerprinting, ballistics or tool marks examination.

Czech criminology had its own important personality too - Ladislav Havlicek, who became famous for a new method - tool marks examination. Although Czechoslovak and Czech criminology was evolving under the influence of the Austro-Hungarian Empire, Nazi Germany or Soviet criminology, our criminology caught up the world after 1990, and now we belong to the world leaders. A big deal on it have e.g. Jiri Straus, Jan Musil and Viktor Porada and many others.

Criminology is an interdisciplinary science that uses knowledge from other disciplines. It draws on the natural sciences and humanities, in particular, it has a close relationship to criminology and victimology. The closest relationship can be seen between criminology and criminal law. They complete each other. Criminology establishes their methods and checks, that these are not in a conflict with criminal law. On the other hand, criminal right takes some recommendations of criminology in criminal laws.

Today science, culture and society are still developing, therefore, criminalistic continues developind too. Now we have more modern and progressive methods of criminalistics than they were at its beginning. Therefore we hope that the progress will allow us to get further knowledge and show us how to fight against crime in the best way.